

2024-01

þÿ ” ¹ ± Æ , ¿ Á ¬ ⁰ ± ¹ ´ É Á ¿ ´ ¿ ⁰ - ± Ñ Ä ¿ ´

þÿ § Á Å Ñ ¿ Ñ Ä ì ¼ ¿ Å , œ ± Á - ±

þÿ œ µ Ä ± Ä Ä Å Ç ¹ ± ⁰ ì Á ì³ Á ± ¼ ¼ ± Ñ Ä · ½ •³⁰ » · ¼ ± Ä ¿ » ¿ ³¹⁰® › ¿ ³¹ Ñ Ä ¹⁰®⁰ ± ¹ Ä ± § Á · ¼ ±
þÿ £ Ç ¿ » ® ÿ ¹⁰ ¿ ½ ¿ ¼ ¹⁰ î ½ • Ä ¹ Ñ Ä · ¼ î ½ ⁰ ± ¹ ” ¹ ¿ -⁰ · Ä · Ä , ± ½ µ Ä ¹ Ñ Ä ® ¼ ¹ ¿ • µ ¬ Ä ¿ » ¹ Ä

<http://hdl.handle.net/11728/12813>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικών του
Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου**

«Διαφθορά και δωροδοκία στο δημόσιο τομέα»

ΜΑΡΙΑ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ / 2024

**Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικών του
Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου**

«Διαφθορά και δωροδοκία στο δημόσιο τομέα»

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως
μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών Εγκληματολογική Λογιστική
στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις**

ΜΑΡΙΑ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ / 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Μαρία Χρυσοστόμου, 2024**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Όνοματεπώνυμο Φοιτήτριας: Μαρία Χρυσοστόμου

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: “Διαφθορά και δωροδοκία στο δημόσιο τομέα”

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις ..... από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Δρ., Ηλέκτρα Πιτόσκα, καθηγήτρια, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Ελλάδα

Υπογραφή .....

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Ανδρονίκη Καταραχιά, καθηγήτρια, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Ελλάδα

Υπογραφή .....

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ., Νικόλαος Σαριαννίδης, καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Ελλάδα

Υπογραφή .....

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Δρ. Ηλέκτρα Πιτόσκα, για την επαγγελματική καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές και την προθυμία του να βοηθήσει στη συγγραφή αυτής της διπλωματικής εργασίας. Ταυτόχρονα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την ηθική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής της μελέτης.

Περίληψη στα Ελληνικά

Η διαφθορά αποτελεί φαινόμενο που παραβιάζει συστηματικά τους ηθικούς και νομικούς κανόνες, κατά την τέλεση των καθηκόντων ενός λειτουργού. Αποτελεί δημόσια κατάχρηση και εκμετάλλευση της εξουσίας, από ένα πρόσωπο, το οποίο έχει ίδιον όφελος. Δύναται να λαμβάνει την μορφή της κατάχρησης της εξουσίας, στην οποία με παράνομα ή με εκβιαστικά μέσα, επιχειρήθηκε δημόσια δήλωση, έκθεση ή παράλειψη δίωξης ατόμου ή συνέδραμε στην απαλλαγή ατόμου από την τιμωρία.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει το ενδιαφέρον στις επιστημονικές αναλύσεις και έρευνες που καθορίζουν τις υπαρκτές αδυναμίες και προϋποθέσεις για την ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας. Καταδεικνύεται η διασύνδεση της, με την κακοδιοίκηση, ως άρρηκτες συνδεδεμένες μεταξύ τους καταστάσεις. Η ανάλυση επιδιώκει να αναδείξει ζητήματα που προκύπτουν από την πολυνομία, την αναχρονιστική νομοθεσία, τον γραφειοκρατικό μηχανισμό, τις αναξιοκρατικές διαδικασίες, την ευνοιοκρατία και πελατειακές σχέσεις. Παρόλο που θεωρείται ανεξάντλητος ο κατάλογος για τα αίτια της διαφθοράς, επιδιώκεται η ανάλυση λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες που προκύπτουν όπως η στρέβλωση της επενδυτικής δραστηριότητας, η μη δίκαιη διανομή εισοδήματος, η παρεμπόδιση λειτουργίας κράτους δικαίου κτλ.

Αναδεικνύεται η σημαντικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς και δωροδοκίας, η οποία αποτελεί διαχρονική προσπάθεια λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες τάσεις που έλαβαν τα φαινόμενα αυτά. Η παρούσα εργασία, εστιάζει στην ποσοτική και ποιοτική εξέλιξη, στη δομή και λειτουργία των φαινομένων της διαφθοράς και δωροδοκίας, όπου η χρήση τεχνολογίας κατέργησε τα κρατικά σύνορα και επέτρεψε στο οικονομικό έγκλημα να λάβει τεράστιες διαστάσεις και να ενδύεται ως νομιμοφανής πρακτική. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στα εγκλήματα του λευκού κολάρου καθώς και στο διασυνοριακό χαρακτήρα τους. Επιδιώκεται η επεξήγηση για τον τρόπο που η διαφθορά επηρεάζει το ποινικοκατασταλτικό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης.

Γίνεται αναφορά στο νομικό πλαίσιο, σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, για την αποτελεσματική πάταξη της διαφθοράς και δωροδοκίας. Φαίνεται να συντελούνται συντονισμένες προσπάθειες, για παγκόσμια τυποποίηση και ενσωμάτωση κανόνων/μέτρων για καταπολέμηση της. Η εργασία επικεντρώνεται στην παρουσίαση και μελέτη, περιπτώσεων διαφθοράς στο δημόσιο και ευρύτερο τομέα, όπου αναλύονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες φαίνεται να συντελέστηκαν τα οικονομικά αυτά εγκλήματα. Βασικό συμπέρασμα της

παρούσας εργασίας αφορά τα εγκλήματα των ισχυρών, τα οποία δημιουργούν μία ανομική κατάσταση με πολιτικά υποστυλώματα, που επιτρέπουν την εγκληματική δραστηριοποίηση και ατιμωρησία. Αυτό που φαίνεται να αποδεικνύεται είναι ότι, τα εγκλήματα των ισχυρών, συνδέονται με τις μεγαλύτερες απώλειες και επιπτώσεις στην κοινωνία και οι δράστες προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

Λέξεις κλειδιά: εγκληματολογική λογιστική, εσωτερικός έλεγχος, κακοδιοίκηση, απάτη, διαφθορά, οικονομικό έγκλημα, εγκλήματα λευκού κολάρου, αποτροπή απάτης

Περίληψη στην Αγγλική Γλώσσα

Corruption is a phenomenon that systematically violates moral and legal rules, during the performance of an official's duties. It is a public abuse and exploitation of power, for personal gain. It may take the form of the abuse of power, a public statement, exposure or failure to prosecute a person or contributed to the exemption of a person from punishment.

This thesis focuses on the scientific analyses and research that determine the existing weaknesses and conditions for the development of corruption and bribery phenomena. Its interconnection with maladministration is demonstrated as inextricably linked situations. The analysis seeks to highlight issues arising from polynomialism, anachronistic legislation, bureaucratic apparatus, unmeritoriousness and clientelism. Although the list of the causes of corruption is considered inexhaustible, the analysis takes to account the resulting consequences, such as the distortion of investment activity, the unfair distribution of public expenditure, the obstruction of the rule of law, etc.

The importance of the fight against corruption and bribery is highlighted, which is a timeless effort taking into account the modern trends, these phenomena have received. The present paper focuses on the quantitative and qualitative evolution, on the structure and operation of the phenomena of corruption and bribery, where the use of technology abolished state borders and allowed economic crime to take on enormous dimensions and to be disguised as a legitimate practice. The focus is on white collar crimes and their cross-border nature. It seeks to explain how corruption affects the criminal justice system.

Reference is made to the legal framework, at International and European level, for the effective fight against corruption and bribery. There appears to be a deliberate attempt to integrate and standardize regulations and countermeasures on a global scale. This thesis focuses on the presentation and study of cases of corruption in the public and private sector and examines the conditions, these financial crimes committed. The main conclusion of this paper addresses the crimes of the powerful persons, where a lawless situation with political pillars encourages criminal activity. What seems to be proven is that the crimes of the powerful persons are associated with the greatest losses and impacts on society where these crimes are typically committed by members of higher social classes.

Keywords: forensic accounting, internal audit, maladministration, fraud, corruption, financial crime, white collar crime, fraud prevention

Κατάλογος Συντομογραφιών

Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
Επιτροπή	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
ΕΑΔ	Εθνική Αρχή Διαφάνειας (Ελλάδας)
ΟΟΣΑ	Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
CoC	Έλεγχος της Διαφθοράς” (Control of Corruption)
CPI	Παγκόσμιος Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά (Corruption Perception Index)
GRECO	Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς
ICIJ	Διεθνής Κοινοπραξία Ερευνητών – Δημοσιογράφων
IPSAS	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Δημόσιου Τομέα
NACAP	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς στην Ελλάδα

Πίνακας Περιεχομένων

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών Εγκληματολογική Λογιστική στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις	ii
Εισαγωγή	1
Κύριο Μέρος.....	5
Κεφάλαιο 1 - Η διάσταση της Διαφθοράς και Δωροδοκίας.....	5
1.1 Διαφθορά και δωροδοκία - Εννοιολογικός προσδιορισμός	5
1.2 Επιμέτρηση της διαφθοράς.....	9
1.3 Κατηγοριοποίηση της διαφθοράς.....	12
1.4 Κακοδιοίκηση και διαφθορά	14
Κεφάλαιο 2 - Τέλεση πράξεων απάτης: συνθήκες, συνέπειες και τρόποι διαχείρισης	16
2.1 Αίτια της διαφθοράς και δωροδοκίας.....	16
2.1.1 Το Τρίγωνο της Απάτης (The Fraud Triangle).....	17
2.1.2 Προϋποθέσεις και συνθήκες για διαφθορά και δωροδοκία.....	20
2.1.2.1 Λαιδαλώδης γραφειοκρατικός μηχανισμός	20
2.1.2.2 Ανεπάρκεια στους ελέγχους.....	21
2.1.2.3 Πολυνομία ή αναχρονιστική και διάσπαρτη νομοθεσία.....	22
2.1.2.4 Κοινωνική ανοχή.....	22
2.1.2.5 Ανθρώπινο δυναμικό στους δημόσιους φορείς και καθεστώς αναξιοκρατίας.....	22
2.2 Προσδιορισμός των συνεπειών της διαφθοράς και δωροδοκίας	23
2.3 Τέλεση πράξεων διαφθοράς και δωροδοκίας – Ανίχνευσης και διαχείρισης	25
Κεφάλαιο 3 – Οργανωμένο έγκλημα και διαφθορά	27
3.1 Συνάρτηση της διαφθοράς και δωροδοκίας με το οργανωμένο έγκλημα	27
3.1.1 Οικονομική εγκληματικότητα και ο ρόλος των συνόρων.....	27
3.1.2 Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος	28
3.1.3 Εγκλήματα Λευκού Κολάρου	29
3.2 Σύγχρονες τάσεις διεύρυνσης της διαφθοράς και δωροδοκίας.....	31
3.3 Εστίες διαφθοράς κατά την απονομή δικαιοσύνης	31
3.4 Εδραίωση Αρχών στο δημόσιο τομέα	32
3.4.1 Θεμελιώδεις αρχές στο δημόσιο τομέα	33
3.4.2 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Δημόσιου Τομέα	33
3.4.3 Αρχές που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις	34
3.4.4 Δικανική λογιστική στο δημόσιο τομέα.....	35

3.4.5 Κώδικας Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας στο δημόσιο τομέα	36
Κεφάλαιο 4 – Αντιμετώπιση της διαφθοράς και δωροδοκίας: νομοθετικό πλαίσιο.....	37
4.1 Διεθνές και Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο	37
4.1.1 Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας	37
4.1.2 Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά, Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO).....	38
4.1.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς.....	39
4.1.4 Ευρωπαϊκό Δίκαιο: καταπολέμηση της διαφθοράς.....	39
4.2 Ελλάδα: Νομοθετικό πλαίσιο, αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές	40
4.2.1 Νομοθετικό πλαίσιο	40
4.2.2 Αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές.....	41
4.2.3 Εκθέσεις για τη διαφθορά στην Ελλάδα	43
4.2.3.1 Έκθεση GRECO	43
4.2.3.2 Έκθεση Επιτροπής	45
4.3 Κύπρος: Νομοθετικό πλαίσιο, αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές	46
4.3.1 Νομοθετικό πλαίσιο	46
4.3.2 Αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές.....	46
4.3.3 Εκθέσεις για τη διαφθορά στην Κύπρο.....	47
4.3.3.1 Έκθεση GRECO	47
4.3.3.2 Έκθεση Επιτροπής	49
Κεφάλαιο 5 – Εγκλήματα υψηλόβαθμων: Μελέτη περιπτώσεων στη δημόσια διοίκηση	51
5.1 Δημόσια Διοίκηση, διεφθαρμένοι τομείς και εγκλήματα υψηλόβαθμων στελεχών	51
5.1.1 Επενδυτικό πρόγραμμα πολιτογραφήσεων στην Κύπρο - “Χρυσά Διαβατήρια”.....	52
5.1.2 Οικονομικό σκάνδαλο της εταιρείας Siemens	52
5.1.3 Σκάνδαλο διαφθοράς στην Ισπανία Gurtel.....	53
5.1.4 Τα έγγραφα του Παναμά	53
5.1.5 Το νόμισμα διαφθοράς στη Βενεζουέλα.....	54
5.1.6 Ελλάδα: «Καρουζέλ» φοροδιαφυγής εκατομμυρίων	55
5.2 Κοινωνική έρευνα για τη διαφθορά και δωροδοκία των ισχυρών και η έκτασή τους στο κράτος	56
Επίλογος - Συμπεράσματα.....	58
Βιβλιογραφικές Πηγές	63

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1: Παγκόσμιος Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά	9
Εικόνα 2: Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά στην Ελλάδα, 2012-2022.....	10
Εικόνα 3: Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά στη Κύπρο, 2012-2022	11
Εικόνα 4: Παγκόσμια Τράπεζα: Δείκτης Ελέγχου της Διαφθοράς για την Κύπρο (2020).....	12
Εικόνα 5: Το τρίγωνο της Απάτης: Συνθήκες.....	18
Εικόνα 6: Το διαμάντι της απάτης.....	19
Εικόνα 7: Εφαρμογή Πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς	26
Εικόνα 8: Αρμοδιότητα Εισαγγελίας Οικονομικού Εγκλήματος για την δίωξη των εγκλημάτων διαφθοράς (άρθρα 33-36 ΚΠΔ)	41
Εικόνα 9: Στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας (ΕΑΔ)	42
Εικόνα 10: Έκθεση Επιτροπής αναφορικά με το κράτος δικαίου στην Ελλάδα και Κύπρο – σύγκριση με τον ενωσιακό μέσο όρο.....	50

Εισαγωγή

Ως διαφθορά ορίζεται ως η συστηματική παραβίαση σε ηθικούς και νομικούς κανόνες, κατά την διάρκεια εκτέλεσης των καθηκόντων ενός λειτουργού, ενώ προσδιορίζεται και ως η δημόσια κατάχρηση/εκμετάλλευσης εξουσίας από ένα πρόσωπο, με σκοπό το ίδιο όφελος. Συνεπώς λαμβάνει κυρίως, τη μορφή δωροδοκίας και της παράβασης καθήκοντος. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που ο υπάλληλος επιχειρεί να βλάψει, είτε τον πολίτη είτε το κράτος, δημιουργώντας για αυτόν ή για άλλο πρόσωπο, παράνομο όφελος. Επιπλέον παίρνει την μορφή της κατάχρησης εξουσίας, στην περίπτωση όπου, με παράνομα ή με εκβιαστικά μέσα, επιχειρήθηκε δημόσια δήλωση, έκθεση δίωξης ατόμου ή παράλειψη δίωξης υπαίτιου ή συνέδραμε στην απαλλαγή ατόμου από την τιμωρία.

Η καταπολέμηση της, αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα και ο αγώνας θεωρείται επίπονος και χρονοβόρος. Η τυπολογία της διαφθοράς καθορίζει και τις υπαρκτές αδυναμίες και προϋποθέσεις για ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας. Με βάση τις επιστημονικές αναλύσεις και έρευνες για τη διαφθορά, καταδεικνύεται η διασύνδεση της με τη κακοδιοίκηση, ως άρρηκτες συνδεδεμένες μεταξύ τους καταστάσεις. Συνεπώς ο γραφειοκρατικός μηχανισμός, η απουσία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, η υποστελέγχιση σε σημαντικές θέσεις, η ευνοιοκρατία, οι πελατειακές σχέσεις, η αναξιοκρατία κτλ., αποτελούν ζητήματα που κλονίζουν τους κρατικούς θεσμούς και η διαφθορά βρίσκει έδαφος να εισχωρήσει.

Ο Daniel Eriksson, Ανώτατος Εκτελεστικός Διευθυντής της Διεθνούς Διαφάνειας, στο Βερολίνο ανέφερε χαρακτηριστικά ότι οι ηγέτες έχουν τις δυνατότητες να πατάξουν τη διαφθορά και να προωθήσουν την ειρήνη, παρέχοντας χώρο κατά τη λήψη αποφάσεων, σε ακτιβιστές και επιχειρηματίες, μέχρι περιθωριοποιημένες κοινότητες και νεαρά άτομα. Κάτω από δημοκρατικές κοινωνίες, οι άνθρωποι μπορούν να υψώσουν το ανάστημά τους και να συνδράμουν στην εξάλειψη της διαφθοράς, απαιτώντας ένα ασφαλέστερο για όλους, κόσμο. Μέσα από το χρόνο διαφάνηκε ότι κορυφαίες οικονομίες, φοβήθηκαν να αντισταθούν στα βρώμικα χρήματα που συνδέονταν με ισχυρά οικονομικά συμφέροντα. Έτσι τροφοδοτήθηκε η

διαφθορά, από νόμους περί απορρήτου, που μαζί με την έλλειψη εποπτείας των αρχών, επέτρεπαν στην “ελίτ”¹ να αποκρύβει επιτυχώς, τον πλούτο της.²

Είναι σαφές ότι σε ένα κράτος δικαίου, η οργάνωση και λειτουργία, εδραιώνεται με τις θεμελιώδεις αρχές και αξίες της δημοκρατίας και καθιερώνεται η διαφάνεια μέσα από την ύπαρξη ορθολογικού νομικού πλαισίου λειτουργίας των θεσμών. Στις μέρες μας, όλο και περισσότερο, επιβάλλεται μια διαρκής βούληση για πάταξη της διαφθοράς, η οποία παρεμβάλει πολυάριθμους κινδύνους εκτροπής των παραγωγικών πόρων και μέσων, υπονομεύοντας την αποτελεσματικότητα των κυβερνήσεων.

Συνεπώς, η υιοθέτηση πρακτικών που ενισχύουν την ενημερότητα των πολιτών, μέσω της λογοδοσίας και διαφάνειας, αποτρέπει τον αθέμιτο ανταγωνισμό και την αδικία και προκρίνει το αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στην νομοθετική και εκτελεστική εξουσία του κράτους, η οποία συμβάλει στην εξάλειψη της ασυδοσίας των ισχυρών συμφερόντων. Πέραν αυτού, επιβάλλεται η συνολική βελτίωση στους κανόνες και αρχές, που προωθούν αξιοκρατικές διαδικασίες πρόσληψης και ανέλιξης, προαγωγή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού, ειδικότερα σε ζητήματα ηθικής, ακεραιότητας και κοινωνικής ευθύνης. Συγκεκριμένα, σε οργανωσιακό επίπεδο, ο υπαλληλικός επαγγελματισμός αποκτά την απαιτούμενη, κοινωνική ευθύνη, όταν υπάρχει άρτια εκπαίδευση σε θέματα τεχνογνωσίας και εφαρμογής νόμων και κανονισμών, καθώς επίσης και ορθολογική καθοδήγηση, για εκτέλεση των καθηκόντων, με πειθαρχία και συνοχή.

Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της διαφθοράς και δωροδοκίας, έλαβε τη μορφή οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος και απέκτησε ποσοτική αύξηση, αλλά και ποιοτική εξέλιξη όσον αφορά τη δομή και λειτουργία του. Έτσι, έχει καταργήσει τα κρατικά σύνορα, και έλαβε διασυνοριακό ρόλο. Τα εγκλήματα του λευκού κολάρου συνέδεσαν τη διαφθορά και δωροδοκία, με το συντέλεση ενός παγκόσμιου οικονομικού “παιχνιδιού”, για αναζήτηση κατάλληλων συνθηκών και πλαισίου, για προώθηση ίδιων συμφερόντων, σε βάρος των υπολοίπων. Η διαδρομή του χρήματος στα οργανωμένα οικονομικά εγκλήματα, απαιτεί συμμετοχική δράση από τα άτομα που θα χρηματιστούν. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται

---

¹ “ελίτ”, χαρακτηρίζεται η ομάδα των ισχυρών (επιχειρηματική ελίτ), που βρίσκεται στη κορυφή του παγκόσμιου οικονομικού παιχνιδιού, κατέχει οικονομική εξουσία και καταφέρνει να ενδύεται νομιμοφανής, επιβιώνοντας σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

² Επίσημη Ιστοσελίδα του Οργανισμού Διεθνούς Διαφάνειας, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 26/11/23): <https://ti-austria.at/2022/03/07/statement-von-ti-secretariat-ceo-daniel-eriksson-zur-ukraine/>

διευκόλυνση στην προστασία του μαύρου χρήματος, παρακάμπτοντας κανόνες και νομοθεσίες. Με δεδομένη, τη δύσκολη πρόσβαση στα τραπεζικά δεδομένα, η άντληση πληροφοριών γίνεται αδύνατη και οι ελλειπείς μηχανισμοί ελέγχου για την προέλευση του χρήματος, μετατρέπει χώρες, σε φορολογικούς παράδεισους για να εξυπηρετηθούν τα διάφορα οικονομικά εγκλήματα, με τη συμπλοκή της διαφθοράς. Τα οικονομικά εγκλήματα συχνά δείχνουν ενδιαφέρον όπως συντελεστούν στα πλαίσια λειτουργίας του δημόσιου τομέα, που φαίνεται να έχει αδύνατους προληπτικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς, ή οι δημόσιες πρακτικές και διαδικασίες, λειτουργούν με τρόπο, που δυσχεραίνουν τη διαλεύκανση των δικτύων διακίνησης χρήματος.

Η διαφθορά έχει οριστεί ως η αλλοίωση – νόθευση στους όρους λειτουργίας των θεσμών και των σχέσεων και οι συνεπαγόμενες αθέμιτες συναλλαγές προκύπτουν κατόπιν αδιαφανών διαδικασιών και παράνομης διαχείρισης εξουσίας.³ Το σύστημα απονομής δικαιοσύνης σε υποθέσεις διαφθοράς καλείται όπως παραμείνει άκαμπτο στις “ομάδες πίεσης” και καμιά επίδειξη ανοχής ή επιείκειας από πλευράς δικαστών, δε θα πρέπει να υπάρχει, με σκοπό την πλήρη κάθαρση των υποθέσεων αυτών.

Με σκοπό την καταπολέμηση της διαφθοράς πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη και συντονισμένη προσπάθεια, σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, για λήψη μέτρων, με εδραίωση ενός ισχυρού νομικού και κανονιστικού πλαισίου. Σε αυτό περιλαμβάνονται, μέτρα και προγράμματα προσαρμογής, ρητές απαιτήσεις για αντιμετώπιση της διαφθοράς κτλ.

Τα μεγάλα οικονομικά εγκλήματα, συνδέονται με σημαντικά περιθώρια κέρδους και διενεργούνται μέσω άσκησης ισχυρής πίεσης για δημιουργία μιας ανομικής κατάστασης, με υποστυλώματα, ανθρώπους που βρίσκονται συνήθως, ψηλά στην εξουσία στη δημόσια διοίκηση ή στο πολιτικό χώρο. Η συμμετοχική δράση της διαφθοράς, διαδραματίζει καθολικό ρόλο στην αναδόμηση των οικονομικών εγκλημάτων των ισχυρών. Η κατάχρηση της εξουσίας φαίνεται να οδηγεί σε αυθαιρεσία και προσβολή των έννομων αγαθών ζωτικής σημασίας των πολιτών. Έτσι, άτομα που βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία της δημόσιας διοίκησης, επιτρέπουν την “εξυπηρέτηση” των συμφερόντων της ελίτ, καθιστώντας τη δράση τους νομιμοφανή.

Η παρούσα εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα εγκλήματα διαφθοράς των ισχυρών συνδέονται με τις μεγαλύτερες απώλειες και σημαντικότερες επιπτώσεις στην κοινωνία. Οι

---

³ Κουρούτζας Χρ., Το έγκλημα αποδίδει; Κρατικά – εταιρικά εγκλήματα στην Ελλάδα, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ.187

φορείς κύρους και εξουσίας, στη δημόσια διοίκηση, εκμεταλλεόμενοι την εμπιστοσύνη των πολιτών, επιτρέπουν την κατάφορη παραβίαση των νόμων για εξυπηρέτηση των συμφερόντων των ισχυρών. Από αυτό φαίνεται να προκύπτει σημαντικός κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, υγεία και ευημερία των πολιτών. Ο κίνδυνος για τη συγκάλυψη των παράνομων ενεργειών, δια μέσου της διαφθοράς και δωροδοκίας, είναι υπαρκτός ενώ ενδέχεται τα εγκλήματα αυτά να μην έρθουν ποτέ στο φως της δημοσιότητας.

Κύριο Μέρος

Κεφάλαιο 1 - Η διάσταση της Διαφθοράς και Δωροδοκίας

Στο παρόν Κεφάλαιο επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς και δωροδοκίας, εξηγείται η κατηγοριοποίηση της και παρατίθενται μερικοί τρόποι επιμέτρησης της, κάνοντας αναφορά στα επίπεδα διαφθοράς των διάφορων χωρών. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στον αντίκτυπο που έχει η διαφθορά, στον δημόσιο τομέα καθιστώντας τον, αναποτελεσματικό. Η κακοδιοίκηση συμβάλει στη νοσηρή κατάσταση της διαφθοράς, με κύρια χαρακτηριστικά τους γραφειοκρατικούς θεσμούς της, την πολυνομία, την αναχρονιστική νομοθεσία και τις αναξιοκρατικές διαδικασίες.

1.1 Διαφθορά και δωροδοκία - Εννοιολογικός προσδιορισμός

Η διαφθορά αποτελεί διευρυμένο φαινόμενο και συνδέεται με την μη συμμόρφωση με τους νόμους. Διατυπώνεται μέσα από την προσπάθεια μεγιστοποίησης προσωπικού οφέλους, απόκρυψης ή και στρέβλωσης της αλήθειας, δημιουργεί φαινόμενα αδικίας, με υπέρμετρη επιβάρυνση στην κοινωνία και μετακύλιση των εισοδημάτων σε παρασιτικούς τομείς.

Ο τρόπος άσκησης της κρατικής εξουσίας, σε συνάρτηση με την απουσία ελέγχων και παραδειγματικών κυρώσεων, διευκολύνει την διενέργεια ύποπτων συναλλαγών και χρηματισμού.⁴ Ενώ αρχικά η διαφθορά συνδεόταν με την ύπαρξη αντιδημοκρατικών καθεστώτων και δεν τύγγανε χειρισμού, ως μόνιμο και νοσηρό φαινόμενο, τελικά έχει αποδειχθεί ως ένα πλέον εξόφθαλμο, μη τυχαίο και ορατό πρόβλημα, που τροφοδοτεί μία μόνιμη αλλά και νοσηρή κατάσταση σε όρους ηθικής και διαλαμβάνει υπερεθνικές

---

⁴ Τσουδερού Β., Τι ορίζεται ως διαφθορά, στο Νικολοπούλου Α., (επιμέλεια), 1998, Κράτος και Διαφθορά, Αθήνα, Ι Σιδέρης, σελ. 15-28

διαστάσεις.⁵ Σήμερα η διαφθορά έχει αναγνωριστεί ως μια κύρια αιτία πολιτικής αποτυχίας,⁶ ενώ έχει προσδιοριστεί ως κατάσταση φθοράς, απόκλισης από τον στόχο και έχει συσχετιστεί με την συμπεριφορά του ατόμου ως συνάρτηση με την εξουσία που κατέχει.⁷

Η διαφθορά αποτελεί παραβίαση σε συστηματικό επίπεδο, κάθε νομικού και ηθικού κανόνα, μέσα στα πλαίσια άσκησης των καθηκόντων από ένα υπάλληλο ή λειτουργό, όπου συνήθως συνδέεται με δωροδοκία. Η διαφθορά στην δημόσια διοίκηση διαβρώνει την λειτουργία της κοινωνίας.⁸ Η Παγκόσμια Τράπεζα, έχει ορίσει το 1997 την διαφθορά, ως μία κατάχρηση του δημόσιου αξιώματος, με σκοπό το όφελος, ίδιου ή τρίτου.⁹ Συνεπώς προκύπτει από την εκμετάλλευση της ανατιθέμενης εξουσίας. Αποτελεί ποινική παράβαση η κατάχρηση του δημοσίου αξιώματος για αποκόμιση οφέλους, που μεταφράζεται σε όρους χρήματος ή εύνοιας για πολιτικά κόμματα, ιδιώτες, μέλους οικογένειας ή φίλους και γενικότερα η σκοπούμενη εξυπηρέτηση συμφερόντων για απόκτηση ή διατήρηση εξουσίας. Εμφανίζεται ως συναλλαγή που διενεργείται με αθέμιτα ή εκβιαστικά μέσα, κατά παράβαση των καθηκόντων του υπαλλήλου, βλάπτοντας με οποιοδήποτε τρόπο τον πολίτη ή το ίδιο το κράτος. Έτσι το υποκείμενο που διενεργεί την διαφθορά, έχει επιδιώξει μέσω εκβιασμού ή παράνομων μέσων, να εκθέσει πολίτη, σε δίωξη ή έχει παραλείψει να προβεί στις δέουσες ενέργειες για να διώξει υπαίτιο, απαλλάσσοντας τον από την τιμωρία.

Η δωροδοκία προϋποθέτει δύο πρόσωπα κατά την τέλεση της, τον δωρολήπτη και δωροδότη. Εμφανίζεται να είναι, είτε ενεργητική όπου διενεργείται προσφορά ή υπόσχεση δώρου, είτε

---

⁵ Χαρίτου Στ., “Ενδείξεις Απάτης / Διαφθοράς στη Δημόσια Διοίκηση”, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης,

διαθέσιμο στο διαδικτυακό χώρο (ανακτήθηκε την 4/11/23):

https://eclass.ekdd.gr/esdda/modules/document/file.php/KST_BEID_PDOKF111/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B1%20-%20%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%91%CF%80%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82%20%26%20%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%B8%CE%BF%CF%81%CE%AC%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf

⁶ Pozsgai-Alvarez, J., 2019. The abuse of entrusted power for private gain: Meaning, nature and theoretical evolution. Japan-ASEAN Transdisciplinary Studies Working Paper Series (TDWPS), pp.1-25.

⁷ Johnston, M., 1996. The search for definitions: the vitality of politics and the issue of corruption. International social science journal, 48(149): pp. 321–335

⁸ Τριανταφυλλίδης Μ., Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 1998

⁹ World Bank, 1997, Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank, The World Bank: Washington DC.

παθητική όπου υπάρχει αποδοχή ή ζήτηση δώρου. Στον δημόσιο τομέα η τέλεση της εν λόγω δόλιας πράξης, συναντάται σε άτομα που κατέχουν ψηλή ιεραρχικά θέση, πολιτικά πρόσωπα ακόμα και δικαστικούς λειτουργούς. Στον ιδιωτικό τομέα η δωροδοκία προκύπτει μέσα από “εναρμονισμένες πρακτικές”¹⁰ επιχειρήσεων για μεγιστοποίηση των μεριδίων αγοράς τους, λαμβάνουν την μορφή εξαγοράς συμφωνιών κατά την κατακύρωση των προσφορών κτλ.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με βάση την Παγκόσμια Τράπεζα, το επίπεδο της διαφθοράς κρίνεται ανησυχητικό, αφού αντιπροσωπεύει το 5% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (2,6 τρισεκατομμύρια δολάρια), ενώ οι δωροδοκίες ξεπερνούν το ένα (1) τρισεκατομμύριο δολάρια κάθε χρόνο. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η διαφθορά καταλαμβάνει το 10% στο συνολικό κόστος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και αφορά το 25% του κόστους από τις κατακυρωθείσες δημόσιες συμβάσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιπλέον έχει εκτιμηθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα, ότι σε αναπτυσσόμενες χώρες, είκοσι έως σαράντα δισεκατομμύρια δολάρια, κλέπτονται και διοχετεύονται σε υπερπόντιες χώρες ή εδάφη, από προϋπολογισμούς του κράτους, με τέλεση πράξεων διαφθοράς υψηλού επιπέδου. Το ύψος των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών που έχουν απολεσθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες μέσω της διαφθοράς και δωροδοκίας υπερκαλύπτουν την εξωτερική βοήθεια που έχουν λάβει, οι χώρες αυτές, για κάθε χρόνο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε), η διαφθορά φαίνεται να επηρεάζει όλα τα μέλη της, με ετήσιο συνολικό κόστος περίπου εκατόν είκοσι (120) δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που αποτελεί σημαντικό σε συνάρτηση με το συνολικό ετήσιο προϋπολογισμό της Ε.Ε.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η διαφθορά επιδεινώνεται σε περιόδους οικονομικής παρακμής και οι χώρες που αποτυγχάνουν να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα διαφθοράς, τροφοδοτούν περισσότερο την αστάθεια και ασφάλεια σε όλο τον κόσμο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η πανδημία COVID 19 και η κλιματική κρίση ανέδειξαν φαινόμενα κακοδιαχείρισης και διασπάθισης δημόσιου χρήματος, υπονομεύοντας το κράτος δικαίου. Ενώ συγκεντρώθηκε μεγάλο ποσό, ύψους τριακόσιων εκατομμυρίων δολαρίων από πλευράς Παγκόσμιας Τράπεζας, Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ηνωμένων Πολιτειών και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, έχουν σημειωθεί πράξεις διαφθοράς που τροφοδότησαν την μαύρη αγορά για τεστ Covid-19, την διογκωμένη σε ποσό κατακύρωση, σύμβαση η οποία δόθηκε σε μια εταιρεία με

---

¹⁰ “εναρμονισμένες πρακτικές” ορίζονται ως μορφές συμπράξεων που προκύπτουν χωρίς την ύπαρξη συμφωνιών ή επαφών μεταξύ εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και προσλαμβάνουν την μορφή συντονισμού συμπεριφοράς για μεγιστοποίηση του μεριδίου αγοράς τους, παραβιάζοντας τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς. Οι εναρμονισμένες πρακτικές αποτελούν απαγορευτικό κανόνα δικαίου, λόγω της κατάφωρης παραβίασης του ελεύθερου ανταγωνισμού των επιχειρήσεων.

σκοπό την ανακαίνιση ενός νοσοκομείου, που δεν ολοκληρώθηκε, με βάση τα χρονοδιαγράμματα που η σύμβαση προνοούσε. Το αποτέλεσμα ήταν να μην εξυπηρετηθεί ποτέ το δημόσιο συμφέρον. Επιπλέον ανατέθηκε σε μία πολύ μικρή εταιρεία να παράγει απολυμαντικό χεριών, σε μια εποχή που η εν λόγω ανάγκη προσδιόριζε την άμεση και πλήρη κάλυψη αυξημένων προμηθειών. Οι ανησυχίες για τη διαφθορά στον καιρό της πανδημίας ήταν τελικά υπαρκτές αφού διαπιστώθηκαν τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο οι παράτυπες πρακτικές προμηθειών, με την εξυπηρέτηση άλλων συμφερόντων από αυτά που προέτασαν οι ανάγκες δημοσίου συμφέροντος.

Η κλιματική αλλαγή τροφοδοτεί επίσης φαινόμενα διαφθοράς και δωροδοκίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από ελέγχους διαπιστώθηκε ότι ευρωπαϊκά και άλλα κονδύλια δεν χρησιμοποιήθηκαν αποδοτικά και οικονομικά, με σκοπό να εξασφαλιστεί το βέλτιστο αποτέλεσμα, για το περιβάλλον. Η χρηματοδότηση που κρίνεται απαραίτητη και επείγουσα για υλοποίηση έργων με σκοπό την υποβοήθηση και μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, ειδικότερα στα αναπτυσσόμενα έθνη, για να προσαρμοστούν στις συνέπειές της, δεν είναι χωρίς κίνδυνο. Διατυπώνονται συχνά ανησυχίες για την έλλειψη λεπτομερών πληροφοριών και γίνονται συστάσεις για την αξιοπιστία των δεδομένων. Ένα παράδειγμα αποτελεί ο τομέας της υλοτομίας, όπου η δωροδοκία χρησιμοποιείται από φορείς εκμετάλλευσης υλοτομίας για την υλοτόμηση ξυλείας χωρίς άδεια και με παράνομη μεταφορά αποκρύπτοντας στοιχεία και πληροφορίες για παρακολούθηση των αδειών υλοτόμησης.

Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτίμησε ότι το 7,5% της ξένης βοήθειας σε χώρες που εξαρτώνται από τη βοήθεια, συλλέγεται από διεφθαρμένες ελίτ. Με βάση τα δεδομένα που εξέτασε στην έρευνα της, οι εκταμιεύσεις βοήθειας προς τις χώρες αυτές, φαίνεται να συμπίπτουν, με αντίστοιχες και ανάλογες αυξήσεις των καταθέσεων, σε υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα, τα οποία είναι γνωστά για το τραπεζικό απόρρητο καθώς και τη διαχείριση ιδιωτικού πλούτου. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η βοήθεια αιχμαλωτίζεται από τους κυβερνώντες πολιτικούς και γραφειοκράτες, οι οποίοι διενεργούν εκροές κεφαλαίων, το ίδιο μάλιστα τρίμηνο με τις εισροές βοήθειας. Επίσης δεν αποκλείει το ενδεχόμενο οι επιχειρήσεις που δύναται να επωφεληθούν από δαπάνες που χρηματοδοτούνται για την κλιματική αλλαγή, να προβαίνουν σε καταθέσεις ισόποσων κεφαλαίων, σε ξένες τράπεζες.¹¹

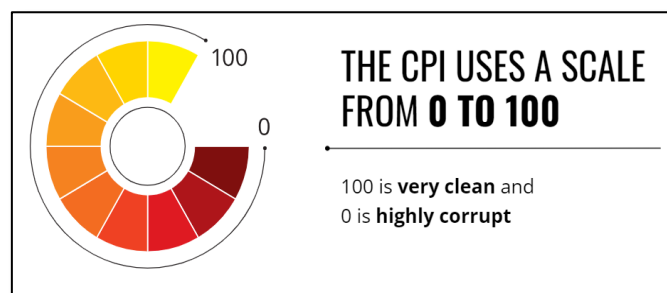
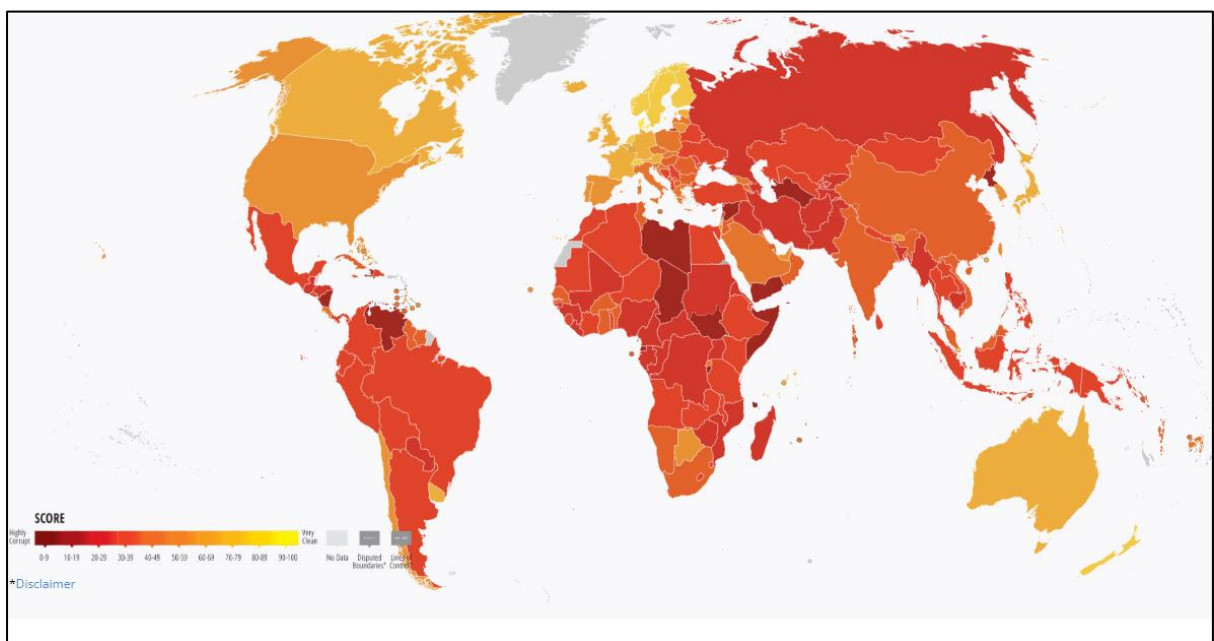
---

¹¹ World Bank Group, 2020, Elite Capture of Foreign Aid - Evidence from Offshore Bank Accounts, Policy Research Working Paper by Jørgen Juel, Andersen Niels and Johannesen Bob Rijkers
Διαθέσιμο:

1.2 Επιμέτρηση της διαφθοράς

Το επίπεδο που αφορά την εκλαμβανόμενη διαφθορά επιμετράται με τον Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς (Corruption Perception Index – CPI) της Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International). Έχει κατηγοριοποιηθεί το επίπεδο διαφθοράς, με βάση την αντίληψη που έχουν εμπειρογνώμονες και διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων για τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα, ως χαμηλό (με βαθμολογία πέραν του 79), σχετικά χαμηλό (με βαθμολογία μεταξύ 79-60), σχετικά υψηλό (με βαθμολογία μεταξύ 59-50) και υψηλό (με βαθμολογία κάτω του 50).

Εικόνα 1: Παγκόσμιος Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά

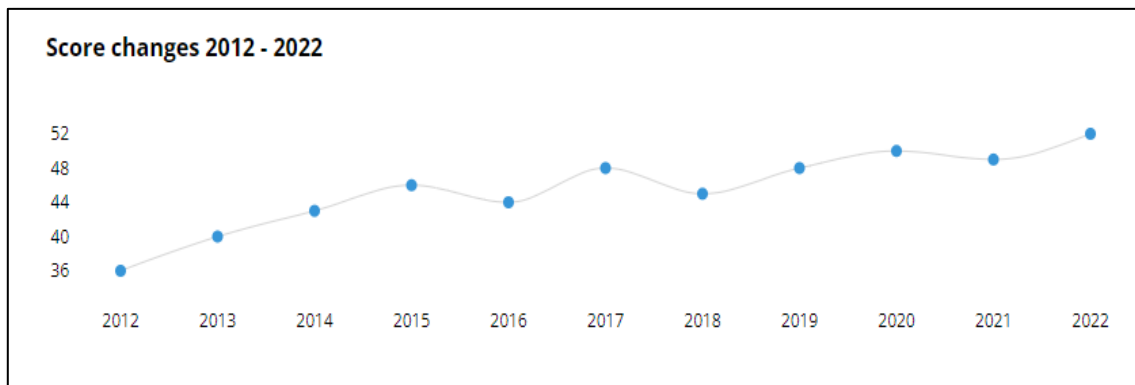
Πηγή: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/493201582052636710/pdf/Elite-Capture-of-Foreign-Aid-Evidence-from-Offshore-Bank-Accounts.pdf> (ανακτήθηκε την 4/11/23)

Ο CPI για το έτος 2022, προσδιορίζει ότι οι πλείστες χώρες, έχουν αποτύχει να πατάξουν την διαφθορά. Εκατό ογδόντα (180) χώρες και περιοχές παγκοσμίως έχουν βαθμολογηθεί, με κλίμακα από το 0 (ως εξαιρετικά διεφθαρμένο), έως το 100 (ως πολύ καθαρό) για την αντίληψη του επιπέδου διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Σημειώνεται ότι παγκόσμιος μέσος όρος παρουσιάζεται να είναι 43/100 και παρέμεινε αμετάβλητος, για περισσότερο από μια δεκαετία. Πέραν των δύο τρίτων (2/3) των χωρών, βαθμολογήθηκαν κάτω από το πενήντα (50) και είκοσι έξι (26) χώρες παρουσίασαν εξαιρετικά χαμηλή βαθμολογία. Επιπρόσθετα εκατό πενήντα πέντε (155) χώρες δεν σημείωσαν σημαντική πρόοδο, παρόλο που έλαβαν συντονισμένες προσπάθειες και για μείωση της διαφθοράς από το 2012 και μετά.¹²

Για το 2022, οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν τις υψηλότερες τιμές του δείκτη αντίληψης για τη διαφθορά, στην Ευρώπη. Την τελευταία δεκαετία η Δανία συγκεντρώνει ενενήντα (90) βαθμούς έχοντας την υψηλότερη βαθμολογία με είκοσι έξι (26) βαθμούς πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ακολουθούν η Φινλανδία με ογδόντα επτά (87) μονάδες και η Σουηδία με ογδόντα τρεις (83) μονάδες. Οι χώρες της Ε.Ε που βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις είναι η Ουγγαρία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

Εικόνα 2: Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά στην Ελλάδα, 2012-2022

Πηγή: Transparency International, Country Data, Greece

Ο Δείκτης CPI στην Ελλάδα, παρουσίασε ανοδική πορεία για την περίοδο 2012 - 2022. Το 2022, η Ελλάδα έχει καταταχθεί στην 21η θέση στην Ευρώπη, με συνολική βαθμολογία πενήντα δύο (52) μονάδες, έντεκα (11) μονάδες, χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

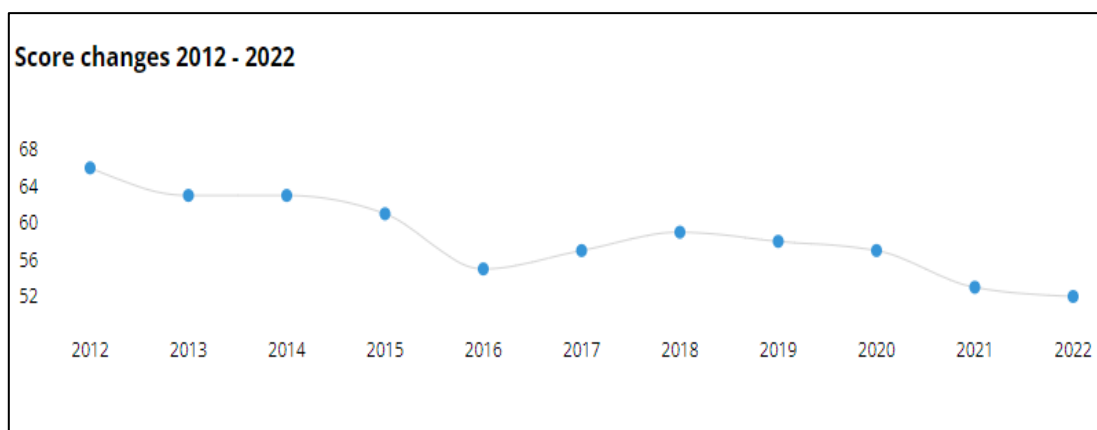
¹² Επίσημη Ιστοσελίδα του Οργανισμού Διεθνούς Διαφάνειας, διαθέσιμο (τελευταία ανάκτηση 26/11/23): <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>

Συγκρίνοντας τη θέση της από το 2012, όταν είχε πάρει τη τελευταία θέση στη ΕΕ, ανέβηκε συνολικά, έξι (6) θέσεις.

Η Κύπρος παρουσιάζεται να έχει επιδεινωθεί σημαντικά η θέση της, διαχρονικά και άρα αδυνατεί να χειριστεί πλήρως και αποτελεσματικά υποθέσεις διαφθοράς. Συνεπώς τα μέτρα καταπολέμησης της διαφθοράς, κρίνονται ελλιπή και αυτό θέτει σε αργούς ρυθμούς τη διαχείριση των περιπτώσεων διαφθοράς.

Εικόνα 3: Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά στη Κύπρο, 2012-2022

Πηγή: Transparency International, Country Data, Cyprus

Όσον αφορά την Κύπρο, η αντίληψη των πολιτών για τον έλεγχο της διαφθοράς, φαίνεται να επιδεινώνεται με την πάροδο του χρόνου. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκδίδει σε ετήσια βάση, τον δείκτη “Έλεγχος της Διαφθοράς” (Control of Corruption, CoC), ο οποίος αντανακλά την αντίληψη που έχουν οι πολίτες, σε σχέση με την άσκηση κρατικής εξουσίας που εξυπηρετεί το ιδιωτικό όφελος. Ο δείκτης αυτός συνδέεται με την ύπαρξη υψηλής διαφθοράς (Grand Corruption) και υποδηλώνει ύπαρξη φαινομένων «State Capture». Με βάση τα στοιχεία, φαίνεται στην Κύπρο, να υπάρχει σοβαρή εξάρτηση του κράτους, από τις ελίτ και ιδιωτικά συμφέροντα, η οποία επιδεινώνεται όλο και περισσότερο.

Εικόνα 4: Παγκόσμια Τράπεζα: Δείκτης Ελέγχου της Διαφθοράς για την Κύπρο (2020)

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Γενικού Ελεγκτής της Κυπριακής Δημοκρατίας για το έτος 2020

1.3 Κατηγοριοποίηση της διαφθοράς

Η διαφθορά λαμβάνει διάφορες μορφές και κατέχει ανάλογη τυπολογία με βάση την έκταση, τα εμπλεκόμενα μέρη, το αντικείμενο και τον επιδιωκόμενο στόχο.

Η Ενεργητική και παθητική διαφθορά εμφανίζεται να είναι πράξη αθέμιτης συναλλαγής, στην οποία ενδέχεται η συμμετοχή περισσότερων προσώπων, οι οποίοι θεωρούνται ως “δωροδότες και δωρολήπτες”. Ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας (ΠΚ), καθορίζει την ενεργητική και παθητική διαφθορά κάτω από τα άρθρα 235 και 236. Αποτελούν συνήθεις μορφές διάπραξης παράνομης συμπεριφοράς διοικητικών οργάνων και το γεγονός ότι στη διαφθορά υπάρχει μεσολαβητής, προσδιορίζει την παθητική μορφή δωροδοκίας. Συνεπώς η συμπερίληψη έμμεσης πράξης διαφθοράς, υπαλλήλου, συνεπάγεται τη στοιχειοθέτηση της συμπεριφοράς αυτής, ως εγκληματική, ανεξάρτητα από το αν είχε καλή πίστη, ο ενεχόμενος μεσολαβητής.

Η διαφθορά μπορεί να διακριθεί σε μικρή και μεγάλη, με βάση την έκταση που αυτή διαλαμβάνει. Η μικρή διαφθορά αφορά παράνομες πράξεις με σκοπό την απόκτηση πρόσθετου εισοδήματος, των δημοσίων υπαλλήλων που βρίσκονται χαμηλά στην ιεραρχία, κατά τις συνήθεις συναλλαγές τους με τους πολίτες. Η μεγάλη διαφθορά αποτυπώνεται στις πράξεις πολιτικών προσώπων και υψηλόβαθμων στελεχών στο δημόσιο τομέα, έχοντας προβεί σε κατάχρηση της θέσης εξουσίας που κατέχουν. Συσχετίζεται με λήψη αποφάσεων με στόχο την

παράνομη οικειοποίηση προσωπικού οφέλους ή πλεονεκτημάτων.¹³ Ενδεικτικά αναφέρονται η κατακύρωση δημοσίων συμβάσεων, για μεγάλα έργα και μεγάλης έκτασης προμήθειες.

Η θεσμική διαφθορά αναφέρεται στα συμβαλλόμενα μέρη που κατέχουν θεσμικές θέσεις και δύναται να ασκήσουν με οποιοδήποτε τρόπο επιρροή στην λήψη αποφάσεων. Τέτοιες θεσμικές θέσεις κατέχουν τα άτομα δίωξης εγκλήματος, δικαστικοί λειτουργοί, στελέχη πολιτικών κομμάτων, πολιτικοί εκπρόσωποι του κράτους. Η λειτουργική διαφθορά έχει ευκαιριακό χαρακτήρα και αφορά δραστηριότητες πιο εξειδικευμένες.

Στην πολιτική διαφθορά εμπλέκονται πολιτικοί και ομάδες τους, οι οποίοι χρηματίζονται με σκοπό την εξυπηρέτηση εμπλεκόμενων συμφερόντων με άτομα ή και ομάδες και στρέφονται ουσιαστικά εναντίον του δημόσιου συμφέροντος. Αποτελεί παθογένεια λόγω ανυπαρξίας χρηστής διοίκησης και κράτος δικαίου. Η γραφειοκρατική διαφθορά προκύπτει από τους δημόσιους λειτουργούς, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, λειτουργούς και φορείς της διοικητικής εξουσίας του κράτους, τόσο ανώτερα όσο και χαμηλόβαθμα στελέχη.¹⁴ Συνδέεται με την ανάθεση συμβάσεων προσφορών και ως αντάλλαγμα των διευκολύνσεων που προσφέρουν, ανταμείβονται με «μαύρο χρήμα».

Η δομική διαφθορά περιλαμβάνει εξυπηρετήσεις σε βάθος χρόνου από το διοικητικό όργανο το οποίο αποζημιώνεται/αμείβεται κατόπιν συνεχών πολιτικών, οικονομικών ή άλλων εξυπηρετήσεων, ενώ η σποραδική ή περιστασιακή διαφθορά αποδίδει καρπούς στην βάση των ευκαιριών ελλιπής λειτουργίας ή κακοδιοίκησης του κράτους.

Η λευκή διαφθορά αφορά περιπτώσεις κοινά αποδεκτές και πλέον διαδεδομένες και συσχετίζεται με την ανεκτικότητα στην κοινωνική συνείδηση. Λαμβάνει χώρα σε οικογενειακές και πελατειακές σχέσεις. Η γκρίζα διαφθορά συναντάται σε σύγχρονα συνταγματικά και δημοκρατικά κράτη, όπου η διαφθορά θεωρείται αξιόμημπη και λαμβάνει την μορφή ατιμίας. Η μαύρη διαφθορά αποτελεί σοβαρής μορφής παραβίασης του νομικού και ηθικού πλαισίου και συνήθως καταλήγει στα δικαστήρια, όπου επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις, επιφέρουν θεσμικές μεταρρυθμίσεις και προκύπτουν κοινωνικές κυρώσεις.

---

¹³ Μπέλλος Σ., Η διαφθορά ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής: Η διεθνής μαρτυρία και η ελληνική πραγματικότητα, *Foreign Affairs The Hellenic Edition*, (23/12/2020), διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 10/12/2023): <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73038/dr-sotirios-k-mpellos/i-diafthora-os-ergaleio-askisis-eksoterikis-politikis?page=show>

¹⁴ Zimring, F.E. and Johnson, D.T., 2005. On the comparative study of corruption. *British Journal of Criminology*, 45(6), pp.793-809.

Παράδειγμα μαύρης διαφθοράς αποτελεί η χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων και οι διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων.

1.4 Κακοδιοίκηση και διαφθορά

Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα αποτελεί συστηματικό πρόβλημα, μία μόνιμη και νοσηρή κατάσταση, που τροφοδοτείται από την γραφειοκρατία την πολυνομία ή αναχρονιστική νομοθεσία και την αναξιοκρατία. Έχει ως πρωταγωνιστές τους ίδιους φορείς του συστήματος που πλαισιώνει τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.¹⁵ Χώρες που δεν παρουσιάζουν υγιή οργάνωση και λειτουργία στους θεσμούς, δεν προάγεται η χρηστή διοίκηση. Σε περιόδους πολιτικής αστάθειας, φαίνεται να προάγονται φαινόμενα κακοδιοίκησης, με αναποτελεσματικότητα στην κρατική μηχανή και κλονισμό της εμπιστοσύνης των πολιτών. Έτσι η μη ορθολογική εκτέλεση των παρεχόμενων υπηρεσιών του κράτους, οδηγεί στην πλημμελή διοίκηση.¹⁶ Συνεπώς η κακοδιοίκηση αποτελεί ένα είδος υποστρώματος των πράξεων της διαφθοράς και δωροδοκίας, αφού προκύπτουν αθέμιτες συναλλαγές με σκοπό η διοίκηση να επιδείξει την δέουσα προσοχή και τις ενέργειες που έτσι και αλλιώς προβλέπονται από τους νόμους της δημόσιας υπηρεσίας. Η καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των εργασιών, η αδιαφάνεια στη λήψη αποφάσεων, η έλλειψη λογοδοσίας, τα φαινόμενα ημετεροκρατίας αποτελούν μέρος της κακοδιοίκησης και αιτίες για αναπαραγωγή της διαφθοράς και δωροδοκίας.

Η συνύπαρξη διαφθοράς και κακοδιοίκησης προκύπτει από ελλειπείς μηχανισμούς ελέγχου, έλλειψη διασύνδεσης και συνεργασίας των φορέων του κράτους, για άμεση πρόσβαση στην πληροφόρηση. Η ανεξέλεγκτη πολιτική βούληση παρεμβαίνει σε ελέγχους και στην απονομή δικαιοσύνης.¹⁷ Όταν η πολιτική αιχμαλωτίζεται και η νομοθετική εξουσία υποβιβάζεται σε εκτελεστικό όργανο, των ούτως καλούμενων “σκιαδών οικονομικών συμφερόντων”, τότε υπονομεύεται το δημοκρατικό πολίτευμα.¹⁸ Η σχέση της διαφθοράς και κακοδιοίκησης

---

¹⁵ Ζιούβας, Δ., 2015, Η ποινική και αντεγκληματική διάσταση της καταπολέμησης της διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση, στο Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, επιμ., Ν. Κουράκη, Α. Σαμαρά Κρίσπη, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδ. Σάκκουλα, σελ. 133-160

¹⁶ Βενετσανοπούλου, Μ., 2014, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση – Ελεγκτικοί μηχανισμοί, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ.13

¹⁷ Ρακιντζής Λ., 2018, Αντιμετώπιση στη πράξη της διαφθοράς από τους αρμοδίους διοικητικούς φορείς του Ελληνικού Δημοσίου, Εισηγήσεις από την εκδήλωση της Ελληνικής Εταιρίας Εγκληματολογίας με θέμα «Αντιμετώπιση της Διαφθοράς σε Κύπρο και Ελλάδα», σελ. 11-12

¹⁸ Γασπαρινάτου Μ., Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 157-183

υποδηλώνει την πλήρη ταύτιση και διασύνδεση τους. Με την διαφθορά επιτείνονται τα φαινόμενα της κακοδιοίκησης και η κακοδιοίκηση δύναται να υποθάψει τη διαφθορά.

Κεφάλαιο 2 - Τέλεση πράξεων απάτης: συνθήκες, συνέπειες και τρόποι διαχείρισης

Η πλήρης κατανόηση του εγκλήματος της διαφθοράς επιβάλλει την αξιολόγηση και αναγνώριση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ως προς τις αιτίες του φαινομένου (π.χ ανταλλακτικές σχέσεις) και τα κίνητρα που έχουν οι δράστες (νομικά ή ηθικά). Στο παρόν Κεφάλαιο γίνεται εκτενείς αναφορά στα αίτια, προϋποθέσεις και συνέπειες του φαινομένου της διαφθοράς και δωροδοκίας. Να σημειωθεί ότι παρόλο που θεωρείται ανεξάντλητος ο κατάλογος για τα αίτια της διαφθοράς, επιλέγεται η ανάλυση στα πιο σημαντικά, λαμβάνοντας υπόψη, συνέπειες όπως η στρέβλωση της επενδυτικής δραστηριότητας, η μη δίκαιη διανομή εισοδήματος των δημοσίων δαπανών, η παρεμπόδιση λειτουργίας κράτους δικαίου κτλ.

2.1 Αίτια της διαφθοράς και δωροδοκίας

Το κόστος της διαφθοράς μετακυλύεται αναντίλεκτα, στην κοινωνία, με παροχή υπηρεσιών χαμηλής ποιότητας και παράλληλη τροφοδότηση προνομίων σε συγκεκριμένα στοχευμένα άτομα ή ομάδες.¹⁹ Εν γένει, αποτελεί υποκατηγορία της “απάτης” όπου ο ορισμός “ομπρέλα” την προσδιορίζει ως «κάθε μέσο που η ανθρώπινη εφευρετικότητα μπορεί να επινοήσει και στο οποίο καταφεύγει ένα άτομο, προκειμένου να αποκτήσει ένα πλεονέκτημα σε βάρος άλλου διά της διαστρέβλωσης ή απόκρυψης της αλήθειας. Η απάτη περιλαμβάνει κάθε κόλπο, απατηλό μέσο, αιφνιδιασμό ή αποδιοργανωτική κίνηση και κάθε μη νόμιμο τρόπο, με τον οποίο κάποιος άλλος παραπλανάται»²⁰. Οι πυλώνες της απάτης, περιλαμβάνουν την κακοδιαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του δημοσίου, ψευδής αναφορές/δηλώσεις (π.χ. οικονομικών

---

¹⁹ Σ.Ε.Β. - Σύνδεσμος Βιομηχάνων Ελλάδος, 2017, Οδηγός καταπολέμησης της διαφθοράς σε κράτος και επιχειρήσεις, Οικονομία και Επιχειρήσεις, Τεύχος 11, διαθέσιμο:

http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50462/Special Report 25_7_2017.pdf

(ανακτήθηκε την 5/11/ 2023)

²⁰ Χαρίτου Σ., Εισήγηση: Ενδείξεις απάτης, διαφθοράς στη Δημόσια Διοίκηση, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.), διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 7/12/2023):

https://eclass.ekdd.gr/esdda/modules/document/file.php/KST_BEID_PDOKF111/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B1%20-%20%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%91%CF%80%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82%20%26%20%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%B8%CE%BF%CF%81%CE%AC%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf

καταστάσεων) και πράξεις διαφθοράς, όπου κατατάσσονται τα διάφορα υπηρεσιακά εγκλήματα ποινικού κώδικα (π.χ. υπεξαίρεση, δωροδοκία κτλ.).

Η απάτη αποτελεί ποινικό αδίκημα και διασυνδέεται με την πρόθεση για διενέργεια δόλιας πράξης, όπου σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να γίνει από λάθος. Αντίθετα διενεργείται με σκοπό την εξαπάτηση, εμπεριέχει το στοιχείο της εκλογίκευσης και παραβιάζεται η εμπιστοσύνη, που τυγχάνει να έχει ο “δράστης”. Ο κίνδυνος είναι ορατός για τον μη εντοπισμό της. Αυτό συμβαίνει γιατί διενεργείται από πολύ καλά εξελιγμένα, αλλά και οργανωμένα σχήματα που επιδιώκουν την πλήρη συγκάλυψη. Συνεπώς δύναται να κριθούν αναποτελεσματικές, οι ελεγκτικές διαδικασίες που έχουν ως στόχο τη συγκέντρωση των απαιτούμενων τεκμηρίων προς απόδειξη της.²¹

Κρίνεται σκόπιμο η ανάλυση και κατανόηση της θεωρίας του “τριγώνου της απάτης” που αναφέρεται στις συνθήκες κάτω από τις οποίες διενεργείται, ούτως ώστε να μπορεί να επιχειρηθεί η διάγνωση των αιτιών/συνθηκών διενέργειας της διαφθοράς και δωροδοκίας.

2.1.1 Το Τρίγωνο της Απάτης (The Fraud Triangle)

Η θεωρία διατυπώθηκε αρχικά από τον εγκληματολόγο Donald R. Cressey ο οποίος διασύνδεσε την ανθρώπινη ψυχολογία του “δράστη” απάτης.²² Αποδόθηκε τριγωνικό σχήμα αφού καλύπτει τρία κύρια στοιχεία ως προϋποθέσεις/συνθήκες που λειτουργούν κατά την διάπραξη της δόλιας πράξης, την ευκαιρία, την πίεση/κίνητρο και την εκλογίκευση. Λειτουργούν ως κατάλληλο έδαφος για διάπραξη απάτης, είτε από πλευράς διοίκησης, είτε από τους υπαλλήλους. Αρχικά φαίνεται να υπάρχει το κίνητρο και ενώ βρίσκονται σε συνθήκες πίεσης, οι περιστάσεις οδηγούν στην κατάλληλη ευκαιρία για τέλεση απάτης. Συνήθως διαπιστώνει ο δράστης την απουσία αποτελεσματικών ελέγχων και θέτει τον εαυτό του, στη διαδικασία εκλογίκευσης την πράξη του.²³ Έχει χαρακτηριστικά διατυπωθεί ότι, οι τρεις πιο πάνω

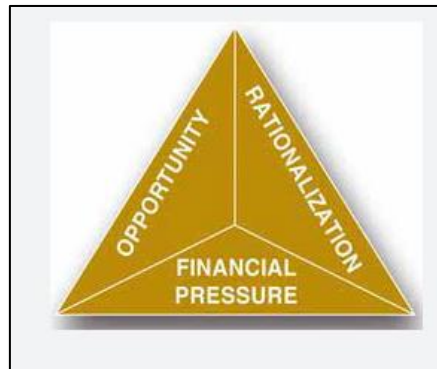
²¹ Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200, “Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και διενέργεια του ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου”, παράγραφος A47, σελ. 100

²² PR Murphy and MT Dacin, Psychological pathways to fraud: Understanding and preventing fraud in organizations, Journal of business ethics, 2011 – Springer, διαθέσιμο: https://www.researchgate.net/publication/225242455_Psychological_Pathways_to_Fraud_Understanding_and_Preventing_Fraud_in_Organizations

²³ Ελεγκτικό Πρότυπο SAS No 99, “Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit” διαθέσιμο: <https://us.aicpa.org/content/dam/aicpa/research/standards/auditattest/downloadabledocuments/au-00316.pdf>

συνθήκες για διάπραξη της απάτης, ομοιάζουν με τα απαραίτητα συστατικά και προϋποθέσεις, για ύπαρξη φωτιάς. Δηλαδή η καύσιμη ύλη, η θερμότητα, και το οξυγόνο. Απουσία μιας από τις προϋποθέσεις, η φωτιά θα σβήσει. Συνεπώς, η καταπολέμηση της απάτης προϋποθέτει την απάλειψη μίας τουλάχιστον συνθήκης του τριγώνου της απάτης.

Εικόνα 5: Το τρίγωνο της Απάτης: Συνθήκες

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

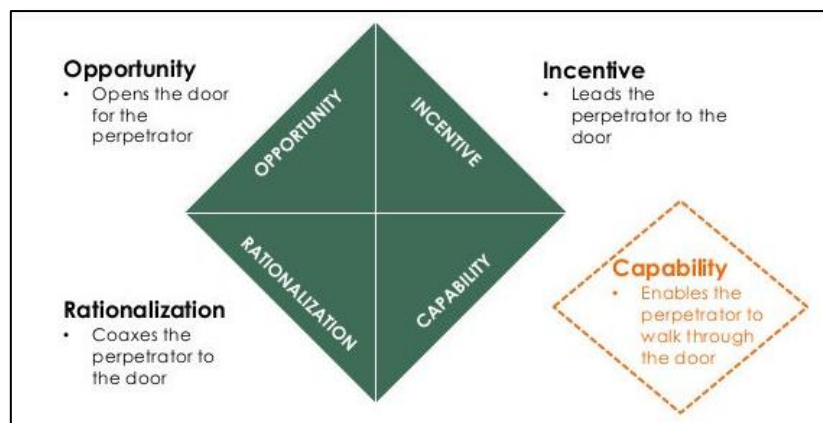
Ως πρώτη συνθήκη, αναφέρεται η ευκαιρία που δίνεται όταν διαπιστώνεται η ανυπαρξία των κανόνων, ελέγχων ή ορίων δράσης. Η υπέρβαση στις εσωτερικές δικλίδες που έχουν τεθεί από τον οργανισμό, γίνεται μετά από τη μη επαρκή επίβλεψη της διοίκησης, τους μη καθορισμένους ρόλους στον οργανισμό, ύπαρξη γραφειοκρατικών και τυπολατρικών νοοτροπιών, την παντελή απουσία εσωτερικού και ανεξάρτητου ελέγχου. Η διάπραξη απάτης καταλήγει σε ορατό κίνδυνο, από την απουσία πρακτικών ατιμωρησίας, την ελλιπή ορθολογική εταιρική διακυβέρνηση, ηθικής καθοδήγησης του ανθρώπινου δυναμικού και την ελλιπή εκπαίδευση. Σημειώνεται ότι ο ελεγκτικός μηχανισμός αποτελεί πράξη διαβεβαιωτική που λειτουργεί προληπτικά και αποτρέπει την απάτη.

Το κίνητρο και η πίεση προκύπτει από την ανάγκη αύξησης του εισοδήματος του δράστη και συνδέεται με πιθανή επιθυμία του, να διατηρήσει καλό επίπεδο ζωής. Άλλα κίνητρα που μπορεί να υπάρξουν συνδέονται με την επαγγελματική ανέλιξη και την ανάγκη για διατήρηση του κύρους και δύναμης, που κατέχει ο δράστης στον οργανισμό. Συνεπώς προκύπτουν δαπάνες που δεν προβλέπονται από την οικονομική δραστηριότητα του οργανισμού, όπως ταξίδια, ακριβά δώρα κτλ. και μπορεί να χρησιμοποιηθούν από τον δράστη ταμιακά διαθέσιμα, να προβεί σε υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων, υπερεκτιμήσεις ή υποεκτιμήσεις στα ποσά των Λογαριασμών κτλ.

Η εκλογίκευση της απάτης προκύπτει όταν ο δράστης ψάχνει για αληθοφανείς και λογικοφανείς δικαιολογίες, αισθάνεται ιδιαίτερη επιθυμία να θεωρηθεί καλός και ηθικός. Έτσι αποδίδει τις δέουσες δικαιολογίες στην δόλια πράξη και συνάμα απονέμει δικαιοσύνη στην απάτη. Για την ακρίβεια, η απάτη διενεργείται αυτοβούλως, με βάση την ηθική και αρχές που πρεσβεύει ο δράστης, προφασιζόμενος διάφορες αιτιολογίες, όπως ότι δεν αμείβεται όσο πρέπει, ο οργανισμός δεν τον έχει κατατάξει ισότιμα σε σχέση με άλλους, τα χρήματα που θα “κερδίσει” δεν θα αποτελέσουν στέρημα για κάποιον κτλ.

Εικόνα 6: Το διαμάντι της απάτης

Πηγή: <https://www.dictio.id/t/apa-yang-dimaksud-dengan-fraud-diamond/14387>

Ακολούθως η συνθήκη για “ικανότητα για απάτη” έχει μετατρέψει την θεωρία του τριγώνου της απάτης σε “ρόμβο της απάτης” (Fraud Diamond), θεωρία που αποτυπώθηκε από τους Wolfe και Hermanson το 2004. Η ικανότητα λειτουργεί υποστηρικτικά, αφού ο σχεδιασμός της απάτης στηρίζεται στην ευφυΐα, την εξαιρετική γνώση, την εμπειρία, δεξιότητες που συνήθως κατέχει εργαζόμενος που βρίσκεται ψηλά στην ιεραρχία, είναι μορφωμένος και κατέχει, λόγω της θέσης του, πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία του οργανισμού, ασκεί εύκολα επιρροή σε άτομα που τον έχουν εμπιστευτεί και τέλος προβαίνει σε πλήρη συγκάλυψη της απάτης που διενεργεί, αφού επιστρατεύει τις προαναφερθείσες δεξιότητες που έχει. Σημειώνεται ότι ασκήθηκε κριτική στις θεωρίες αυτές αφού η δράση των “παθολογικών απατεώνων” ή αλλιώς “αρπακτικά” (predators) δεν περιλαμβάνεται στην ανάλυση. Οι δράστες αυτοί δεν νιώθουν την πίεση και ανάγκη να εκλογικεύσουν την πράξη απάτης, φαίνεται όμως να διαθέτουν ικανότητες, ευφυΐα και εμπειρία, που λειτουργούν ως κατάλληλος μετατροπέας της ευκαιρίας για τέλεση απάτης. Να σημειωθεί ότι, πιο ακριβές και επίσημες απάτες

διενεργούνται από τα ανώτερα στελέχη, που κρίνονται ότι είναι ικανότερα, με περισσότερη μόρφωση και κατέχουν θέσεις κλειδιά στον οργανισμό.²⁴

2.1.2 Προϋποθέσεις και συνθήκες για διαφθορά και δωροδοκία

Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, έχουν σημειωθεί περιστατικά διαφθοράς και δωροδοκίας, ελαφριάς και βαριάς μορφής. Εξετάζοντας τις προϋποθέσεις που συνδέονται να αναπτυχθούν και διατηρηθούν τα φαινόμενα αυτά, φαίνεται να συνδέονται με παράγοντες όπως, η πολιτική αστάθεια, η ανεπάρκεια στην κανονιστική ποιότητα, η ύπαρξη ενός δαιδαλώδους γραφειοκρατικού μηχανισμού στην δημόσια υπηρεσία. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το φτωχό περιβάλλον ελέγχου και η μη καθιέρωση ορθολογικών μηχανισμών (εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου), η πολυνομία. Επίσης αναφέρεται η ύπαρξη μονοπωλιακών δομών, η κοινωνική ανοχή σε συνάρτηση με την απουσία δίωξης των φαινομένων της διαφθοράς και δωροδοκίας, που καταλήγουν στην ατιμωρησία. Επιπρόσθετο ρόλο διαδραμάτισε η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης και μη καθιέρωσης συντονισμένου προγράμματος για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς ενώ οι απαρχαιωμένες δομές και ο μη εκσυγχρονισμός των διαδικασιών εκτέλεσης της διακυβέρνησης, φαίνεται να τροφοδότησαν την κακοδιοίκηση που άφησε ανοιχτούς διαύλους για το οργανωμένο έγκλημα.

2.1.2.1 Δαιδαλώδης γραφειοκρατικός μηχανισμός

Οι χώρες που φαίνεται να είναι ευάλωτες στη διαφθορά και δωροδοκία, έχουν δαιδαλώδη γραφειοκρατικό μηχανισμό, όπου σε συνάρτηση με την ευδιάκριτη διαρθρωτική δυσκαμψία των διαδικασιών, ταλαιπωρεί τους πολίτες και τον επιχειρηματικό κόσμο. Καθιστά τον κρατικό μηχανισμό αδύναμο να ανταποκριθεί άμεσα και να καθιερώσει αποδοτικές και ποιοτικές υπηρεσίες. Η απαίτηση πολυάριθμων δικαιολογητικών για καταχώρηση για παράδειγμα, μιας αίτησης για σύσταση εταιρείας, προϋποθέτει την εμπλοκή πολλών φορέων που αλληλεπικαλύπτουν συγκεκριμένες αρμοδιότητες και παρακινεί τους πολίτες να προβούν σε χρηματισμό δημοσίων λειτουργών για να μπορέσουν να εξυπηρετηθούν σε ένα εύλογο χρονικό περιθώριο, εξαγοράζοντας την συνεπαγόμενη ταλαιπωρία της σειράς αναμονής.

---

²⁴ ACFE, «Occupational Fraud 2022: A Report to the Nations», 2022. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://acfepublic.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf> (20/4/23)

Συνεπώς οι πολίτες παρουσιάζονται πρόθυμοι να πληρώσουν εξαγοράζοντας την καλύτερη εξυπηρέτηση.

Η διαφθορά και η δωροδοκία αποτελεί, την εύκολη λύση για το πρόβλημα των χρονοβόρων διαδικασιών που απαιτούνται. Όσο το κράτος δεν μεριμνά στην απάλειψη της γραφειοκρατίας και εξάλειψη ατέρμονων διαδικασιών, δεν εφαρμόζει αποδοτική και ορθολογική διακυβέρνηση, θα τροφοδοτεί τα φαινόμενα της διαφθοράς και δωροδοκίας που εξυπηρετεί δημόσιους λειτουργούς, ιδιώτες και επιχειρήσεις.

2.1.2.2 Ανεπάρκεια στους ελέγχους

Προκύπτει ότι ο μη εντοπισμός των φαινομένων διαφθοράς, καταλήγει να τα μετατρέπει σε αχαλίνωτες καταστάσεις και να μην αποδίδει τις δέουσες ευθύνες και ποινές στα εμπλεκόμενα μέρη. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο αυτούς που διαπράττουν τις πράξεις χρηματισμού, αλλά και αυτούς που ευθύνονται, με την συνολική οργάνωση και οριοθέτηση των μηχανισμών ελέγχου. Καταγράφεται λοιπόν, η εμφάνιση φαινομένων διαφθοράς σε τομείς όπου οι μηχανισμοί ελέγχου κρίνονται χαμηλής επάρκειας. Βασική προϋπόθεση η εγκαθίδρυση μηχανισμών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, με σκοπό τον βέλτιστο και άριστο έλεγχο σε όλες τις διαδικασίες και με καταγραφή ανάλογων εισηγήσεων, για άμβλυνση των προβλημάτων. Στο δημόσιο τομέα αυτό βαρύνει τους εκτελούντες την εξουσία δηλαδή τον κοινοβουλευτικό έλεγχο, με ενέργειες για το κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας του κράτους δικαίου, που δεν θα αφήνει περιθώρια στην εμφάνιση της διαφθοράς.

Ο δικαστικός έλεγχος, με βάση το Σύνταγμα της χώρας παρέχει έννομη προστασία για τα δικαιώματα και συμφέροντα των πολιτών. Παρόλα αυτά η απονομή δικαιοσύνης, δεν είναι πάντα εφικτή, αφού προκύπτουν διάφορα ζητήματα και αδυναμίες κατά την δικαστική διαδικασία. Συχνά και κατά την άσκηση του διοικητικού ελέγχου προκύπτουν ζητήματα αμεροληψίας και αντικειμενικότητας, όπου τελικά να μένουν ατιμώρητα φαινόμενα διαφθοράς και δωροδοκίας.

Σε όλους τους ελέγχους, προκύπτει να υπάρχουν χρονικές καθυστερήσεις, όταν δεν είναι άρτια επανδρωμένη η δημόσια υπηρεσία και η υφιστάμενη υποδομή δεν μπορεί να ανταποκριθεί στον όγκο της εργασίας.

2.1.2.3 Πολυνομία ή αναχρονιστική και διάσπαρτη νομοθεσία

Το νομοθετικό πλαίσιο είναι βασικό στην λειτουργία του κράτους. Ένα πολύπλοκο ή αναχρονιστικό νομοθετικό σύστημα δεν ευνοεί την εύρυθμη λειτουργία, συνεπώς οποιεσδήποτε ασάφειες ή διατάξεις που είναι αντικρουόμενες, καθιστά δύσκολη την απόδοση δικαιοσύνης και την εφαρμογή μηχανισμών ελέγχου. Οι πολιτικοί και άλλοι παράγοντες ενός κράτους, αδυνατούν να υιοθετήσουν την αρχή της νομιμότητας και οι συνθήκες αυτές ευνοούν τον χρηματισμό, ως αναμενόμενη και νόμιμη πράξη.

Επιπρόσθετα η διακριτική ευχέρεια ενός οργάνου/φορέα/προσώπου να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί εντός νομοθετικού πλαισίου είναι συνάρτηση, του μεγέθους της ευελιξίας που μπορεί να έχει, για τον χειρισμό μιας υπόθεσης. Η μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια συνάδει με μεγαλύτερες πιθανότητες, για διενέργεια πράξεων διαφθοράς, αφού δύναται να γίνει εφικτή η συγκάλυψη των συμφερόντων, με βάση την ευελιξία που θέλει να εφαρμόσει.

2.1.2.4 Κοινωνική ανοχή

Η κοινωνική ανοχή μπορεί να συντηρήσει και να εξαπλώσει τα φαινόμενα διαφθοράς. Συνεπώς οι πολίτες καλούνται να μην αδιαφορούν και ανέχονται τα φαινόμενα χρηματισμού. Συνήθως η κοινωνική ανοχή εξυπηρετεί τα συμφέροντα αυτών που συμμετέχουν στις δόλιες πράξεις διαφθοράς και δωροδοκίας. Παράγοντες που τροφοδοτούν την κοινωνική ανοχή είναι η έλλειψη πληροφόρησης/ενημέρωσης, παραπληροφόρηση και η προσδοκία αποκόμισης οφέλους από τις πελατειακές σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί.

2.1.2.5 Ανθρώπινο δυναμικό στους δημόσιους φορείς και καθεστώς αναξιοκρατίας

Η αξιοκρατία αφορά την επιλογή ανθρώπων που κρίνονται αντικειμενικά ικανότεροι και πιο άξιοι για να επανδρώσουν τις διάφορες θέσεις στην δημόσια, κοινωνική και πολιτική ζωή μίας χώρας. Αυτό αντικατοπτρίζει, την υπερίσχυση της βέλτιστης ποιότητας παρεχόμενων δημόσιων και άλλων υπηρεσιών, σε μία χώρα. Σε περιόδους κρίσης ηθών, ημετεροκρατίας και αναλγησίας, φαίνεται να επικρατεί η αναξιοκρατία, να προωθείται ο νεποτισμός ως είδος ευνοιοκρατίας και γενικότερα το σύστημα μετατρέπεται σε πελατειακό, που οδηγεί στην διαφθορά και πράξεων δωροδοκίας.

Οι δημόσιες υπηρεσίες τείνουν να στελεχώνονται με φιλικά ή συγγενικά άτομα των πολιτικών, ως αντάλλαγμα της στήριξης που έτυχαν στις εκλογές. Έτσι τροφοδοτείται ξανά το ιδιωτικό συμφέρον της ηγεσίας ενός κόμματος εξουσίας, μέσω των ατόμων που καλέστηκαν να στελεχώσουν τις θέσεις, για να εξυπηρετούν με δικά τους κριτήρια, τους πολίτες. Αποτέλεσμα της αναξιοκρατίας αποτελεί η κακοδιοίκηση, μέσω της υπέρστελέχωσης, με ταυτόχρονες ουσιαστικές ελλείψεις σε σημαντικούς τομείς, που δεν ικανοποιούνται ποτέ οι υπηρεσιακές ανάγκες.²⁵

Η κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού συμβάλει στην ενίσχυση και επικράτηση ψηλού επιπέδου κουλτούρας. Το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται, μέσα από το κράτος δικαίου. Αντίθετα η έλλειψη εκπαίδευσης και ακαδημαϊκών γνώσεων, αφήνουν τα άτομα ευάλωτα και ανυποψίαστα σε περιβάλλοντα διαφθοράς.

2.2 Προσδιορισμός των συνεπειών της διαφθοράς και δωροδοκίας

Σύμφωνα με την εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC), διαφαίνονται οι συνέπειες που έχει κατά την τέλεση της. Εξάγεται το συμπέρασμα ότι η κατάχρηση εξουσίας στοχεύει σε όφελος ίδιο ή/και συλλογικό, με πράξεις δωροδοκίας, διενεργώντας υπεξαυρέσεις, με αθέμιτη άσκηση επιρροής σε άτομα ή ομάδες, για απόδοση ανταλλάγματος επιδιώκοντας τον παράνομο πλουτισμό. Γενικότερα και λαμβάνοντας υπόψη ότι, η διενέργεια διαφθοράς έχει την μορφή του εξαναγκασμού, γίνεται εκβιαστικά, καταχράζοντας τη διακριτική εξουσία που ένα άτομο δύναται να έχει, συμπεραίνουμε ότι οι κρατικές δομές αποτυγχάνουν να υπηρετήσουν το κράτος δικαίου, με επιβολή τήρησης του νόμου. Έτσι, αφήνουν περιθώρια στα οργανωμένα εγκλήματα να λάβουν χώρα, κάτω από καθεστώτα ευνοιοκρατίας, νεποτισμού, προωθώντας πελατειακές σχέσεις που υπηρετούν συμφέροντα ομάδων.

Ειδικότερα, τα φαινόμενα διαφθοράς και δωροδοκίας²⁶:

---

²⁵ Μπέσιλα-Μακρίδη Ε., 2006, «Έλεγχος Διοίκησης, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης», Τόμος Α', Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 209 . Το ζήτημα αναλύεται και στο Κραμβία-Καπαρδή Μ. Και Τσολάκης Χρ., 2011, Οικονομικά Εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Αθήνα, Κριτική, σελ. 95-112

²⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Οκτωβρίου 2013 σχετικά με τη διαφθορά στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα: οι επιπτώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα σε τρίτες χώρες (2013/2074(INI)), διαθέσιμο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0394_EL.html#ref_1_9 (τελευταία πρόσβαση 11/11/2023)

- Επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση της οικονομίας, νοθεύοντας τον ανταγωνισμό και παρακωλύοντας τους όρους του εμπορίου και των επενδύσεων. Αυτή η απώλεια οικονομικής αποτελεσματικότητας και η μη δίκαιη αναδιανομή του πλούτου συνδέεται με το ύψος και η σύνθεση των δαπανών του κράτους, τα οποία κατευθύνονται από συγκεκριμένα συμφέροντα, αποδυναμώνοντας τη θέση του κράτους για να αξιοποιήσει τους διαθέσιμους πόρους, με άριστο και ορθολογικό τρόπο, για το σύνολο των πολιτών,
- Συμβάλλει στην αποξένωση των πολιτών από την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, όπου η χρήση τους, αφορά τους λίγους και υποχρεώνοντας τους υπόλοιπους, να ζουν με ανέχεια και κάτω από την αθλιότητα,
- Παρεμποδίζει τη χρηστή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου. Αλλοιώνει με κάθε τρόπο, την αξιοπιστία των θεσμών και την ποιότητα των παρεχόμενων δημοσίων υπηρεσιών. Συνεπώς η λογοδοσία, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα των θεσμών από τους φορείς του κράτους, υπονομεύονται ενώ οι μηχανισμοί ελέγχου και εξισορρόπησης είναι ελλιπείς. Αποτέλεσμα να παραβιάζεται η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και γενικότερα η έννομη τάξη.
- Επιδεινώνουν και τροφοδοτούν, υπάρχουσες ανισότητες, ευνοώντας την αδικία και κάνοντας διακρίσεις σε σχέση με τα αστικά, πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και δημιουργούν φαινόμενα αστάθειας και κλονισμού της εμπιστοσύνης των πολιτών, στους θεσμούς. Αυτό συνεπάγεται με ακύρωση κάθε δίκαιου προγραμματισμού για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη,
- Επηρεάζει δυσμενώς το περιβάλλον, θέτοντας τον υπόλοιπο πληθυσμό στην περιθωριοποίηση, με τη μη ισότιμη αντιμετώπιση και με ίσους όρους συμμετοχή στα πολιτικά δρώμενα και πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες,
- Εξαλείφει την ίση μεταχείριση των πολιτών στη δικαιοσύνη, την ασφάλεια, την εξασφάλιση ίδιων όρων απασχόλησης, ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη και στέγαση. Σε τρίτες χώρες, η διαφθορά οδηγεί σε φυλετικές και άλλες διακρίσεις,

- Η διαφθορά στην πολιτική, συνδέεται με διεφθαρμένες συναλλαγές και προκαλεί φαινόμενα που αποξενώνουν τους πολίτες, ενθαρρύνοντας αντικοινωνικές συμπεριφορές.

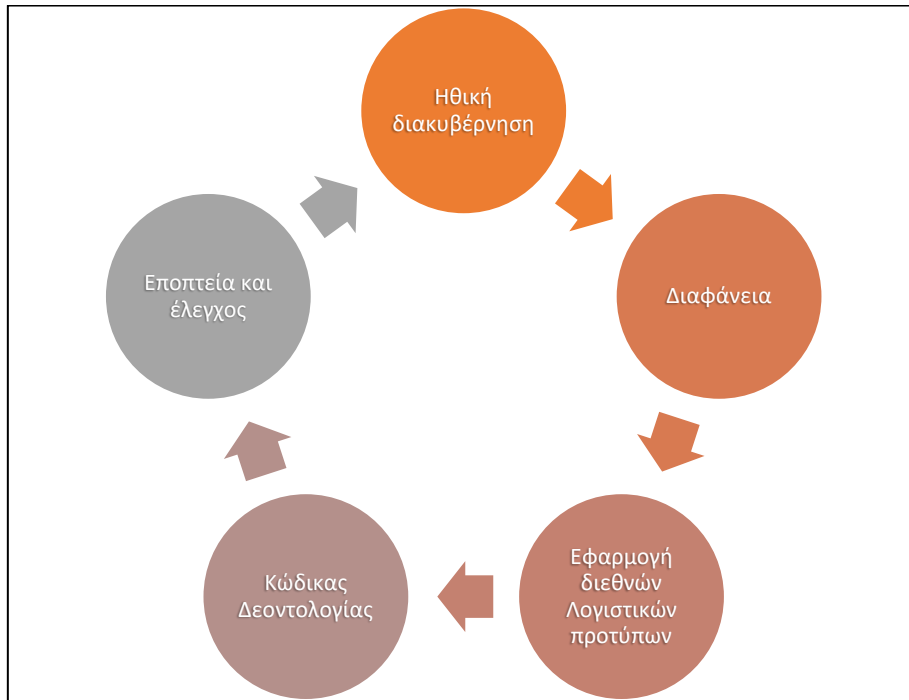
2.3 Τέλεση πράξεων διαφθοράς και δωροδοκίας – Ανίχνευσης και διαχείρισης

Η πρόληψη της διαφθοράς και δωροδοκίας έχει στοχοθετηθεί σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και αναλύεται στο Κεφάλαιο 4. Πέραν όμως από τις νομοθετικές απαιτήσεις, το ενδιαφέρον εστιάζεται στην διαδικασία που αφορά την εκτίμηση του κινδύνου διενέργειας τέτοιων πράξεων, με σκοπό την τυποποίηση αλλά και συστηματοποίηση των συνολικών προσπαθειών για καταπολέμηση της διαφθοράς και δωροδοκίας σε επίπεδο οργανισμού. Ενδεικτικά αναφέρονται τα πιο κάτω:

- Η ηθική διακυβέρνηση, αποτελεί εργαλείο με σκοπό την αντιμετώπιση δόλιων πράξεων και ειδικότερα της διαφθοράς. Αποτελεί βέλτιστη πρακτική σε ένα οργανισμό που δύναται να επιβραβεύσει τα άτομα που εργοδοτούνται στα πλαίσια τήρησης των ηθικών κανόνων, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους,
- Καλλιέργεια κουλτούρας στα πλαίσια της ηθική και συνεχής καθοδήγηση του προσωπικού,
- Δημιουργία Κώδικα Δεοντολογίας, εκπαίδευση του προσωπικού για την ορθολογική τήρηση του,
- Εφαρμογή πολιτικών για πρόληψη, εντοπισμό και διερεύνηση φαινομένων διαφθοράς,
- Δημιουργία Διευθύνσεων για τη Διαχείριση των κινδύνων με εφαρμογή πολιτικών πρόληψης και εντοπισμού διαφθοράς και δωροδοκίας, όπως καθορισμός των μέσων πραγμάτωσης στις ανακριτικές διαδικασίες, για διερεύνηση διάπραξης δωροδοκίας,
- Εδραίωση Συστήματος Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου καθώς επίσης δημιουργία μονάδων Κανονιστικής Συμμόρφωσης,
- Δημιουργία και εφαρμογή πολιτικών σε σχέση με τις διαδικασίες εγκρίσεων, προσφορών, ενστάσεων, επανεξέτασης αιτήσεων κτλ.,
- Εστίαση σε περιοχές με συναλλαγές υψηλού κινδύνου για διαφθορά, τοποθέτηση καλά εκπαιδευμένου προσωπικού και χρήση εναλλαξιμότητας στην τοποθέτηση τους.

- Εφαρμογή διεθνών λογιστικών προτύπων και εστίαση στη δικανική λογιστική για να αντιμετωπιστεί η διαφθορά και δωροδοκία

Εικόνα 7: Εφαρμογή Πολιτικών καταπολέμησης της διαφθοράς

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Κεφάλαιο 3 – Οργανωμένο έγκλημα και διαφθορά

Στο παρόν Κεφάλαιο, γίνεται ανάλυση της συνάρτησης της διαφθοράς και δωροδοκίας με το οργανωμένο έγκλημα. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στα εγκλήματα του λευκού κολάρου καθώς και στο διασυνοριακό χαρακτήρα τους. Επιδιώκεται η αναφορά στις σύγχρονες τάσεις του οικονομικού εγκλήματος ενώ επεξηγείται, ο τρόπος που η διαφθορά επηρεάζει το ποινικοκατασταλτικό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης.

3.1 Συνάρτηση της διαφθοράς και δωροδοκίας με το οργανωμένο έγκλημα

3.1.1 Οικονομική εγκληματικότητα και ο ρόλος των συνόρων

Το οργανωμένο έγκλημα και η διασύνδεση του με τη διαφθορά, λαμβάνει τη μορφή άσκησης επιρροής σε πολιτικά πρόσωπα, δημόσια διοίκηση, μέσα ενημέρωσης και τέλος τη νομική κοινότητα.²⁷ Η “οικονομική εγκληματικότητα” περιλαμβάνει το σύνολο των μη δίκαιων πράξεων ή συμπεριφορών, που έχουν οικονομικό αντίκρισμα και συντελείται κλονισμός στην εμπιστοσύνη κατά τη διεξαγωγή του εμπορίου και γενικότερα στην οικονομική δραστηριότητα ενός κράτους. Ορίζεται ως μια μορφή “επαγγελματικής απάτης”. Συχνά εντάσσεται στην κατηγορία των αδικημάτων του ποινικού κώδικα ενώ η εγκληματολογική επιστήμη, έχει ασχοληθεί με την εννοιολογική του προσέγγιση.

Το οικονομικό έγκλημα έχει χαρακτηριστικά πολυπλοκότητας κατά τη επιτυχή διερεύνηση, χαμηλή ορατότητα ως προς τον εντοπισμό, διάχυση ευθύνης και θυματοποίησης, δυσκολία κατά τη δίωξη και παρατηρείται η επιβολή επιεικών ποινών.²⁸ Διακρίνεται σε “ιδιωτικού” και “δημόσιου” χαρακτήρα με βάση τις εγκληματικές πράξεις οι οποίες στρέφονται κατά φυσικών και νομικών προσώπων, εναντίων του κράτους (δομείς και υπηρεσίες κράτους).²⁹ Τα

---

²⁷ Burggemjan W., Υπερεθνικό έγκλημα: Οργανωμένο έγκλημα, πρόσφατες τάσεις και μελλοντικές προοπτικές, Ποινική Δικαιοσύνη, 1-2/98, σελ. 112

²⁸ Croall H., 2001, Understanding White Collar Crime (Crime and Justice), Open University Press, σελ. 81-101

²⁹ Τσίγκανου, Ι., 2017, Η στατιστική αποτύπωση του «οικονομικού εγκλήματος» στην Ελλάδα σήμερα - Μια προκαταρκτική διερεύνηση, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 10/11/2023):

<https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CF%8D%CF%80%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9/>

οργανωμένα αυτά εγκλήματα, περιλαμβάνουν αθέμιτες δραστηριότητες, εξυπηρετούν ιδιωτικά συμφέροντα, που δεν συνάδουν με τα δημόσια συμφέροντα ενώ για να γίνει εφικτή η διενέργεια τους θα πρέπει να συμβάλουν άτομα που κατέχουν εξουσία σε ένα κράτος (πολιτικά πρόσωπα, δημόσιοι λειτουργοί, νομοθέτες κτλ.).

Ένα βασικό ζήτημα που τίθεται είναι κατά πόσο η εγκληματική πράξη, λαμβάνει διαστάσεις διασυνοριακού εγκλήματος ή όχι. Το διασυνοριακό έγκλημα περιλαμβάνει το σύνολο των παραβάσεων ή απόπειρων παραβάσεων στους εθνικούς νόμους και κανονιστικό πλαίσιο, με σκοπό την οργάνωση εγκληματικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν την διεύθυνση, την βοήθεια και διευκόλυνση τέλεσης διασυνοριακού εγκλήματος.³⁰ Σημειώνεται ότι η διαφθορά στους δημόσιους λειτουργούς ή πολιτικών αρχηγών ή ηγετών σε ένα κράτος, αποτελεί βασικό προθάλαμο, για διενέργεια οργανωμένου εγκλήματος και μέρους του *modus operandi* στις ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος.

3.1.2 Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος

Η νομιμοποίηση εσόδων θεωρείται “βασικό αδίκημα και πρότερη πράξη”. Ο σκοπός αφορά την νομιμοφάνεια στα έσοδα, που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες.³¹ Περιλαμβάνει τις αξιόποινες πράξεις που βελτιώνουν τη θέση του δράστη και του αποδίδουν οικονομικό όφελος, διαμέσου της φοροδιαφυγής, πλαστογραφίας, κτλ.³² Μπορεί να γίνει εφικτή η αποσύνδεση από τα “βρώμικα” χρήματα, που αποτελούν προϊόν εγκλήματος και δόλιας πράξης, αν θεωρηθούν “απαρατήρητα” από δημόσιους λειτουργούς, που έχουν οριστεί να διενεργούν απαραίτητους και σχετικούς ελέγχους. Σε αυτό συμβάλει το χαλαρό νομοθετικό πλαίσιο, ανύπαρκτοι μηχανισμοί ελέγχων και η συμβολή του χρηματοπιστωτικού τομέα που φαίνεται να έχει ίδιο όφελος, στην ένταξη του βρώμικου χρήματος κάτω από τη σφαίρα της νόμιμης οικονομίας.

---

³⁰ Το “διασυνοριακό έγκλημα” περιγράφεται στην Συμφωνία “Περί Συνεργασίας για την Πρόληψη και Καταπολέμηση του Δια-συνοριακού Εγκλήματος” (S.E.C.I N.2865/200) και του προσαρτημένου σε αυτήν Καταστατικού Χάρτη οργάνωσης και λειτουργίας του Περιφερειακού Κέντρου της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ΦΕΚ Α/271, 19/12/2000). Το ζήτημα του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος αναλύεται στο Χλούπης Δ., 2005, Διασυνοριακό και Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 238-309

³¹ Schneider, Friedrich, and Ursula Windischbauer. "Money laundering: some facts." *European Journal of Law and Economics* 26 (2008): 387-404.

³² Τραγάκης Γ., 1996, “Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος”, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 120-127

Η εδραϊώση των παράνομων κερδών φαίνεται να απειλεί την λειτουργία ενός κράτους³³ αλλά διαταράσσει και την εύρυθμη λειτουργία του δημόσιου τομέα που χρησιμοποιείται ως εργαλείο για επιδίωξη νομιμοποίησης τους.³⁴

3.1.3 Εγκλήματα Λευκού Κολάρου

Το έγκλημα του λευκού κολάρου αφορά παραβάσεις της εννόμου τάξεως, όπου διενεργείται κατάχρηση σε χρηματοοικονομικά συστήματα / συστήματα πληρωμών με επιδίωξη οικονομικού οφέλους. Τα εγκλήματα αυτά επισύρουν νομικές κυρώσεις, όπου ανάλογα με τα έννομα αγαθά που προσβάλλουν, ενδέχεται να αφορούν και ποινικές κυρώσεις. Το προφίλ των εν λόγω δραστών, αφορά επαγγελματίες ή επιχειρηματίες, ανώτερης τάξεως, που χαίρουν υψηλού σεβασμού και απολαμβάνουν ένα ιδιαίτερα υψηλό κοινωνικό καθεστώς, η δράση τους κινείται στα πλαίσια τέλεσης των επαγγελματικών τους καθηκόντων και τα εγκλήματα τους, εντάσσονται σε αυτά, των ισχυρών. Συνεπώς η δράσης τους περιορίζεται στα πλαίσια της νόμιμης απασχόλησης τους, χωρίς να ασκείται βία και με γνώμονα το οικονομικό όφελος ή την επαγγελματική άνοδο, κινούνται εν τω κρύπτω σκοτεινά, χρησιμοποιώντας γνωριμίες και διασυνδέσεις που έχουν για να πετυχαίνουν συμφωνίες, πίσω από κλειστές για άλλους, πόρτες και γραφεία, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της δωροδοκίας και εντοπίζοντας τους πυλώνες διαφθοράς, που υπάρχουν στη δημόσια διοίκηση.

Ο εντοπισμός των εγκληματιών λευκού κολάρου είναι πολύ δύσκολος γιατί διαθέτουν ένα ευρύτατο κύκλο από γνωριμίες και διασυνδέσεις με πρόσωπα κλειδιά, τα οποία είναι ψηλά ιστάμενα και που είναι πρόθυμα να εξυπηρετήσουν την συγκάλυψη της δράσης τους. Οι εγκληματίες αυτοί φροντίζουν να δωροδοκήσουν ή να προβούν σε αθέμιτες πράξεις χρησιμοποιώντας τη διαφθορά, με στόχο την ανάληψη των δημόσιων συμβάσεων και η εκτέλεση τους να γίνει με “δικούς τους όρους και προϋποθέσεις”.³⁵ Σημειώνεται ότι οι δημόσιες συμβάσεις είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην διαφθορά, παρόλο που υπάρχει κανονιστικό πλαίσιο και πολιτική βούληση για ορθολογική εφαρμογή τους και απαιτείται η διασφάλιση σωστής διαχείρισης των συνεπαγόμενων δημοσίων πόρων. Ενώ φαίνεται ότι στις δημόσιες προσφορές, υπάρχουν καλά στημένοι μηχανισμοί ελέγχου προδιαγραφών,

---

³³ Levi M., and Reuter P., "Money laundering." *Crime and justice* 34.1 (2006): p. 289-375.

³⁴ Unger, B., 2007, "The scale and impacts of money laundering." *The Scale and Impacts of Money Laundering*. Edward Elgar Publishing, p. 120-135

³⁵ Strader J. and Todd Haugh T., 2022, *Understanding White Collar Crime*, Carolina Academic Press, p. 20-32

παρακολούθησης εκτέλεσης κτλ., που προνοούν τη διαφάνεια στις διαδικασίες, η ύπαρξη διαφθοράς στον εν λόγω τομέα, αποτελεί εγγενή παράγοντα και αδυναμία, την οποία αντιλαμβάνεται η ελίτ των επιχειρήσεων και τα εγκλήματα λευκού κολάρου είναι γεγονός. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από ένα δείγμα τριακόσιων ενενήντα (390) καταδικασμένων εγκληματιών στη Νορβηγία, για την περίοδο 2009-2014, φαίνεται να έχουν ανιχνεύσει τη διαφθορά στην δημόσια διοίκηση, η οποία επέτρεψε στην ασυδοσία εκ μέρους των εγκληματιών λευκού κολάρου. Με σκοπό την αποκάλυψη των φαινομένων διαφθοράς και τέλεσης δόλιων πράξεων λευκού κολάρου, υπάρχει ανάγκη κοινωνικής μεταβολής και ενίσχυσης του ρόλου των ατόμων που μπορούν να δώσουν πληροφορίες για τις αδυναμίες του συστήματος, που φαίνεται να πλήττει σοβαρά την κοινωνική ευρυθμία, για να μπορέσει να αποδώσει ευθύνες το δικαιοδοτικό σύστημα.³⁶

Η Δανία έχει αναγνωριστεί ως η λιγότερο διεφθαρμένη χώρα, με εξαιρετική διακυβέρνηση, ψηλό βιοτικό επίπεδο και τα οικονομικά μεγέθη της να είναι υγιή. Παρόλα αυτά το τραπεζικό της σύστημα παρουσίασε αδυναμίες στους μηχανισμούς εποπτείας της. Συγκεκριμένα από το 2015, οι τράπεζες Danske Bank και η Nordea, αναφέρθηκαν σε υποθέσεις για ύποπτες και παράνομες συναλλαγές ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι ύποπτες συναλλαγές της Danske Bank έλαβαν σε υποκατάστημα της εν λόγω τράπεζας στην Εσθονία, όπου διαφέρει ο τρόπος εποπτείας των τραπεζών, για αυτό και οι διαπιστωθείσες ασυνέπειες και ο διασυνοριακός χαρακτήρας τους περιόρισε σημαντικά την εξέταση των υποθέσεων και τέθηκαν ζητήματα ανάθεσης της τελικής ευθύνης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, μεταξύ 2007 και 2015, ποσό πληρωμών, συνολικού ύψους διακοσίων (200) δισεκατομμυρίων ευρώ, είχαν διοχετευτεί μέσω του χαρτοφυλακίου της για φυσικά/νομικά πρόσωπα, που είχαν την έδρα τους εκτός Δανίας, μέσω του υποκαταστήματος της, στην Εσθονία.³⁷ Για την Nordea, η οποία δραστηριοποιείται στη Δανία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία, υπολογίζεται ότι από το 2005 έως το 2017, περίπου επτακόσια (700) εκατομμύρια ευρώ, ύποπτων συναλλαγών, διοχετεύτηκαν από τη Ρωσία και άλλα κράτη μέσω της εν λόγω τράπεζας. Η διασυνοριακή εποπτεία υπήρξε αποτελεσματική όταν η Nordea μετέφερε τη νόμιμη έδρα της σε μέλος της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, το 2018.

---

³⁶ Gottschalk P., and Smith Ch., 2016, Detection of white-collar corruption in public procurement in Norway: the role of whistleblowers, Inderscience Enterprises Ltd, p. 427-443

³⁷ Logan, B., 2019, The Case of Danske Bank and Money Laundering, *Seven Pillars Institute*.

3.2 Σύγχρονες τάσεις διεύρυνσης της διαφθοράς και δωροδοκίας

Οι σύγχρονες τάσεις της διαφθοράς και δωροδοκίας παρουσιάζουν τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική εξέλιξη, στη λειτουργία και δομή τους. Η χρήση τεχνολογίας και ειδικότερα η διαδικτυακή επικοινωνία, προνόησε την κατάργηση των κρατικών συνόρων, δημιουργώντας μια παγκόσμια κοινωνία, όπου το οικονομικό έγκλημα λαμβάνει τεράστιες διαστάσεις, αλλάζει μορφή, ενδύεται ως νομιμοφανής πρακτική και καταφέρνει να επιβιώνει με παραλλαγμένη μορφή. Συνεπώς το παγκόσμιο “παιχνίδι” έχει εκτυλιχθεί αστραπιαία και σημείωσε χρόνους που εκμηδένισαν αποστάσεις, σημειώθηκε υπεροχή της οικονομικής εξουσίας στην πολιτική και εμπορευματοποιήθηκε ο πολιτισμός.³⁸

Το οικονομικό έγκλημα “οξειδώνει” τους ιστούς σε μια κοινωνία, ενώ παρατηρείται να διαφθείρει συνειδήσεις και όπως εύστοχα ανέφερε ο Αριστοτέλης, η διαφθορά ήταν συνυφασμένη με την έκπτωση, ποιοτική και ηθική υποβάθμιση και αποσύνθεση της πόλης, που καταλήγει στην αλλοίωση του ανθρώπινου είδους.³⁹

3.3 Εστίες διαφθοράς κατά την απονομή δικαιοσύνης

Το Σύνταγμα θεσμοθετεί και διασφαλίζει την ανεξαρτησία των δικαστών, τόσο την λειτουργική όσο και την προσωπική, με σκοπό την απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων τους. Η δικαιοσύνη διαμέσου της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας τελεί τον προσήκοντα ρόλο της. Η δικαστική εξουσία με βάση τα άρθρα 87 και 100 του Συντάγματος, υποχρεώνουν την αυτεπάγγελτη ποινική δίωξη από την Εισαγγελική αρχή, κατόπιν σχετικής αναφοράς και είδησης, σε σχέση με διάπραξη αξιόποινης πράξης, σύνταξη έκθεσης από τον δικαστή και διαβίβαση της, στον Εισαγγελέα. Στην περίπτωση που πέσει στην αντίληψη των πολιτών, οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη, που δύναται να διωχτεί αυτεπαγγέλτως, προβλέπεται όπως αναγγελθεί στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, για κίνηση αυτεπάγγελτης διαδικασίας.

Η προσωπική ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος, όσο και αν υποστηρίζεται από το Σύνταγμα καθώς και από άλλα νομοθετήματα, μπορεί να επηρεαστεί με βάση την αγωγή, ψυχική συγκρότηση, το σθένος αλλά και την παιδεία του δικαστή. Λόγω της ανθρώπινης υπόστασης του δικαστή, η ανεξαρτησία του μπορεί να επηρεαστεί, παρόλο της νομοθετικής

---

³⁸ Μιχαλακοπούλου Ε., Το Οικονομικό έγκλημα, σύγχρονες τάσεις εξάπλωσης του και όψεις της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 333-334

³⁹ Λάζος Γ., 2005, Διαφθορά και αντιδιαφθορά, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 17-18

κατοχύρωση της. Συνεπώς ο εύθραυστος χαρακτήρας, η χαμηλή αντίληψη όσον αφορά την αποστολή του, μπορεί να κάμψουν την ανεξαρτησία του και να επιδιώξει, την εύνοια και προστασία των ισχυρών ή ακόμη και η απροσχημάτιστη παρέμβαση της πολιτικής εξουσίας να κατευθύνει ανάλογα τη δικαστική εξουσία, θεωρώντας την ως αγωγό στη βούληση και επιδιώξεις της. Έτσι προκύπτει, οι πολιτικοί να καθορίζουν στην πράξη τον έλεγχο της δικαιοσύνης και η δικαστική λαβίδα να πρέπει να υποχωρήσει ανάλογα με συμφέροντα που εκπροσωπεί, τη δεδομένη στιγμή.⁴⁰

Η γενική άρνηση από πλευράς Βουλής των Αντιπροσώπων για άρση της βουλευτικής ασυλίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, επικρατώντας έτσι συντεχνιακό πνεύμα αλληλοϋποστήριξης των βουλευτών, οδηγεί στην μη πάταξη της διαφθοράς και δωροδοκίας, περιορίζοντας τον ρόλο που διαδραματίζει η δικαιοσύνη. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου δικάζονται υποθέσεις διαφθοράς στελεχών της δημόσιας διοίκησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα, κινητοποιούνται οι μηχανισμοί των κομμάτων, με βάση την “προστασία” που τυγχάνουν οι διωκόμενοι. Συχνά οι παράνομες πράξεις που συντελούνται σε βάρος του δημόσιου και όχι μόνο τομέα, προκύπτουν μηχανισμοί με σκοπό τη συγκάλυψη των διαπραχθέντων, οι δηλώσεις από την πολιτική εξουσία δύναται να επηρεάσουν το στάδιο της ανακρίσεως ενώ αυτό παρατηρείται να γίνεται και από τον Τύπο, που παρουσιάζεται ως φερέφωνο συμφερόντων.⁴¹

3.4 Εδραίωση Αρχών στο δημόσιο τομέα

Το ρυθμιστικό πλαίσιο του δημόσιου τομέα, σε συνάρτηση με τον τεράστιο όγκο συναλλαγών του, που διενεργείται κυρίως, μέσω των δημοσίων συμβάσεων, απαιτεί την στρατηγική προσέγγιση των εγκλημάτων διαφθοράς και δωροδοκίας, με την συμβολή της δικανικής λογιστικής, όπου θα γίνει αναγνώριση, επιμέτρηση, συγκέντρωση, καταγραφή και αξιολόγηση όλων των πληροφοριών, με βάση τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη δημόσια διοίκηση.

---

⁴⁰ Κόκκινος Β., Ο ρόλος της δικαιοσύνης στην αντιμετώπιση της διαφθοράς στο Νικολοπούλου Α., επιμ., (1998), Κράτος και Διαφθορά, Αθήνα, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, σελ. 223-230

⁴¹ Κόκκινος Β., ο.π, σελ. 223-237

3.4.1 Θεμελιώδεις αρχές στο δημόσιο τομέα

Οι θεμελιώδεις αρχές στο δημόσιο τομέα, περιλαμβάνουν την αρχή της νομιμότητας, όπου η διοικητική δράση περιλαμβάνει εκείνες τις νομικές πράξεις καθώς και υλικές ενέργειες, μέσα στα πλαίσια των κανόνων δικαίου,⁴² την αρχή του δημοσίου συμφέροντος που αποτελεί την οριοθέτηση της διοικητικής δράσης στα πλαίσια της χρησιμότητας του “εντολέα λαού” λαμβάνοντας υπόψη την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του και τέλος την αρχή της προστασίας του διοικούμενου, όπου η δημόσια διοίκηση δρα με τρόπο που εξυπηρετεί τα έννομα συμφέροντα χωρίς να βλάψει τα δικαιώματα του διοικούμενου ή του διοικουμένου.⁴³ Συνεπώς η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να διασφαλίζει την διαχείριση, διάθεση και αξιοποίηση της περιουσίας του κράτους, με βάση τις προαναφερθέντες αρχές και οποιαδήποτε λήψη απόφασης θα πρέπει να περιλαμβάνεται στις νόμιμες επιλογές, για το δημόσιο συμφέρον.

Η αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης διασφαλίζει την βιωσιμότητα του κράτους μέσω της οικονομικότητας, δηλ. της άριστης χρήσης των παραγωγικών μέσων και πόρων του κράτους. Ο δημόσιος τομέας θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την αρχή της υπευθυνότητας, λογοδοσίας και ειλικρίνειας με σκοπό οι κυβερνητικές αποφάσεις και εκτιμήσεις να λαμβάνουν υπόψη, όλους τους πιθανούς κινδύνους και συνέπειες κατά την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής.⁴⁴ Η διασφάλιση της σταθερότητας, αποτελεσματικότητας και βιωσιμότητας κατά τη διαχείριση της δημοσιονομικής πολιτικής, παρεμποδίζεται από τα φαινόμενα διαφθοράς και δωροδοκίας, γιατί εισάγονται πλασματικά και λανθασμένα έγγραφα/τεκμήρια, χάνονται χρηματοοικονομικές πληροφορίες και ανακύπτουν θέματα νομιμότητας και πράξεις ζημιογόνες για το δημόσιο συμφέρον.

3.4.2 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Δημόσιου Τομέα

Η υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημόσιου Τομέα (IPSAS) στο δημόσιο τομέα επιτυγχάνει την βελτίωση, στο μέγιστο βαθμό της αξιοπιστίας, της πιστότητας αλλά και

---

⁴² Φεφές Μ., 2016, Εισαγωγή στο Δίκαιο, Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σελ. 58

⁴³ Σπανός Π., Η συνεισφορά των διεθνών λογιστικών προτύπων και της δικανικής λογιστικής στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 384-385

⁴⁴ Σπανός Π., ο.π., σελ. 392-395

ακεραιότητας κατά την χρηματοοικονομική πληροφόρηση.⁴⁵ Επιπλέον παρέχεται η διευκόλυνση της διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου, συνεισφέρει στη δημοσιονομική διαχείριση του κράτους και συμβάλει στην αποδοτικότητα των δημοσίων υπηρεσιών.⁴⁶ Η χρήση δεδουλευμένης βάσης στη λογιστική (accounting on accrual basis), δίνει την ικανότητα ορθολογικής επιμέτρησης των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων του δημοσίου τομέα και αν ληφθεί υπόψη ότι το αποτέλεσμα της διαφθοράς είναι η υπερεκτίμηση ή υποτίμηση των προαναφερθέντων μεγεθών, κρίνεται σκόπιμη η εφαρμογή των πολιτικών εφαρμογής των IPSAS και accrual basis.

Τα IPSAS θέτουν ποιοτικούς άξονες στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση, διαμέσου εφαρμογής κριτηρίων συνάφειας, κατανόησης, επικαιρότητας, συγκρισιμότητας, επαληθευσιμότητας και αξιοπιστίας εκπροσώπησης.⁴⁷

3.4.3 Αρχές που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις

Στις δημόσιες συμβάσεις, λαμβάνονται αποφάσεις των αναθετουσών αρχών του κράτους, οι οποίες μεταβάλλουν τη διάρθρωση της περιουσίας του.⁴⁸ Στις δημόσιες συμβάσεις υπάρχει η υποχρέωση, της τήρησης της αρχής της διαφάνειας κατά τη δημοσιοποίηση της προκήρυξης της προσφοράς και ανάθεσης της, με σκοπό την ίση μεταχείριση των ενδιαφερόμενων μερών. Η δημοσιότητα διασφαλίζει τον εκμηδενισμό φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας γιατί ωθεί τον δημόσιο ανταγωνισμό να διεξαχθεί με διαφανείς διαδικασίες. Η αρχή της διαφάνειας και ίσης μεταχείρισης συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση δημοσιονομικών πόρων, μη επιτρέποντας την ευνοιοκρατία και αυθαιρεσίες κατά τη λήψη αποφάσεων. Η πιστή εφαρμογή της αρχής της αντικειμενικότητας και αμεροληψίας συνδέεται με την αποτροπή σύγκρουσης συμφερόντων και επιτάσσει την ακολούθηση των νόμιμων διαδικασιών κατά τη λήψη της

---

⁴⁵ Toudas, K., Poutos, E. and Balios, D., 2013, Concept, Regulations and Institutional Issues of IPSAS: a critical review. *European Journal of Business and Social Sciences*, 2(1), pp.43-54.

⁴⁶ Ijeoma N., 2014, The impact of international public sector accounting standard (IPSAS) on reliability, credibility and integrity of financial reporting in state government administration in Nigeria, *International Journal of Technology Enhancements and Emerging Engineering Research*, σελ.2347-4289

⁴⁷ Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements, 2022 Edition, IFAC, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 12/11/23): <https://www.ipsasb.org/publications/2022-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements>

⁴⁸ Σπανός Π., Η συνεισφορά των διεθνών λογιστικών προτύπων και της δικανικής λογιστικής στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ., επιμ., (2019), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 385

απόφασης. Η υποχρεωτική αιτιολόγηση των αποφάσεων αποτελεί κύρια αρχή, η οποία χαρακτηρίζει με πληρότητα και σαφήνεια τις αποφάσεις, με υποχρεωτική παράθεση των νόμιμων λόγων που οδήγησαν σε αυτές. Η αρχή της ασφάλειας του δικαίου στις δημόσιες συμβάσεις, ενισχύει επίσης την αποτροπή αυθαίρετων επιλογών από πλευράς διοίκησης, ενώ η αρχή της αναλογικότητας υπαγορεύει την ποιοτική αξιολόγηση των προσφοροδοτών, χωρίς να απαιτούνται παράλογες επαγγελματικές, τεχνικές κτλ. προδιαγραφές ή χαρακτηριστικά. Το ίδιο ισχύει και κατά την αξιολόγηση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, όπου η αρχή της ισοδυναμίας, οριοθετεί την ισοδύναμη αντιμετώπιση προδιαγραφών, πιστοποιητικών και άλλων εγγράφων που συνοδεύουν τα προσφερόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, από διαφορετικά κράτη. Τέλος η αρχή της τυπικότητας στις δημόσιες συμβάσεις μειώνει τον κίνδυνο αλλοίωσης των εγγράφων προσφορών ή παραποίησης των τεχνικών και άλλων χαρακτηριστικών των προσφερόμενων προϊόντων με σκοπό την βέλτιστη εξέταση και αξιολόγηση τους.

3.4.4 Δικανική λογιστική στο δημόσιο τομέα

Η δικανική λογιστική στο δημόσιο τομέα, διαδραματίζει σοβαρό ρόλο κατά τον εντοπισμό φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας. Ειδικότερα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, μπορεί να γίνει εντοπισμός παραβίασης δημοσίου συμφέροντος, να αποδώσει ευθύνες, στα πλαίσια της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και να εστιάσει στην αιτιολόγηση των αποτελεσμάτων και τελικών αποφάσεων, αν εξυπηρετούν με άριστο τρόπο το δημόσιο συμφέρον. Επιπρόσθετα η δικανική λογιστική αξιολογεί την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα από δημοσιονομική άποψη όλων των αποφάσεων και πεπραγμένων της διοικητικής δράσης. Γενικότερα η δικανική λογιστική επεκτείνεται στην εξέταση της νομότυπης εφαρμογής των διοικητικών πράξεων, στον οικονομικό απολογισμό και ειδικότερα στην υλοποίηση του κρατικού προϋπολογισμού. Τα πορίσματα της δικανικής λογιστικής δύναται να ενσωματωθούν στα πλαίσια δικαστικού ελέγχου, ο οποίος θεωρείται εξωτερικός ως προς τις διοικητικές πράξεις.

Η διερεύνηση μέσω της δικανικής λογιστικής, στηρίζεται στα αποδεκτά λογιστικά πρότυπα, ενώ απαιτείται η πλήρης γνώση της αγοράς, του καθεστώτος και των τάσεων της, καθώς επίσης

και γνώση στις απαιτούμενες διαδικασίες, αποδεκτά έγγραφα κτλ. για εντοπισμό στρεβλώσεων από λογιστικές πρακτικές, αναφορές και κακοδιαχείριση των πόρων.⁴⁹

3.4.5 Κώδικας Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας στο δημόσιο τομέα

Ο Κώδικας Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας στο δημόσιο τομέα θα πρέπει να περιλαμβάνει συμπεριφορές υπαλλήλων που διακρίνονται από ευπρέπεια, ειλικρίνεια και ευγένεια. Οι ενέργειες τους θα πρέπει να συμβάλουν στο δημόσιο συμφέρον και να μην πλήττουν το κύρος της δημόσιας υπηρεσίας. Η εξυπηρέτηση του κοινού θα πρέπει να γίνεται με τρόπο αντικειμενικό και δίκαιο. Η εκτέλεση των καθηκόντων τους να διακρίνεται από αμεροληψία, διαφάνεια, υπευθυνότητα και ισότιμη αντιμετώπιση των πολιτών. Σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να χρησιμοποιείται για ίδιο όφελος, η θέση που κατέχει ο λειτουργός ή για οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο ή με οποιοδήποτε τρόπο να παρέχει ευνοϊκή εξυπηρέτηση σε άτομα φιλικά ή συγγενικά με αυτόν. Τέλος, θα πρέπει να γνωρίζει και σέβεται τα προσωπικά δεδομένα των πολιτών και να είναι άρτια ενημερωμένος και εκπαιδευμένος για θέματα νομοθεσίας και κανονισμών, που καλείται να χρησιμοποιήσει στην εργασία του.

---

⁴⁹ Σπανός Π., Η συνεισφορά των διεθνών λογιστικών προτύπων και της δικανικής λογιστικής στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ σελ. 392

Κεφάλαιο 4 – Αντιμετώπιση της διαφθοράς και δωροδοκίας: **νομοθετικό πλαίσιο**

Στο Κεφάλαιο αυτό, αναφέρεται το νομικό πλαίσιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς και δωροδοκίας επιδιώκοντας την ανάπτυξη μια ολοκληρωμένης προσπάθειας, που θέτει υψηλούς στόχους, στην παγκόσμια τυποποίηση και ενσωμάτωση κανόνων και μέτρων πάταξης της διαφθοράς.

Στην έκθεση της Επιτροπής του 2022, για το κράτος δικαίου, περιλαμβάνονται οι προσπάθειες, για προώθηση και υπεράσπιση των αξιών της Επιτροπής, αξιολογώντας βασικούς τομείς του κράτους δικαίου, σε σχέση με το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, την αποτροπή της διαφθοράς, καθώς και άλλα θεσμικά ζητήματα που επιλέγει να εμβαθύνει. Στο παρόν Κεφάλαιο, γίνεται αναφορά, για το κράτος δικαίου της Ελλάδας και Κύπρου, με βάση την αξιολόγηση στην υπό αναφορά έκθεση της Επιτροπής και αναλύονται τα ευρήματα της GRECO, για τις δύο χώρες.

4.1 Διεθνές και Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

4.1.1 Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας

Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ υπογράφηκε το 1997 (OECD AntiBribery Convention), μέσα στα πλαίσια του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και κατόπιν μια πρώτης προσπάθειας για συνεργασία σε διεθνές επίπεδο που αποσκοπούσε στην πάταξη της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές. Στις ΗΠΑ εφαρμόζοταν από το 1977, η πολιτική “Foreign Corrupt Practices Act” και αυτό έθετε σε μειονεκτική θέση των Αμερικανών επιχειρήσεων στο εξωτερικό, έναντι άλλων αντίστοιχων σε άλλες χώρες, οπότε ασκήθηκε πίεση για εφαρμογή μιας ενιαίας διεθνούς πολιτικής μεταξύ των χωρών.

Η Σύμβαση καθιέρωσε δεσμευτικά πρότυπα και μέτρα τα οποία προέβλεπαν την ποινικοποίηση της δωροδοκίας όσον αφορά αλλοδαπούς δημόσιους λειτουργούς, σε συναλλαγές, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς. Το πεδίο εφαρμογής της,

αφορούσε την ενεργητική μόνο διαφθορά, τους αλλοδαπούς δημόσιους λειτουργούς μόνο και υπό την προϋπόθεση ότι αφορούσαν διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές.⁵⁰

4.1.2 Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά, Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO)

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (Criminal Law Convention on Corruption) υπογράφηκε το 1999, στην προσπάθεια ποινικοποίησης των πρακτικών διαφθοράς, προβλέποντας ποινικού δικαίου μέτρα, συμπληρωματικού χαρακτήρα. Στόχος η περαιτέρω συνεργασία σε διεθνές επίπεδο για την άσκηση δίωξης, σε συναφή αδικήματα, θέτοντας στο Προοίμιο της Σύμβασης, τον ορατό κίνδυνο στο κράτος δικαίου, της απειλής για την δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, από την τέλεση πράξεων διαφθοράς.⁵¹

Η εν λόγω Σύμβαση κατάφερε να έχει ευρύτερο αντικείμενο, σε σχέση με την Σύμβαση του ΟΟΣΑ, λόγω του ότι εστιάζει στην ποινικοποίηση και αφορά τόσο την ενεργητική όσο και την παθητική διαφθορά, στο δημόσιο τομέα. Επιπλέον προνοεί την ποινικοποίηση πράξεων δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα. Καλύπτει πράξεις δωροδοκίας από αλλοδαπούς δημόσιους λειτουργούς, δικαστικούς λειτουργούς και λειτουργούς διεθνών οργανισμών.⁵²

Η Group of States Against Corruption , (GRECO) συστάθηκε το 1999 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποτελεί τον πληρέστερο μηχανισμό παρακολούθησης, με βάση την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Επιτροπής) προς το Συμβούλιο, που εστιάζει στην καταπολέμηση της διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε). Σημειώνεται ότι έχουν συμμετοχή όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε, όπου συμμετέχουν συνολικά σαράντα εννέα (49) κράτη μέλη και η GRECO κατάφερε να θέσει τα ελάχιστα πρότυπα, για το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς, στις χώρες της Ευρώπης. Έχει δεσμευτεί πολιτικά για να επιλύσει τις υπαρκτές διαφορές, που αναγνώρισε εντός κρατών μελών, στην αντιμετώπιση της διαφθοράς, βελτιώνοντας την ικανότητα τους, να υλοποιήσουν πολιτικές κατά της διαφθοράς.

---

⁵⁰ D'Souza, A., 2012, The OECD anti-bribery convention: changing the currents of trade. *Journal of Development Economics*, 97(1), p.73-87, για το ίδιο θέμα βλ. και Chapman, T.L., Jensen, N.M., Malesky, E.J. and Wolford, S., 2021, "Leakage" in international regulatory regimes: Did the OECD Anti-Bribery convention increase bribery?, *Quarterly Journal of Political Science*, 16(4), p.387-427

⁵¹ Council of Europe, 1999, Criminal Law Convention on Corruption, European Treaty Series - No. 173, Strasbourg,

⁵² Webb, P., 2005, The United Nations convention against corruption: Global achievement or missed opportunity?, *Journal of International Economic Law*, 8(1), p.191-229.

4.1.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς

Η Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη στις 31 Οκτωβρίου 2003 (United Nations Convention against Corruption) και η Ε.Ε κατέστηκε συμβαλλόμενο μέρος το 2008, ενώ όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε επικύρωσαν την εν λόγω Σύμβαση. Αυτό προϋποθέτει την ανάληψη ποινικοποίησης στις εθνικές νομοθεσίες τους, όσον αφορά την ενεργητική και παθητική διαφθορά, με υιοθέτηση διατάξεων περί δήμευσης. Η Ελλάδα προχώρησε στην επικύρωση της με τον Ν. 3666/2008 και η Κύπρος με το Ν. 25 (III)/2008.

Το αντικείμενο της Σύμβασης, αφορά την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς. Προβλέπει τη διεθνή συνεργασία και εδραίωση τεχνικής βοήθειας, όσον αφορά τις πράξεις διαφθοράς. Γίνεται αναφορά στην ακεραιότητα, λογοδοσία και ορθολογική διαχείριση των στοιχείων που αφορούν δημόσια περιουσία.

4.1.4 Ευρωπαϊκό Δίκαιο: καταπολέμηση της διαφθοράς

Αποτελεί σημαντικό ορόσημο η Σύμβαση περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (26.05.1997). Η εν λόγω σύμβαση έχει ως στόχο την εξασφάλιση ότι τα κράτη μέλη της Ε.Ε λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για ποινικοποίηση της ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας, που ενέχονται δημόσιοι υπάλληλοι. Επιπρόσθετα επιδιώκει την ενίσχυση δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών⁵³.

Επιπρόσθετα η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου (22/7/2003) για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα, υποχρέωσε τα κράτη μέλη της Ε.Ε να προχωρήσουν σε ποινικοποίηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα.

Η προσχώρηση της Ε.Ε στη Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Απόφαση Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008), αποτέλεσε σταθμό στην πολιτική κατά της διαφθοράς. Η προσχώρηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την συνεισφορά της, ως χορηγός στον προϋπολογισμό

---

⁵³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σύμβαση για την Καταπολέμηση της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται δημόσιοι υπάλληλοι, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 19/11/2023): <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/convention-against-corruption-involving-public-officials.html>

της GRECO, δικαίωμα ψήφου σε διάφορα ζητήματα, όχι όμως στις συνεδρίες ολομέλειας για έγκριση των εκθέσεων αξιολόγησης και συμμόρφωσης.

4.2 Ελλάδα: Νομοθετικό πλαίσιο, αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές

4.2.1 Νομοθετικό πλαίσιο

Τα εγκλήματα διαφθοράς που αφορούν υπαλλήλους, εντάσσονται ως ποινικά αδικήματα στον Ποινικό Κώδικα (ΠΚ). Η παθητική δωροδοκία υπαλλήλου προβλέπεται στο άρθρο 235 του ΠΚ και η ενεργητική δωροδοκία στο άρθρο 236 του ΠΚ. Τα εν λόγω άρθρα περιλαμβάνουν και πρόνοιες για δωροδοκία υπαλλήλων της Ε.Ε. Η δωροδοκία και δωροληψία των δικαστικών λειτουργών προβλέπεται στο άρθρο 237 του ΠΚ και αντιμετωπίζονται ως κακουργήματα.

Στην Ελλάδα καταδικάζεται η δωροληψία πολιτικών προσώπων στο άρθρο 159 του ΠΚ και τιμωρείται με ποινή κάθειρξης και χρηματική ποινή στην περίπτωση που πολιτικά πρόσωπα, ζητούν/απαιτούν ή λαμβάνουν ωφελήματα, που δεν δικαιούνται. Η Ενεργητική δωροδοκία των πολιτικών προσώπων, αναφέρεται στο άρθρο 159Α του ΠΚ και τιμωρείται ως κακούργημα. Η δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, προβλέπεται στο άρθρο 396 του ΠΚ και αφορούν πλημμελήματα.

Τα υποκείμενα τέλεσης των αδικημάτων δωροληψίας είναι τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 13 στ. Α' του ΠΚ, όπου αναφέρεται η έννοια του υπαλλήλου. Σύμφωνα με το άρθρο, *“υπάλληλος είναι το πρόσωπο που του έχει ανατεθεί νόμιμα, έστω και προσωρινά, η άσκηση υπηρεσίας δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής ή άλλου ΝΠΔΔ”*. Με το Νόμο 4637/2019 έχει προστεθεί, το άρθρο 237B στον ΠΚ, όπου προβλέπεται ειδικότερη έννοια του υπαλλήλου, όσον αφορά τα εγκλήματα που αναφέρονται στα άρθρα 235 και 236 του ΠΚ και συγκεκριμένα αναφέρεται ότι:

“υπάλληλοι θεωρούνται και όσοι υπηρετούν μόνιμα ή μη και με οποιαδήποτε ιδιότητα ή σχέση σε οργανισμούς ή επιχειρήσεις οποιοσδήποτε νομικής μορφής που ανήκουν εξ ολοκλήρου ή κατά την πλειοψηφία των μετοχών τους στο Κράτος, σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή των οποίων τη διοίκηση διορίζει εξ ολοκλήρου ή κατά πλειοψηφία το Κράτος ή οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ή τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.”

Στα εν λόγω άρθρα, περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν λειτουργούς ή υπαλλήλους που έχουν συμβατική σχέση με την Ε.Ε, συνεπώς περιλαμβάνονται και οι αξιωματούχοι της ΕΕ.

Σημειώνεται ότι στον Ν. 4637/2019, προβλέπεται ο κακουργηματικός χαρακτήρας που αφορά την ενεργητική δωροδοκία και κατόπιν των συστάσεων που έγιναν από την Ομάδα GRECO, οι διατάξεις του ΠΚ αναφορικά με τις προβλεπόμενες ποινές για την ενεργητική και παθητική δωροδοκία, τροποποιήθηκαν με τον Ν. 4855/2021.

4.2.2 Αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές

Με βάση τα άρθρα 33-36 του ΚΠΔ η Εισαγγελία Οικονομικού Εγκλήματος έχει την αρμοδιότητα για δίωξη των εγκλημάτων που ενέχεται διαφθορά. Με σκοπό την διευκόλυνση του έργου των ανακριτών και οι εισαγγελέων διαφθοράς, δόθηκε ελεύθερη πρόσβαση σε πληθώρα στοιχείων, λόγω της απουσίας περιορισμού στη νομοθεσία, περί τραπεζικού, φορολογικού, κ.α απορρήτων, ως επίσης και σε κάθε μορφής δεδομένα της Δημόσιας Αρχής ή/και Οργανισμού που διατηρεί/επεξεργάζεται δεδομένα της μορφής προσωπικού χαρακτήρα. Σημειώνεται ότι με σχετική αιτιολογημένη έκθεση, δύναται να διατάξουν την άρση απορρήτου.⁵⁴

Εικόνα 8: Αρμοδιότητα Εισαγγελίας Οικονομικού Εγκλήματος για την δίωξη των εγκλημάτων διαφθοράς (άρθρα 33-36 ΚΠΔ)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

⁵⁴ Κουτζαμάνη Ε., 2016, «Crime in Crisis Τιμητικός Τόμος Νέστορα Κουράκη», στο: Μαργαρίτα Γασπαρινάτου, Διαφθορά και Φοροδιαφυγή, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 2867

Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ) αποτελεί ανεξάρτητη αρχή και έχει αναλάβει αρμοδιότητες σε πέντε, από τους βασικούς ελεγκτικούς δημόσιους φορείς και της Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς. Στρατηγικός στόχος της είναι η κινητοποίηση δυνάμεων του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού τομέα που περιλαμβάνει και την κοινωνία των πολιτών, για δημιουργία μηχανισμών που προωθούν την διαφάνεια, ακεραιότητα και λογοδοσία με πάταξη των φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς. Στα πλαίσια λειτουργίας της, μεταξύ άλλων διεξάγει τις αναγκαίες έρευνες σε υποθέσεις διαφθοράς, εφαρμόζει πολιτικές με βάση το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για Καταπολέμηση της Διαφθοράς (NACAP) (ν. 4915/2022)⁵⁵, παρακολουθεί την τήρηση των διατάξεων, λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για εφαρμογή εθνικής στρατηγικής και συντονίζει τα ελεγκτικά σώματα παρακολουθώντας την αποτελεσματικότητα των δράσεων τους, παρέχοντας τους οδηγίες.

Εικόνα 9: Στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας (ΕΑΔ)

Πηγή: Εθνική Αρχή Διαφάνειας, επίσημη ιστοσελίδα

Η Γενική Διεύθυνση Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΓΔ ΣΔΟΕ) αποτελεί υπηρεσία επιβολής του νόμου και έχει ως αποστολή τον εντοπισμό και καταπολέμηση της

⁵⁵ Εθνική Αρχή Διαφάνειας, επίσημη ιστοσελίδα, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση στις 9/12/2023): <https://aead.gr/>

διαφθοράς και απάτης, παρακολούθηση εφαρμογής των διατάξεων σε σχέση με την προστασία δημόσιας περιουσίας και των συμφερόντων του δημοσίου, της οικονομίας, της κοινωνίας και της Ε.Ε.⁵⁶ Η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η Αρχή Καταπολέμησης Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες συμβάλουν επίσης στην αντιμετώπιση της διαφθοράς.

4.2.3 Εκθέσεις για τη διαφθορά στην Ελλάδα

4.2.3.1 Έκθεση GRECO

Η Ελλάδα αξιολογήθηκε συνολικά πέντε (5) φορές από το 2001, από την ομάδα αξιολόγησης της GRECO, επικεντρώνοντας την αξιολόγηση στην αποτελεσματικότητα των ισχύοντων μέτρων, για πάταξη της διαφθοράς και την εκτίμηση του βαθμού προώθησης της ακεραιότητας τόσο στην Κεντρική Κυβέρνηση, όσο και στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου.

Συγκεκριμένα στην πρώτη αξιολόγηση που διενεργήθηκε το 2001, εξετάστηκε η ανεξαρτησία, εξειδίκευση και τα μέσα που διαθέτουν οι εθνικοί φορείς που ασχολούνται με την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, ως επίσης και το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά τις ασυλίες. Η δεύτερη αξιολόγηση που ακολούθησε το 2005, αξιολογήθηκε ο προσδιορισμός, η κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων διαφθοράς, η διαφθορά στη δημόσια διοίκηση όσον αφορά τα ελεγκτικά συστήματα και την σύγκρουση συμφερόντων, οι ενέργειες πρόληψης μέσω νομικών προσώπων, ως ασπίδες κατά της διαφθοράς, το νομικό πλαίσιο στη φορολογία και χρηματοπιστωτική πολιτική για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τέλος τη διασύνδεση της διαφθοράς στην Ελλάδα με το οργανωμένο έγκλημα και την νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η τρίτη αξιολόγηση έγινε το έτος 2009 και εξετάστηκε το νομικό πλαίσιο για ποινικοποίηση της διαφθοράς καθώς επίσης η πολιτική διαφάνεια στη χρηματοδότηση των κομμάτων. Η τέταρτη αξιολόγηση διενεργήθηκε το 2015 και εξετάστηκαν ζητήματα πρόληψης της διαφθοράς, που αφορούν το βουλευτικό σώμα, δικαστές και εισαγγελείς. Συγκεκριμένα αξιολογήθηκαν οι κανόνες και αρχές δεοντολογίας, η σύγκρουση συμφερόντων και επιβολή κανόνων, η απαγόρευση / περιορισμός συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, η δήλωση περιουσιακών στοιχείων, εισοδήματος κτλ. Ο πέμπτος γύρος αξιολόγησης, ξεκίνησε το 2017 και εξετάστηκε η πρόληψη της διαφθοράς και προώθηση της

---

⁵⁶ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, επίσημη ιστοσελίδα, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση στις 9/12/2023): <https://www.minfin.gr/web/eidike-grammateia-sdoe/kentrike-yperesia>

ακεραιότητας στις ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες της κεντρικής κυβέρνησης και στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου, στους ίδιους τομείς και θέματα, με το τέταρτο γύρο αξιολόγησης.

Στην αξιολόγηση της GRECO, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει διενεργήσει σημαντικά βήματα, για βελτίωση της εικόνας της, σε θέματα καταπολέμησης της διαφθοράς, ενώ έχει αναγνωριστεί η αξία των νομοθετικών πρωτοβουλιών, που αναλήφθηκαν στο τομέα του εσωτερικού ελέγχου (ν.4795/2021)⁵⁷, της ρύθμισης αναφορικά με τις δραστηριότητες επιρροής (ν.4829/2021)⁵⁸ και της προώθησης νομικού και κανονιστικού πλαισίου για απόδοση ευθύνης με προσδιορισμό των ευθυνών και ειδικών υποχρεώσεων των μελών της κυβέρνησης και των πολιτικών συμβούλων (ν.4622/2019)⁵⁹. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός, δηλαδή η διεξόδυση των ψηφιακών τεχνολογιών καθορίζοντας τον αντίκτυπο στην κοινωνία, έχει επισημανθεί από την GRECO, ως σημαντικό μέσο προώθησης, της διαφάνειας και λογοδοσίας. Η GRECO έχει αξιολογήσει θετικά το έργο της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, ως προς την συμβολή της στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο, για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (NACAP) και επισημαίνει την σημασία της ανάπτυξης εξατομικευμένων κωδικών δεοντολογίας στη Δημόσια Διοίκηση, αλλά και στο θεσμό των Συμβούλων Ακεραιότητας (ν.4795/2021)⁶⁰. Οι τομείς που χρήζουν βελτίωσης, με βάση τις Εκθέσεις, είναι ψήφιση του κανονιστικού πλαισίου όσον αφορά την προστασία των προσώπων που αναφέρουν περιστατικά διαφθοράς, όπου η Ελλάδα φαίνεται να έχει ήδη ενεργήσει, για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2019/1937⁶¹ στην εθνική έννομη τάξη, με σχέδιο νόμου που τα αρμόδια κοινοβουλευτικά όργανα επεξεργάζονται.

---

⁵⁷ Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση, ν.4795/2021

⁵⁸ Ενίσχυση διαφάνειας και λογοδοσίας σε θεσμικούς φορείς της Πολιτείας, αποκατάσταση της ακεραιότητας του Ενιαίου Συστήματος Κινητή Κιότητας και λοιπές διατάξεις, ν.4829/2021

⁵⁹ Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης, ν.4622/2019

⁶⁰ Έκθεση GRECO για την Ελλάδα, Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, Στρασβούργο

⁶¹ Οδηγία 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2019 σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης. Η παρούσα οδηγία καθορίζει τα ελάχιστα κοινά πρότυπα όσον αφορά την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής των πράξεων της Ένωσης και αφορούν μεταξύ άλλων δημόσιες συμβάσεις, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, προϊόντα, αγορές και πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ασφάλεια των προϊόντων και συμμόρφωση, κ.α καθώς επίσης και παραβιάσεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης με βάση το άρθρο 325 ΣΛΕΕ και παραβιάσεις σχετιζόμενες με την εσωτερική αγορά.

4.2.3.2 Έκθεση Επιτροπής

Στην Έκθεση της Επιτροπής 13.07.2022 αναφορικά με το κράτος δικαίου στην Ελλάδα γίνεται αναφορά στο εγκριθέν νέο εθνικό σχέδιο δράσης, για την καταπολέμηση της διαφθοράς, για τα έτη 2022-2025. Επισημαίνεται η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς, του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και την έγκριση νομοθετικού πλαισίου, για τη ρύθμιση άσκησης πίεσης/επιρροής ομάδων συμφερόντων (lobbying). Χαρακτηρίζει τον αριθμό διώξεων για τη διαφθορά ως περιορισμένο ενώ αναφέρει ότι ο αυξήθηκε ο αριθμός των δηλώσεων που αφορά περιουσιακά στοιχεία, παρόλα αυτά δεν επαληθεύεται η ακρίβεια και πληρότητα τους. Η Έκθεση ειδικές δράσεις που λαμβάνονται με σκοπό την αντιμετώπιση πράξεων διαφθοράς, στη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

Κάτω από το πλαίσιο αντιμετώπισης της διαφθοράς στην εν λόγω Έκθεση, παρατίθεται η αντίληψη εμπειρογνομόνων και των επιχειρήσεων, για το επίπεδο διαφθοράς στο δημόσιο τομέα της Ελλάδας. Ο δείκτης αντίληψης για τη διαφθορά της Διεθνούς Διαφάνειας για το 2022, καταγράφεται ως υψηλός, αφού έλαβε βαθμολογία 49/100, καταλαμβάνοντας τη 17η θέση στην Ε.Ε και τη 58η παγκοσμίως.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι⁶²:

- 98 % έχουν απαντήσει ότι θεωρούν τη διαφθορά ευρέως διαδεδομένη στην πατρίδα τους, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 68 %,
- 59 % έχουν απαντήσει ότι αισθάνονται επηρεασμένοι από τη διαφθορά στην καθημερινότητα τους, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 24 %,
- 90 % των επιχειρήσεων θεωρούν τη διαφθορά ευρέως διαδεδομένη, με τον μέσο ενωσιακό όρο στο 63 %,
- 76 % των επιχειρήσεων, θεωρούν ότι η διαφθορά αποτελεί ζήτημα για την επιχειρηματική δραστηριότητα, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 34 %,
- 30 % πιστεύουν στην ύπαρξη επιτυχών ποινικών διώξεων, με αποτελέσματα αποτροπής από πρακτικές διαφθοράς, με μέσο ενωσιακό όρο το 34 % και

---

⁶² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ελλάδα, Λουξεμβούργο, 13.7.2022, σελ. 14-20, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 24/11/2023):

https://commission.europa.eu/system/files/2022-07/21_1_194014_coun_chap_greece_en.pdf

- 19 % των επιχειρήσεων θεωρούν ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που συλλαμβάνονται με την κατηγορία της δωροδοκίας ανώτερου υπαλλήλου τιμωρούνται δεόντως, με τον μέσο ενωσιακό όρο να αγγίζει το 29%.

4.3 Κύπρος: Νομοθετικό πλαίσιο, αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές

4.3.1 Νομοθετικό πλαίσιο

Ο Δεκασμός δημόσιου λειτουργού προβλέπεται στον Ποινικό Κώδικα και αναφέρει ότι:⁶³

«Όποιος-

(α) είναι δημόσιος λειτουργός και είναι επιφορτισμένος με την εκτέλεση οποιουδήποτε καθήκοντος λόγω του λειτουργήματός του, με τέτοιο τρόπο που υποδηλώνει δεκασμό ζητά, δέχεται ή παίρνει ή συμφωνεί ή αποπειράται να δεχτεί ή να πάρει περιουσία ή ωφέλημα οποιουδήποτε είδους για τον εαυτό του ή για άλλον, για χάρη εκτέλεσης ή μελλοντικής ενέργειας ή παράλειψης κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του λειτουργήματός του ή

(β) με τέτοιο τρόπο που υποδηλώνει δεκασμό, δίνει παρέχει ή προμηθεύει, ή υπόσχεται ή προσφέρεται να δώσει ή να παρέχει ή να προμηθεύει ή να αποπειραθεί να προμηθεύσει, σε δημόσιο λειτουργό ή σε άλλο, περιουσία, ή ωφέληματα οποιουδήποτε είδους για χάρη τέτοιας ενέργειας ή παράλειψης από τέτοιο δημόσιο λειτουργό, είναι ένοχος αδικήματος και υπόκειται σε φυλάκιση μέχρι επτά χρόνια και σε χρηματική ποινή μέχρι εκατό χιλιάδες ευρώ ή και στις δύο ποινές, η δε περιουσία του, αντικείμενο του δεκασμού, υπόκειται σε δήμευση σύμφωνα με τον περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμο.»

4.3.2 Αρμόδια όργανα και ανεξάρτητες αρχές

Τα αρμόδια όργανα και οι ανεξάρτητες αρχές έχουν ως γνώμονα, την εφαρμογή τριών διακριτών επιπέδων ελέγχου, αναφορικά με τις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου, τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο και τη συμβολή στην καλή διακυβέρνηση, με προώθηση πολιτικών συμμόρφωσης με τη νομιμότητα, τη διαφάνεια, τη λογοδοσία, εφαρμόζοντας διαδικασίες διαχείρισης ελέγχου, καθώς και υποστηρικτικές λειτουργίες, για παρακολούθηση των διαδικασιών ελέγχου και διαχείρισης των κινδύνων που ελλοχεύουν.

⁶³ Ο περί Ποινικού Κώδικα Νόμος (ΚΕΦ.154), Άρθρο 100

Η Εθνική Αρχή κατά της Διαφθοράς συστάθηκε τον Φεβρουάριο του 2022 και ορίστηκε ως η αρμόδια αρχή για να λαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες που διασφαλίζουν τη συνεκτικότητα αλλά και αποτελεσματικότητα, όλων των δράσεων κάτω από το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, του ιδιωτικού τομέα, αναφορικά με τα ζητήματα αποτροπής και καταπολέμησης της διαφθοράς με αρμοδιότητες στη διαχείριση και αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς.⁶⁴

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφαρμογή πολιτικής καταγγελιών και παροχής πληροφοριών για περιπτώσεις κακοδιοίκησης, από τους πολίτες, με σκοπό τη λήψη ενεργειών, για διερεύνηση τους από την Αρχή. Στις αποστολές της περιλαμβάνεται η σύνταξη εκθέσεων με καταγραφή απόψεων, εισηγήσεων και προτάσεων για την πάταξη της διαφθοράς και πιστή τήρηση των θεμελιωδών αρχών κατά της διαφθοράς.⁶⁵

Στα αρμόδια όργανα που συμβάλουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς, συγκαταλέγονται επίσης, η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου, η Νομική Υπηρεσία, το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών, η ΜΟΚΑΣ-Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης, η Ανεξάρτητη Αρχή Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας, ο Συντονιστικός Φορέας κατά της Διαφθοράς, η Επιτροπή Θεσμών, Αξιών και Επιτρόπου Διοικήσεως της Βουλής, η Ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-governance) και η Κεντρική Αποθήκη Πληροφοριών. Οι φορείς στον ιδιωτικό τομέα περιλαμβάνουν τον Σύνδεσμο Εσωτερικών Ελεγκτών Κύπρου, τον Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, την Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος και την Πλατφόρμα Διαφάνεια Τώρα.

4.3.3 Εκθέσεις για τη διαφθορά στην Κύπρο

4.3.3.1 Έκθεση GRECO

Η Κύπρος αξιολογήθηκε τέσσερις (4) φορές από το 2001, από την ομάδα αξιολόγησης της GRECO. Η πρώτη αξιολόγηση που έγινε το 2001, αφορούσε την εξέταση του νομικού πλαισίου των αρμοδίων αρχών που έχουν επιφορτιστεί με την αποτροπή και διερεύνηση

---

⁶⁴ Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς Νόμος του 2022, Αριθμός 19(I) του 2022, Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Παρ. I(I), Αρ. 4876 ημερ. 4.3.2022

⁶⁵ Επίσημη Ιστοσελίδα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, διαθέσιμο (τελευταία ανάκτηση 24/11/2023):

https://www.iaac.org.cy/iaac/iaac.nsf/library_el/library_el?opendocument

ποινικών διώξεων καθώς επίσης και την εκδίκαση των αδικημάτων διαφθοράς. Η δεύτερη αξιολόγηση, έγινε το 2006 και επικεντρώθηκε στα προϊόντα διαφθοράς και τη διασύνδεση της με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, εστιάζοντας στο τομέα της δημόσιας διοίκησης και στα νομικά πρόσωπα. Η τρίτη αξιολόγηση, διενεργήθηκε το 2011 και αφορούσε την εξέταση της ποινικοποίησης της διαφθοράς και την διαφάνεια όσον αφορά την χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Η τέταρτη αξιολόγηση έγινε το 2016 και εστίασε στα μέτρα πρόληψης διαφθοράς, για τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, τους Δικαστές και Δημόσιους Κατήγορους προβαίνοντας σε συνολικά δεκαέξι (16) συστάσεις.⁶⁶

Οι συστάσεις για τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων αφορούσαν τον καθορισμό κανόνων, την διενέργεια ελέγχου και εφαρμογή πολιτικής διαφάνειας για όλα τα εισοδήματα και ωφελήματα του Βουλευτικού σώματος, την υιοθέτηση κώδικα ηθικής και δεοντολογίας για τους Βουλευτές και υπαλλήλων της Βουλής, δημιουργία μηχανισμού παρεμπόδισης σύγκρουσης συμφερόντων, ετοιμασία κανονιστικού πλαισίου όσον αφορά την αποδοχή δώρων κτλ., το λόμπι, την ανάπτυξη πλαισίου για δήλωση περιουσιακών στοιχείων των βουλευτών καθώς και την παρακολούθηση τους και τέλος ανάπτυξη την πολιτικής ακεραιότητας με σκοπό την πρόληψη συγκρούσεων συμφερόντων.

Οι συστάσεις αφορούσαν το Δικαστικό Σώμα και περιλάμβαναν την εξέταση από τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου, για ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων, που προκύπτει από τη σύνθεση της ολομέλειας, τον καθορισμό κριτηρίων για την ακεραιότητα του χαρακτήρα υποψήφιου για διορισμό ή προαγωγή, την υιοθέτηση κώδικα ηθικής και δεοντολογίας, για όλα τα μέλη του δικαστικού σώματος και τέλος εισαγωγή δομημένης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των νέων δικαστών, στην βάση των ευρωπαϊκών προτύπων, αρχών ηθικής και λαμβάνοντας υπόψη τη σύγκρουση συμφερόντων παρεμποδίζοντας τη διαφθοράς.

Οι συστάσεις που έγιναν στη Νομική Υπηρεσία αφορούσαν την ισχυροποίηση της ανεξαρτησίας των εισαγγελικών αρχών και την εδραίωση αυτονομίας, των λειτουργών της Νομικής Υπηρεσίας, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, την εισαγωγή κριτηρίων αναφορικά με την κατανομή των ποινικών υποθέσεων στους εισαγγελείς, τον καθορισμό κώδικα δεοντολογίας στην εκτέλεση καθηκόντων των δημοσίων κατήγορων που να περιλαμβάνει ζητήματα σύγκρουσης συμφερόντων και επαγγελματικής ακεραιότητάς, όπως

---

⁶⁶ Κυπριακή Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Εθνική Στρατηγική κατά της διαφθοράς, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, 2017

αποδοχή δώρων κτλ. και τέλος εκπαίδευση νεοπροσληφθέντων που περιλαμβάνουν ηθικές πτυχές για αποτροπή της διαφθοράς.

Τον Ιούλιο του 2022, η GRECO δημοσίευσε έκθεση για την Κύπρο, κατόπιν αξιολόγησης της προόδου που επιτεύχθηκε στην εφαρμογή των προαναφερόμενων συστάσεων όπου έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αντιμετωπίστηκαν ικανοποιητικά, οι εννέα από τις δεκαέξι συστάσεις. Συγκεκριμένα η GRECO καλωσόρισε την εφαρμογή του Κώδικα Ηθικής για βουλευτές και ως αρμόδια επιτροπή παρακολούθησης, ορίστηκε η Επιτροπή Ηθικής επισημαίνοντας την ανάγκη, για εφαρμογή κυρώσεων στην περίπτωση παραβίασης τους. Αντίθετα, στην έκθεση διαπιστώνεται η λίγη πρόοδος που επιτεύχθηκε, όσον αφορά την μεταρρύθμιση για τα εισοδήματα και επιδόματα που λαμβάνουν οι βουλευτές και το ισχύον καθεστώς, για τις δηλώσεις των περιουσιακών στοιχείων τους. Αναφορικά με το δικαστικό σώμα, διαπιστώνεται συμμόρφωση με το σύνολο των συστάσεων ενώ σημειώνεται ότι η εργασία αναφορικά με τη νομοθεσία, για τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, παρέμεινε στάσιμη και προέτρεψε την επιτάχυνση των διαδικασιών ενίσχυσης των εισαγγελικών λειτουργιών, όσον αφορά την ανεξαρτησία και αυτονομία τους.⁶⁷

4.3.3.2 Έκθεση Επιτροπής

Στην Έκθεση της Επιτροπής 13.07.2022 αναφορικά με το κράτος δικαίου στην Κύπρο, καταγράφεται η αντίληψη των εμπειρογνομόνων καθώς και διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων, αναφορικά με το επίπεδο της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, όπως αυτός διατυπώνεται από τον δείκτη αντίληψης της διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας, για το έτος 2021. Η βαθμολογία θεωρείται υψηλή (53/100) και κατατάσσει την Κύπρο στην 15η θέση στην Ε.Ε και στην 52η παγκοσμίως με βάση το ευρωβαρόμετρο του 2022 για τη διαφθορά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι⁶⁸:

---

⁶⁷ GRECO, Τέταρτος γύρος αξιολόγησης, Πρόληψη διαφθοράς αναφορικά με τα μέλη του Κοινοβουλίου, της Δικαστικής εξουσίας και των Εισαγγελικών Αρχών, Προσθήκη στην δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης Κύπρος, 2022

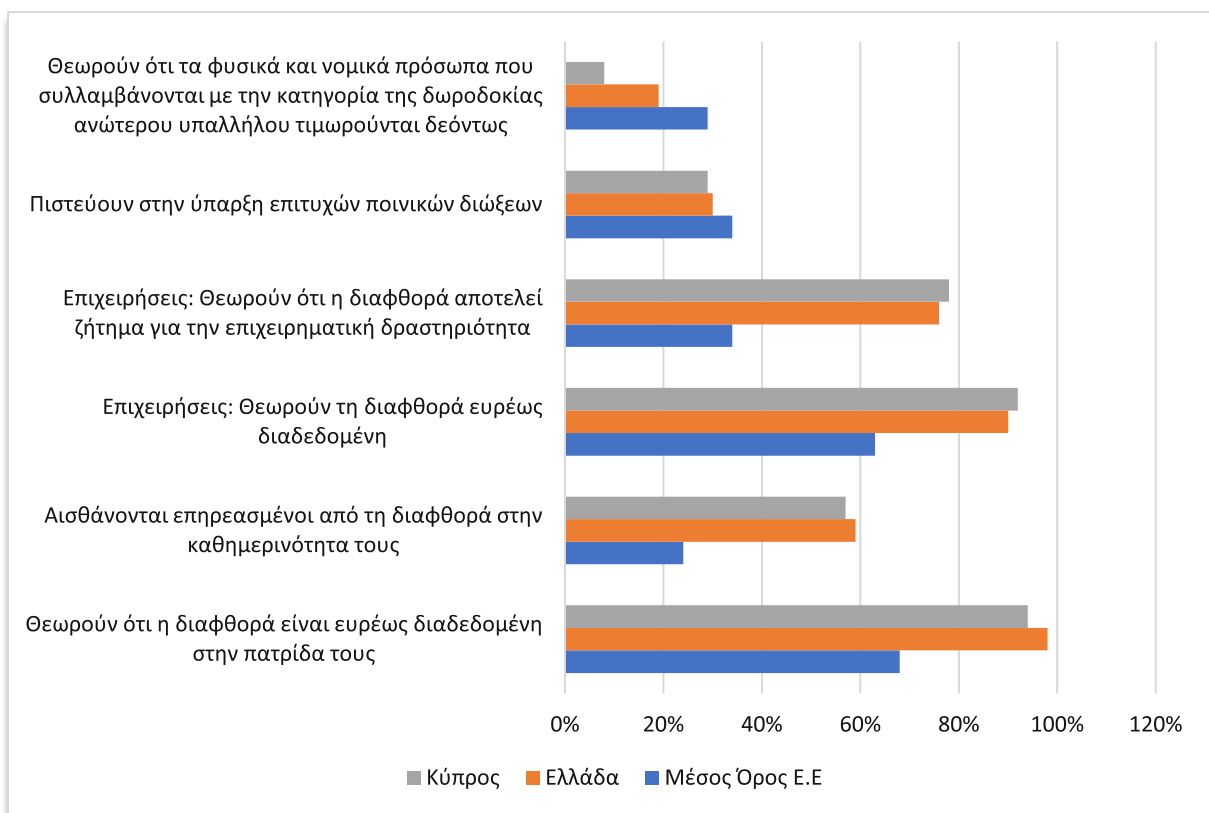
<https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-addendum-to-the-second-compliance-report-on-cy/1680a72b8e>

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, Λουξεμβούργο, 13.7.2022, σελ. 10-16, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 24/11/2023):

https://www.cyprusbarassociation.org/images/EU_Rule.pdf

- 94 % έχουν απαντήσει ότι θεωρούν τη διαφθορά ευρέως διαδεδομένη στην πατρίδα τους, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 68 %,
- 57 % έχουν απαντήσει ότι αισθάνονται επηρεασμένοι από τη διαφθορά στην καθημερινότητά τους, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 24 %,
- 92 % των επιχειρήσεων θεωρούν τη διαφθορά ευρέως διαδεδομένη, με τον μέσο ενωσιακό όρο στο 63 %,
- 78 % των επιχειρήσεων, θεωρούν ότι η διαφθορά αποτελεί ζήτημα για την επιχειρηματική δραστηριότητα, με τον μέσο ενωσιακό όρο να είναι 34 %,
- 29 % πιστεύουν στην ύπαρξη επιτυχών ποινικών διώξεων, με αποτελέσματα αποτροπής από πρακτικές διαφθοράς, με μέσο ενωσιακό όρο το 34 % και
- 8 % των επιχειρήσεων θεωρούν ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που συλλαμβάνονται με την κατηγορία της δωροδοκίας ανώτερου υπαλλήλου τιμωρούνται δεόντως, με τον μέσο ενωσιακό όρο να αγγίζει το 29%.

Εικόνα 10: Έκθεση Επιτροπής αναφορικά με το κράτος δικαίου στην Ελλάδα και Κύπρο – σύγκριση με τον ενωσιακό μέσο όρο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Κεφάλαιο 5 – Εγκλήματα υψηλόβαθμων: Μελέτη περιπτώσεων στη δημόσια διοίκηση

Μέσα στα πλαίσια άσκησης πολιτικής και διαχείρισης των διεθνών σχέσεων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι αποφάσεις και ενέργειες που λαμβάνονται, με την χρήση οικονομικών μέσων. Σύμφωνα με τον Edward Carr (1939) η οικονομία αποτελεί τον κύριο παράγοντα ισχύος και κατά κανόνα δεν μπορεί να διαχωρισθεί, από την άσκηση πολιτικής ισχύς. Ο Edward Carr συνθέτει την αντίθεση, ανάμεσα σε αυτούς που πιστεύουν στην πολιτική ως λειτουργία και συνεπακόλουθο της ηθικής και σε αυτούς που πιστεύουν στην ηθική λειτουργία άσκησης της πολιτικής. Ο Edward Carr υποστήριξε το 1939, στην μελέτη που είχε διενεργήσει εξετάζοντας την εικοσαετή κρίση 1919 – 1939, η οποία αποτελεί μέχρι σήμερα χρήσιμο εργαλείο, τον προφητικό τότε και σημαντικό μέχρι σήμερα, ρόλο που διαδραματίζει η ηθική στις διακρατικές σχέσεις⁶⁹.

Ο Adam Smith υποστήριξε ότι υπάρχουν τρεις κοινότητες. Η πρώτη συντηρείται από τα εισοδήματα, η δεύτερη από την εργασία της και η τρίτη που ζει από την πραγματοποίηση κερδών. Τα συμφέροντα των τριών αυτών τάξεων, είναι κατά τον Adam Smith “απόλυτα και άρρηκτα συνδεδεμένα με το γενικό συμφέρον της κοινωνίας”.⁷⁰ Αυτό που θα πρέπει να προβληματίσει είναι το κομμάτι της διαφθοράς σε μία κοινωνία και πως η ηθική μπορεί να παραμεριστεί, κατά την άσκηση πολιτικής και εκτέλεσης της εργασίας, επιδιώκοντας το ίδιον κέρδος, που δεν συμβαδίζει με αυτό του γενικού συμφέροντος. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται περιπτώσεις διαφθοράς στο δημόσιο και ευρύτερο τομέα και αναλύονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες φαίνεται να διαπράττονταν τα οικονομικά εγκλήματα, όπου κάποιες φορές είχε διασυννοριακό αντίκτυπο.

5.1 Δημόσια Διοίκηση, διεφθαρμένοι τομείς και εγκλήματα υψηλόβαθμων στελεχών

---

⁶⁹ Carr Edward H., 2011, Η εικοσαετής κρίση: 1919-1939. Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων, εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 77-286

⁷⁰ Smith A., (επιμέλεια Θεοχαράκης Ν. Και Μηλιός Γ.), 2018, Έρευνα για τη φύση και τις αιτίες του πλούτου των εθνών, Βιβλία Ι & ΙΙ, εκδόσεις Πεδίο, σελ. 312 - 528

5.1.1 Επενδυτικό πρόγραμμα πολιτογραφίσεων στην Κύπρο - “Χρυσά Διαβατήρια”

Μέσα στα πλαίσια υλοποίησης του επενδυτικού προγράμματος πολιτογραφίσεων στην Κυπριακή Δημοκρατία (Κ.Δ), φαίνεται να προέκυψαν ζημιές εκατομμυρίων από μη είσπραξη ΦΠΑ και τελών, ενώ ακυρώθηκαν συμβόλαια αξίας δισεκατομμυρίων. Το Υπουργείο Εσωτερικών απέκρυψε σημαντικά στοιχεία, από το Υπουργικό Συμβούλιο, όπως η πολιτογράφηση σημαντικού αριθμού ατόμων, που δεν λήφθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία με σκοπό τον έλεγχο κριτηρίων του προγράμματος. Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε η απουσία παρακολούθησης υλοποίησης των επενδύσεων, καθώς και η εκ των υστέρων διασύνδεση “χρυσών διαβατηρίων”, με εικονικές επενδύσεις ή και πρόωρης εγκατάλειψης τους. Έχουν επίσης δημιουργηθεί ζητήματα για περιπτώσεις που γινόταν αποδεκτή η αίτηση από σύζυγο του επενδυτή με σκοπό να μην εξεταστεί το προφίλ του πραγματικού επενδυτή και κατά συνέπεια και η πηγή προέλευσης των χρημάτων, για την πραγματοποίηση επένδυσης στην Κ.Δ.

5.1.2 Οικονομικό σκάνδαλο της εταιρείας Siemens

Στη Γερμανία μέχρι το έτος 1999, οι επιχειρήσεις μπορούσαν, κάτω από την κατηγορία εξόδων τους, να προχωρήσουν σε δοσοληψίες εξωτερικού που ήταν tax deductible, χωρίς να εμπλέκονται αξιωματούχοι του εξωτερικού. Το 2006, η εταιρεία Siemens, μία από τους σημαντικότερους εκπρόσωπους του επιχειρείν στη Γερμανία, τέθηκε στο μικροσκόπιο, από τις αρχές, σε διάφορες χώρες, λόγω αποκάλυψης στοιχείων για εταιρική δωροδοκία. Διαφάνηκε ότι η εταιρεία Siemens, ακολουθούσε μια οργανωμένη πρακτική, όπου παραχωρούσε μίζες σε δημόσιους λειτουργούς και κυβερνητικά στελέχη, ύψους πέραν του 1,4 δισ. δολάρια.⁷¹ Οι εμπλεκόμενοι φορείς επωφελήθηκαν μεγάλα κέρδη από τις συναλλαγές αυτές, το κόστος των οποίων μετακυλήθηκε στα συμβόλαια που αναλάμβαναν. Κατόπιν ενδελεχών ερευνών, από τις αρχές σε πολλές χώρες, οι δοσοληψίες της εταιρείας για συμμετοχή της σε “μαύρα ταμεία”, με σκοπό την ανάληψη μεγάλων διεθνών συμβολαίων, οδήγησαν σε επιβολή ποινής προστίμου ύψους 1,6 δισ. δολάρια.⁷² Η υπόθεση που οδηγήθηκε στις αίθουσες δικαστηρίων, αποτέλεσε ένα από τα ισχυρότερα οικονομικά εγκλήματα και επιβλήθηκαν ποινές φυλάκισης σε

---

⁷¹ Yackee, J.W., 2011, Investment treaties and investor corruption: An emerging defense for host states, *Va. J. Int'l L.*, 52, p.723

⁷² Gottschalk, P. and Hamerton, C., 2022, Change Management for Corporate Recovery. In *Corporate Compliance: Crime, Convenience and Control*, Cham: Springer International Publishing, p. 171-194

εμπλεκόμενα μέρη της εταιρείας, η οποία έχει καταδικαστεί να καταβάλει υπέρογκα ποσά σε αποζημιώσεις.

5.1.3 Σκάνδαλο διαφθοράς στην Ισπανία Gurtel

Το μεγαλύτερο σκάνδαλο στην ιστορία της Ισπανίας αφορά την υπόθεση Gurtel, που έλαβε χώρα μεταξύ των ετών 2000 και 2010, η οποία συνδέεται με διαφθορά και δωροδοκία πολιτικών προσώπων, μεταξύ αυτών και ο Πρωθυπουργός της Ισπανίας. Η αποκάλυψη του σκανδάλου έγινε κατόπιν βοήθειας πληροφοριοδότη, που χρησιμοποιήθηκε ως βασικός μάρτυρας της υπόθεσης. Το εν λόγω έγκλημα αφορούσε νοθευμένες κρατικές συμβάσεις, που οδήγησαν σε χρηματική απώλεια δημοσίων εσόδων 120 εκ. ευρώ.⁷³ Η εκδίκαση της υπόθεσης στο ποινικό δικαστήριο της Ισπανίας ξεκίνησε το 2011 και περιλάμβανε κατηγορίες που αφορούσαν δωροδοκία, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και φοροδιαφυγή. Το 2018, με απόφαση, το δικαστήριο έκρινε ως ένοχους, μεγάλο αριθμό εμπλεκόμενων επιχειρηματιών στην υπόθεση, καθώς επίσης και στελέχη του Λαϊκού Κόμματος (κυβερνών κόμμα) που επέτρεπαν χωρίς κανένα έλεγχο, την διοχέτευση δημοσίων πόρων σε προβληματικές εταιρείες.

5.1.4 Τα έγγραφα του Παναμά

Τα “Αρχεία του Παναμά”, αποτελούν την μεγαλύτερη διαρροή απόρρητων εγγράφων σε παγκόσμιο επίπεδο, τα οποία αφορούν την διαφθορά στον κλάδο του χρηματοοικονομικού απορρήτου. Τα έγγραφα προκάλεσαν αναστάτωση σε επίπεδο ηγετών κρατών αλλά και επιφανών εκατομμυριούχων σε όλη την έκταση της γης. Συγκεκριμένα εβδομήντα δύο νυν και πρώην αρχηγοί κρατών και μεγάλος εμπλεκόμενος αριθμός φυσικών ή νομικών προσώπων, που η Διεθνής Κοινοπραξία Ερευνητών – Δημοσιογράφων ICJ, της γερμανικής εφημερίδας *Süddeutsche Zeitung*, έχει δημοσιεύσει.

Το δικηγορικό γραφείο, Mossack Fonseca, με έδρα στον Παναμά και πληθώρα υποκαταστημάτων σε όλο τον κόσμο όπως Χονγκ Κονγκ, Ζυρίχη, Μαϊάμι, κατείχε συνολικά 11 εκατομμύρια αρχεία τα οποία τεκμαίρουν τη δημιουργία εικονικών εταιρειών “κέλυφους”,

---

⁷³ Gomez Fortes B., and Urquizu I., 2015, Political Corruption and the End of two-party system after the May 2015 Spanish Regional Elections. *Regional & Federal Studies*, 25(4), p.379-389

με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν και να κρατήσουν κρυφή την ταυτότητα τους.⁷⁴

Στο δαιδαλώδες αυτό έγκλημα φαίνεται να συμμετείχαν περισσότερες από 500 τράπεζες καθώς και θυγατρικές τους, με σημαντική εισφορά στο ξέπλυμά βρώμικου χρήματος που είχε στηθεί από το 1970 και μετά, για πέραν των 214.000 υπεράκτιων εταιρειών και διασύνδεση με περίπου 200 κράτη. Σημειώνεται ότι στα έγγραφα του Παναμά περιλαμβάνονται πολιτικά πρόσωπα, αξιωματούχοι των κρατών, επιχειρηματίες, πασίγνωστοι αθλητές και γνωστά ονόματα στο χώρο του θεάματος. Στη μαύρη αυτή λίστα φαίνεται περιλάμβανε διασύνδεση ατόμων/επιχειρήσεων που εμπλέκονταν ακόμα και με αδικήματα εμπορίας ανθρώπων και τρομοκρατίας.⁷⁵ Ως αποτέλεσμα της αποκάλυψης των Panama Papers, διώχθηκαν ή παραιτήθηκαν εμπλεκόμενοι κυβερνητικοί αρχηγοί ενώ αρκετές χώρες επιδίωξαν τον τερματισμό του χρηματοοικονομικού απορρήτου σε μια προσπάθεια πάταξης του φαινομένου και επιτυχή μεταρρύθμιση στον χρηματοοικονομικό τομέα.

5.1.5 Το νόμισμα διαφθοράς στη Βενεζουέλα

Η Βενεζουέλα υπήρξε μια από τις πλουσιότερες χώρες της Νότιας Αμερικής. Κατόπιν φερόμενης έρευνας και δίωξης, για κατάχρηση των κεφαλαίων της δημόσιας επιχείρησης πετρελαίου PDVSA από ανώτατα κυβερνητικά στελέχη, φαίνεται να οδηγήθηκε η χώρα σε πολιτική και ανθρωπιστική κρίση λόγω των τεραστίων αποθεμάτων πετρελαίου της χώρας, που “εκμεταλλεύονταν” μια μικρή ομάδα ατόμων.

Αξιωματούχοι προέβαιναν σε αγορά μολίβαρ Βενεσουέλας σε ισοτιμίες μαύρης αγοράς, εκμεταλλεζόμενοι το τότε περίπλοκο σύστημα ανταλλαγής νομισμάτων που είχε η χώρα, σύμφωνα με το οποίο πρόσβαση στην ανταλλαγή είχαν μόνο μικρός αριθμός ατόμων και εταιρείες. Στο όλο σκηνικό τοποθετούνται ευρωπαϊκές και αμερικάνικες τράπεζες όπου βοηθούσαν στην αγορά του νομίσματος της Βενεζουέλας και μετά τα εμπλεκόμενα στην εν λόγω διαφθορά άτομα, προέβαιναν στην ανταλλαγή των χρημάτων αυτών με την επίσημη ισοτιμία, ξεπλένοντας βρώμικο χρήμα και καταχράζοντας δισεκατομμύρια δολάρια από τα

---

⁷⁴ Joaristi, M., Serra, E. and Spezzano, F., 2018, August. Inferring bad entities through the panama papers network. In *2018 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM)* IEEE , p. 767-773

⁷⁵ O'Donovan, J., Wagner, H.F. and Zeume, S., 2019, The value of offshore secrets: Evidence from the Panama Papers. *The Review of Financial Studies*, 32(11), p.4117-4155

κεφάλαια της εταιρείας PDVSA.⁷⁶ Επιπλέον ερευνάται υπόθεση διαφθοράς για 3 δισεκατομμύρια δολάρια που έχουν απωλεσθεί το 2022, που αποτελούν προϊόν πώλησης πετρελαίου, χρησιμοποιώντας κρυπτονομίσματα, ώστε να παρακαμφθούν αμερικάνικες κυρώσεις. Για τις εν λόγω πράξεις διαφθοράς και δωροδοκίας, που έγινε αντικείμενο έρευνας για πέραν των 25 υποθέσεων, κατηγορήθηκαν δημόσιοι λειτουργοί και αξιωματούχοι του κράτους.

5.1.6 Ελλάδα: «Καρουζέλ» φοροδιαφυγής εκατομμυρίων

Σύμφωνα με την Αρχή κατά της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, έχουν εντοπιστεί κυκλώματα φοροδιαφυγής, που με τη χρήση εικονικών τιμολογίων, υπεξαιρούσαν Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ). Συγκεκριμένα ογδόντα επιχειρήσεις προέβησαν σε φοροδιαφυγή “καρουζέλ”⁷⁷, που υπολογίζεται στα ενενήντα εννέα (99) εκατομμύρια. Οι πλείστες από τις επιχειρήσεις, που αριθμούνται σε ογδόντα (80), δραστηριοποιούνται σε αγοραπωλησίες ηλεκτρονικών αγαθών, ενώ φαίνεται να διατηρούσαν ηλεκτρονικά καταστήματα, στα οποία φρόντιζαν, από το 2018 μέχρι το 2022, να συμψηφίζουν τους οφειλόμενους φόρους, με τη χρήση εικονικών τιμολογίων και πλασματικών προμηθευτών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την παράνομη ιδιοποίηση του ΦΠΑ χωρίς να αποτυπώνεται η υποχρέωση καταβολής του. Τα ευρήματα του εν λόγω ελέγχου, έδωσαν ισχυρές ενδείξεις για πραγματοποίηση αγορών στην κοινότητα της Ευρώπης από εταιρείες που συστάθηκαν ειδικά, για ιδιοποίηση του ΦΠΑ, πετυχαίνοντας έτσι ένα “κύκλωμα καρουζέλ”. Ο τρόπος που λειτουργούσαν είχε ως αφετηρία την πώληση αγαθών σε ημεδαπές εταιρείες, χωρίς την απόδοση του ΦΠΑ και μέσω ενδοκοινοτικών παραδόσεων, προέβαιναν σε αίτηση για επιστροφή ΦΠΑ (το ΦΠΑ αποδίδεται στο κράτος μέλος του αγοραστή).⁷⁸

---

⁷⁶ Martínez, L.J., 2018, Venezuela’s Sovereign Debt Restructuring: The Elephant in the Room. *The Journal of Investing*, 27(3), p.11-19

⁷⁷ Η απάτη καρουζέλ, είναι ένας τύπος δόλιου συστήματος που σχετίζεται με τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Αφορά μια σειρά συναλλαγών, όπου τα αγαθά αγοράζονται και πωλούνται επανειλημμένα διασυνοριακά, εκμεταλλευόμενοι τους κανόνες ΦΠΑ της ΕΕ (απάτη ΦΠΑ).

⁷⁸ Λογιστικός και Ασφαλιστικός Φοροτεχνικός και Νομικός Σύμβουλος, Αρχή για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος: «Καρουζέλ» φοροδιαφυγής €99 εκατ. από 80 εταιρείες, 05.06.2023, διαθέσιμο (τελευταία πρόσβαση 15/12/2023):

<https://www.e-forosimv.gr/details.asp?ID=69144&cat=12>

5.2 Κοινωνική έρευνα για τη διαφθορά και δωροδοκία των ισχυρών και η έκταση τους στο κράτος

Η λειτουργία κάθε οργανισμού που δραστηριοποιείται σε ένα μη προβλεπτό και αβέβαιο περιβάλλον και είναι περιορισμένες οι απόλυτα νόμιμες διαδικασίες, για πραγμάτωση των στόχων, οι διοικούντες επιδιώκουν τη μη τήρηση νομικών ορίων, ακολουθώντας εναλλακτικές μεθόδους.⁷⁹ Οι σύγχρονες μελέτες για την έκταση των οικονομικών εγκλημάτων των ισχυρών, έχουν θέσει τα εξής ζητήματα: Ως προς τα οργανωτικά χαρακτηριστικά, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η έκταση της γραφειοκρατίας. Ως προς το προφίλ που έχουν οι θύτες, φαίνεται να επικρατεί η άποψη ότι είναι άτομα με υψηλή μόρφωση και βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία. Ως προς τη σχέση που έχει η δομή και δρώντος θύτη, λαμβάνοντας υπόψη τα προσωπικά κίνητρα, η βιβλιογραφία αναφέρει την εξουσία, απληστία, εξασφάλιση επαγγελματικής καριέρας χωρίς όρια και ταύτιση με τους επιδιώξεις του οργανισμού, ενώ ως προς τις δομικές ευκαιρίες, αναφέρεται η παραβίαση της εμπιστοσύνης. Συνεπώς εξάγεται το συμπέρασμα ότι τα κίνητρα, ενεργοποιούν τη συμπεριφορά, εφόσον η οργανωτική κουλτούρα, νοσεί, δηλαδή χαρακτηρίζεται από ανηθικότητες.⁸⁰

Το κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα αφορά την παραβίαση των νόμιμων πράξεων που είναι κοινωνικά βλαβερές. Τα εμπλεκόμενα μέρη συνθέτουν την ανομία για εταιρικό έγκλημα με καταλύτες κυβερνώντες, πολιτικά πρόσωπα, την ελίτ, που δρουν και συνεργάζονται στα πλαίσια του επιχειρείν και της διαφθοράς. Αυτό που αποτελεί σημαντικό, είναι οι συμπληρωματικές παράμετροι που ενεργοποιούν τους μηχανισμούς αυτούς, όπως η εξυπηρέτηση συμφερόντων μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, η παγκοσμιοποίηση, η ύπαρξη πολιτικής αστάθειας, τα πελατειακά συστήματα διακυβέρνησης κτλ. Η δημόσια διοίκηση προωθεί το μοντέλο συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα, στην ανάθεση έργων και υπηρεσιών.

Η έλλειψη ή ανεπάρκεια στους μηχανισμούς ελέγχους και ηθικής κουλτούρας, φαίνεται να δίνει έδαφος για διάπραξη οικονομικών εγκλημάτων, που σηματοδοτεί την αποδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών σε πόρους και καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, στα πλαίσια της χρηστής διοίκησης. Η εμφάνιση περιπτώσεων διαφθοράς και κακοδιαχείρισης, όπως αυτές που έχουν αναλυθεί πιο πάνω, αποδεικνύουν την κρατική απορρύθμιση για εκμετάλλευση και διευκόλυνση από τον ιδιωτικό τομέα, να προχωρήσει σε δόλιες πράξεις για ίδιο συμφέρον.

---

⁷⁹ Box S., 1983, Power Crime and Mystification, Tavistock Publication Ltd, London, pp. 1-15

⁸⁰ Γεωργούλας Σ., Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., και Παπαχαλαράμπους Χ., επιμ. βιβλίου, 2019, Εγκλήματα των ισχυρών, Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 43-45

Είναι εμφανής η πολιτική νομιμοποίηση των δρώντων τέτοιων εγκλημάτων και παραχώρησης γόνιμου εδάφους για ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς και δωροδοκίας. Τα εγκλήματα των ισχυρών, είτε από πλευράς δημόσιας διοίκησης – κράτους είτε από πλευράς ιδιωτικών συμφερόντων, δημιουργούν μία ανομική κατάσταση με πολιτικά υποστυλώματα. Έτσι παρέχονται τα προνόμια για να επιτρέψουν την εγκληματική δραστηριοποίηση, ατιμώρητα.

Για τα διάφορα οικονομικά και πολιτικά σκάνδαλα, που συγκλόνισαν την Αμερική, αναλύονται από τον David Simon, χρησιμοποιώντας την έννοια της “παρέκκλισης των ελίτ”, για ανάπτυξη της εγκληματολογικής θεωρίας του. Ο David Simon, εισάγει δύο δομικά στοιχεία στη θεωρία της παρέκκλισης, που αφορούν την κοινωνική αντίδραση μετά την πραγματοποίηση του σκανδάλου και την καθαυτή παραβίαση των κανόνων συμπεριφοράς. Αυτό που καταγράφει η εν λόγω θεωρία είναι ότι τα εγκλήματα των ισχυρών, έχουν τις μεγαλύτερες απώλειες και επιπτώσεις στην κοινωνία. Οι δρώντες προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, παραβιάζουν την αστική, διοικητική και ποινική νομοθεσία. Έχουν ως στόχο το κέρδος ή την ενίσχυση της εξουσίας, ή επιρροής των εμπλεκόμενων μερών που διοικούν οι ελίτ και προκύπτει μεγάλος κίνδυνος για δημόσια ασφάλεια, υγεία και ευημερία, ενώ υπάρχει ο κίνδυνος της συγκάλυψης και να μην έρθουν στο φως της δημοσιότητας.⁸¹

---

⁸¹ Simon D., 1982, *Elite Deviance*, Allyn and Bacon, pp. 12-20

Επίλογος - Συμπεράσματα

Η “κουλτούρα της διαφθοράς” αποτελεί όρο πολιτικών στοχαστών, που χρησιμοποιείται για να αποδώσουν στην εποχή που ζούμε, το μέγεθος και την έκταση της διαφθοράς.⁸² Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα έχει κατοχυρωθεί στο σύγχρονο δημόσιο λόγο, ως ένα φαινόμενο πολυσήμαντο, που προέκυψε από την υπέρμετρη τις περισσότερες φορές, συγκέντρωση εξουσίας, που καταλήγει στη λήψη αποφάσεων για εξυπηρέτηση ίδιων συμφερόντων, νοθεύοντας και αλλοιώνοντας την κρατική και διοικητική λειτουργία. Η δημιουργία “ελκυστικού χώρου” για τη διενέργεια πράξεων διαφθοράς και δωροδοκίας στο δημόσιο τομέα, προϋποθέτει την ύπαρξη εκείνου που επιχειρεί να διαφθείρει και το άτομο που επιδέχεται να τελέσει το υπηρεσιακό έγκλημα και επιστρατεύει την εξουσία που κατέχει, για να καταστεί φορέας αθέμιτης επιρροής. Έτσι επιβαρύνει ανώφελα τους φορολογούμενους, μεταφέρει εισοδήματα από παραγωγικούς πόρους σε παρασιτικούς και γενικότερα, λειτουργεί ενάντια στο γενικότερο συμφέρον των πολιτών.

Οι πράξεις δωροδοκίας αποτελούν εγκλήματα και συνδέονται με ποινικές διατάξεις κατά της διαφθοράς, των δημοσίων λειτουργών. Γενικότερα η διαφθορά στη δημόσια υπηρεσία, οριοθετεί την έλλειψη ορθολογικού ελέγχου και χαλαρών μηχανισμών διαφάνειας και έλλειψη επαγγελματικής συνείδησης, κατά την εφαρμογή των νόμων και κανονισμών λειτουργίας του κράτους, εδραιώνοντας την ανυπαρξία λογοδοσίας, στις συναλλαγές, με τους πολίτες.⁸³ Πέραν αυτού κρίνεται ως το μέγιστο εμπόδιο που λειτουργεί ανατρεπτικά στην οικονομική αλλά και κοινωνική ανάπτυξη, ενώ φαίνεται να πλήττει τα χαμηλότερα στρώματα, που δεν διαθέτουν υψηλές οικονομικές αποδοχές.

Η διαφθορά έχει ένα σημαντικό οικονομικό κόστος που προβαίνει σε ακύρωση οποιουδήποτε δίκαιου σχεδιασμού και οικονομικής μεγέθυνσης. Αναντίλεκτα υπονομεύονται τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, συμβάλλει στην παράλυση του ανταγωνισμού, στην εκμετάλλευση για λίγους προνομιούχους των πλουτοπαραγωγικών πόρων, νοθεύει τις δημοκρατικές αρχές, προκαλεί πολιτική ανασφάλεια, θέτοντας τους μη εμπλεκόμενους στην διαφθορά, σε αθλιότητα, ανέχεια και δημιουργία αντίληψης ατιμωρησίας.

---

⁸² Νικολοπούλου Α. (επιμέλεια), 1998, Κράτος και διαφθορά, κείμενο: Τσουδερού Β., Τι ορίζεται ως διαφθορά, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 15 – 21

⁸³ Μπιτζιλέκης Ν. (επιμέλεια), 2001, Υπηρεσιακά εγκλήματα, εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 150-153

Η δυναμική των διεφθαρμένων συναλλαγών, γίνεται πολύπλοκη όταν στα δρώμενα της διαφθοράς, ενέχεται το οργανωμένο έγκλημα των ισχυρών, του λευκού κολλάρου, που τις περισσότερες φορές καταλήγει στο ξέπλυμά βρώμικου χρήματος. Καταλογραφώντας τα στοιχεία που συνθέτουν τα εγκλήματα διαφθοράς των “ελίτ”, όπως εύστοχα χαρακτηρίζει η εγκληματολογική θεωρία τους “ισχυρούς”, θα λέγαμε ότι με σκοπό την απόκρυψη και την συνεπακόλουθη θέση σε νομιμοφάνεια των ενεργειών, που παραβιάζουν το ποινικό δίκαιο και σχετίζονται με απόκρυψη παράνομων κερδών και νομιμοποίηση τους, επιχειρείται η διείσδυση στον κρατικό μηχανισμό, ως μέσο οργανωσιακής παρέκκλισης από το νόμο. Η ανάρμοστη επιβολή δόλιων πράξεων διαφθοράς, προϋποθέτει φορείς, από ανώτερα κοινωνικά στρώματα με σκοπό να ελαχιστοποιηθεί το ρίσκο εντοπισμού τους. Επιπλέον, οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος είναι ανάλογες σε μέγεθος, με τις συνέπειες που έχουν στην οικονομική ευημερία. Εξαιτίας της πολιτικής επιρροής που διαθέτει η ελίτ του οργανωμένου εγκλήματος, τείνει να αποτραπεί η εγκληματοποίηση των πράξεων διαφθοράς και να τύχουν μιας “συμβολικής” ποινικοποίησης τους.

Η αντιμετώπιση της διαφθοράς λαμβάνει υπερεθνικές διαστάσεις. Φαίνεται να επηρεάζει το ποινικοκατασταλτικό σύστημα άρα και την απονομή ποινικής δικαιοσύνης.⁸⁴ Η ύπαρξη ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που δεν προνοεί αποτρεπτικές κυρώσεις, κλονίζει σημαντικά την εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς. Η διαφθορά και δωροδοκία πρέπει να διώκεται αποτελεσματικά, χωρίς να υπάρχουν αθέμιτες επιρροές στο δικαστικό σώμα. Η ύπαρξη δικτύων διεφθαρμένων δικαστικών λειτουργών, ευνοεί τα οργανωμένα κυκλώματα, για να ξεφύγουν από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Συνεπώς βασική προϋπόθεση πέραν της πρόνοιας ισχυρών ποινικών κυρώσεων είναι η ικανότητα αποτελεσματικού χειρισμού των υποθέσεων από τις δικαστικές αρχές, ενεργώντας με ανεξαρτησία και αμεροληψία. Σημειώνεται ότι εντός του δικαστικού σώματος, θα πρέπει να επικρατεί καθεστώς αξιοκρατίας στους διορισμούς και αξιοπιστία στις διαδικασίες κατανομής των υποθέσεων. Επιπλέον, η μείωση του κρατικού προϋπολογισμού για τη δικαιοσύνη και για την χρηματοδότηση διεξαγωγής απαραίτητων ερευνών στις υποθέσεις διαφθοράς και δωροδοκίας, ισοδυναμεί με την απορρύθμιση επιβολής του νόμου.

Αποτελεί καίριας σημασία η αναβάθμιση της νομοθεσίας με την παράλληλη συμπλήρωση των νομοθετικών κενών, για τη διασφάλιση απονομής δικαιοσύνης, ώστε να διαδραματίσει αποτρεπτικό ρόλο στη διενέργεια διαφθοράς. Αυτό θα συνεπάγεται ως καθαρή ένδειξη ότι δεν

---

⁸⁴ Δημόπουλος Χ., 2005, Η διαφθορά, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 319

μπορεί να γίνει ανεκτή. Οι ασαφείς διατάξεις όσον αφορά τις πρόνοιες άρσης ασυλιών ή παραγραφής, παρεμποδίζουν την επιτυχή ολοκλήρωση επιδίκασης των υποθέσεων διαφθοράς, ενώ η ύπαρξη άκαμπτων κανόνων σε σχέση με το τραπεζικό απόρρητο δεν ευνοούν τις έρευνες και εμποδίζουν την διασυνοριακή συνεργασία.

Με σκοπό την πάταξη της διαφθοράς απαιτείται ουσιαστική αλλαγή στην νοοτροπία τόσο στους δημόσιους φορείς όσο και στην κοινωνία. Η θέσπιση εξελιγμένου νομοθετικού πλαισίου και καθιέρωση διοικητικών μέτρων, αλλά και η συμμετοχή σε στοχευμένα στρατηγικά προγράμματα, φαίνεται να μην επαρκεί. Η εδραίωση της ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση, διαμέσου αξιοκρατικής συνιστώσας, αποτρέπει τη δημιουργία πελατειακών σχέσεων και ευνοιοκρατίας, αντιμετωπίζονται ζητήματα που αφορούν σύγκρουση συμφερόντων, συγκάλυψη αθέμιτων συναλλαγών, προκρίνοντας ένα υψηλό επίπεδο διαφάνειας και λογοδοσίας στους αποδέκτες των δημόσιων υπηρεσιών. Η χάραξη πολιτικής στη δημόσια διοίκηση απαιτεί την συμμετοχή, σε ένα συνεχή διάλογο με εμπλεκόμενους και όχι μόνο, εξωτερικούς φορείς, ώστε να καταγραφούν με σαφήνεια οι σχέσεις των αρχών με εξωτερικούς φορείς και οι μηχανισμοί λειτουργίας τους, για διασφάλιση των συμφερόντων του γενικού συνόλου. Αυτό θα δημιουργεί την υποδομή για ένα κράτος δικαίου, όπου υπάρχει απρόσκοπτη και ελεύθερη πρόσβαση στη πληροφόρηση με τρόπο που επιδιώκεται η χρηστή διακυβέρνηση με έκφραση της γνώμης των πολιτών.

Μέσα στα πλαίσια εφαρμογής πολιτικών χρηστής διακυβέρνησης, το άριστο επίπεδο λογοδοσίας και διαφάνειας, παρέχει την εποπτεία λήψεων αποφάσεων, με οικονομικό και όχι μόνο αντίκτυπο, από τους πολίτες. Αυτό γίνεται κατορθωτό μέσω της δυνατότητας δημοσιοποίησης δεδομένων και πληροφοριών που χαρακτηρίζονται από ακρίβεια, εγκυρότητα και παραστατικότητα. Η πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς και δωροδοκίας, μπορεί να διενεργηθεί μέσω μιας ανοικτής διακυβέρνησης, που θέτει στη διάθεση τα δημόσια δεδομένα στους πολίτες της, αξιοποιώντας την εφαρμογή της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας. Συνεπώς η διαφάνεια, στον τρόπο και μέσα χρηματοδότησης πολιτικών κομμάτων, οι διαδικασίες που ακολουθούνται, για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων με σκοπό τη προσέλκυση ανταγωνισμού, η διαχείριση των δημοσίων πόρων, η μετάβαση στη λογιστική βάση δεδουλευμένων, είναι μόνο μερικά παραδείγματα ενός επιτυχημένου πλαισίου, αξιόπιστης ενημέρωσης των πολιτών. Να σημειωθεί ότι, για την καθοριστική συμβολή στην παροχή μεγαλύτερης αξίας, προς όφελος του πολίτη, απαιτείται πολιτική βούληση, βέλτιστη και ορθολογική εκτέλεση των καθηκόντων των διορισμένων υπαλλήλων και ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης.

Ο Δείκτης CPI έχει χαρακτηρίσει την συντριπτική πλειονότητα των χωρών, ως διεφθαρμένες ενώ στις ετήσιες εκθέσεις του Οργανισμού Διεθνούς Διαφάνειας, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι καμιά περιοχή στον κόσμο, δεν ξέφυγε από τα πλοκάμια της διαφθοράς. Ο εν λόγω δείκτης δεν θα πρέπει να μας εδραιώσει την αντίληψη ότι η διαφθορά καταγράφεται μικρότερη ή μεγαλύτερη στις διάφορες χώρες. Στην ουσία απεικονίζει την αντίληψη για διαφθορά στους κατοίκους μιας χώρας, έχοντας υπόψη τους ζητήματα αδυναμιών που διέπουν τους νόμους, την γραφειοκρατία, την υποστελέχωση σε νευραλγικές υπηρεσίες του κράτους, την ελλιπή μακρόπνοου σχεδιασμού πολιτικών κατά της διαφθοράς, έλλειψη μηχανισμών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, μη εφαρμογή διεθνών και άλλων επαγγελματικών προτύπων στη χρηματοοικονομική ανάλυση κτλ.

Η υιοθέτηση πολιτικών για καταγγελίες φαίνεται να μην έτυχε γενικής εφαρμογής ενώ διαφαίνονται πολιτισμικά προβλήματα κατά την εφαρμογή κανόνων παροχής προστασίας μαρτύρων του δημοσίου συμφέροντος. Προς επίρρωση αυτού, αναφέρεται η αντιμετώπιση από πλευράς, μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, κινδύνων αντιποίνων ακόμα και κάτω από τα ισχύοντα νομικά πλαίσια για προστασία τους. Συνεπώς επιβάλλεται η εδραίωση κουλτούρας εμπιστοσύνης των μαρτύρων, που να προστατεύεται η ελευθερία του λόγου, να παρέχονται εγγυήσεις αναφορικά με την εμπιστευτικότητα, να αποζημιώνει για τυχόν βλάβες μαρτύρων, να ανταμείβει τις μαρτυρίες που διευκολύνουν τις αποκαλύψεις δόλιων πράξεων και να επιβάλλει κυρώσεις σε ψευδείς ή εσφαλμένες αναφορές που επιδιώκουν την παραπλάνηση. Η εκπαίδευση προσωπικού, με σκοπό την διευκόλυνση των διαδικασιών αποκαλύψεων κρίνεται σημαντική, καθώς επίσης και παροχή νομικής καθοδήγησης των μαρτύρων, με δημοσιοποίηση των καταγγελιών, ως ισχυρό παράδειγμα προς μίμηση για τους πολίτες.⁸⁵

Εν κατακλείδι, η καταπολέμηση της διαφθοράς μέσω μηχανισμών ελέγχου των δημοσίων δαπανών και η συνεισφορά της δικανικής λογιστικής για αποκατάσταση των δυσλειτουργιών του δημοσίου τομέα, προτείνονται ως λύσεις για ενίσχυση της άμυνας ενός κράτους και βελτίωση της εικόνας που έχουν οι πολίτες για το κράτος δικαίου. Ο αγώνας για πάταξη της διαφθοράς, αφορά αγώνα για επικράτηση της κυριαρχίας των δημοκρατικών αξιών, του άκαμπτου ήθους των εμπλεκόμενων μερών, της επίδειξης ακεραιότητας και αρετής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων, της εδραίωσης της αξιοκρατίας και λογοδοσίας και της

---

⁸⁵ Banisar D., Whistleblowing: International Standards and Developments (February 1, 2011). Corruption and Transparency: Debating the Frontiers between State, Market and Society, World Bank-Institute for Social Research, UNAM, Washington, 2011, p. 53-55

επικράτησης των διαφανών διαδικασιών. Η κουλτούρα του διοικητικού κράτους αντανακλά την παιδεία και την ηθική συγκρότηση του λαού. Συνεπώς η πρόκριση του συλλογικού έναντι του ατομικού συμφέροντος και η ενσυναίσθηση αποτελεί το καλύτερο οπλοστάσιο κατά της διαφθοράς, αν λάβουμε υπόψη και την διεθνοποίηση που λαμβάνει η οικονομική δραστηριότητα, που εντείνει την διάδοση της διαφθοράς. Η συμβολή των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών καθώς και η αντιμετώπιση σε εθνικό επίπεδο, κυβερνητικών και μη οργανώσεων, με τη λήψη δράσεων και μέτρων, κρίνεται σημαντική, όμως δεν μπορούν να εξαντλήσουν, τα μέσα και μέτρα κατά της διαφθοράς.

Βιβλιογραφικές Πηγές

▪ Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία

1. Βενετσανοπούλου, Μ., 2014, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση – Ελεγκτικοί μηχανισμοί, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
2. Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ., επιμ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ
3. Burggemjan W., Υπερεθνικό έγκλημα: Οργανωμένο έγκλημα, πρόσφατες τάσεις και μελλοντικές προοπτικές, Ποινική Δικαιοσύνη, 1-2/98
4. Carr Edward H., 2011, Η εικοσαετής κρίση: 1919-1939. Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων, εκδόσεις Ποιότητα
5. Δημόπουλος Χ., 2005, Η διαφθορά, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
6. Κόκκινος Β., Ο ρόλος της δικαιοσύνης στην αντιμετώπιση της διαφθοράς στο Νικολοπούλου Α., επιμ., (1998), Κράτος και Διαφθορά, Αθήνα, εκδόσεις Ι. Σιδέρης
7. Κουράκη Ν., Σαμαρά Κρ. Α., επιμ., Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδ. Σάκκουλα
8. Κουτζαμάνη Ε., 2016, «Crime in Crisis Τιμητικός Τόμος Νέστορα Κουράκη», στο: Μαργαρίτα Γασπαρινάτου. Διαφθορά και Φοροδιαφυγή, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα
9. Κραμβία-Καπαρδή Μ. Και Τσολάκης Χρ., 2011, Οικονομικά Εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Αθήνα, Κριτική
10. Λάζος Γ., 2005, Διαφθορά και αντιδιαφθορά, Νομική Βιβλιοθήκη
11. Μπέσιλα-Μακρίδη Ε., 2006, «Έλεγχος Διοίκησης, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης», Τόμος Α', Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
12. Μπιτζιλέκης Ν. (επιμέλεια), 2001, Υπηρεσιακά εγκλήματα, εκδόσεις Σάκκουλα
13. Νικολοπούλου Α. (επιμέλεια), 1998, Κράτος και διαφθορά, κείμενο: Τσουδερού Β., Τι ορίζεται ως διαφθορά, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα
14. Smith A., (επιμέλεια Θεοχαράκης Ν. Και Μηλιός Γ.), 2018, Έρευνα για τη φύση και τις αιτίες του πλούτου των εθνών, Βιβλία I & II, εκδόσεις Πεδίο
15. Τραγάκης Γ., 1996, “Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος”, Νομική Βιβλιοθήκη
16. Τριανταφυλλίδης Μ., Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 1998
17. Φεφές Μ., 2016, Εισαγωγή στο Δίκαιο, Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη
18. Χλούπης Δ., 2005, Διασυνοριακό και Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη

▪ Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

19. Box S., 1983, Power Crime and Mystification, Tavistock Publication ltd, London

20. Croall H., 2001, *Understanding White Collar Crime (Crime and Justice)*, Open University Press
21. Gottschalk, P. and Hamerton, C., 2022, *Change Management for Corporate Recovery. In Corporate Compliance: Crime, Convenience and Control*, Cham: Springer International Publishing
22. Ijeoma N., 2014, The impact of international public sector accounting standard (IPSAS) on reliability, credibility and integrity of financial reporting in state government administration in Nigeria, *International Journal of Technology Enhancements and Emerging Engineering Research*
23. Gottschalk P., and Smith Ch., 2016, *Detection of white-collar corruption in public procurement in Norway: the role of whistleblowers*, Inderscience Enterprises Ltd
24. Strader J. and Todd Haugh T., 2022, *Understanding White Collar Crime*, Carolina Academic Press
25. Toudas, K., Poutos, E. and Balios, D., 2013, Concept, Regulations and Institutional Issues of IPSAS: a critical review. *European Journal of Business and Social Sciences*, 2(1)
26. Unger B., 2007, "The scale and impacts of money laundering." *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar Publishing

▪ **Αρθρογραφία**

27. Banisar D., *Whistleblowing: International Standards and Developments* (February 1, 2011). *Corruption and Transparency: Debating the Frontiers between State, Market and Society*, World Bank-Institute for Social Research, UNAM, Washington, 2011
28. D'Souza, A., 2012, The OECD anti-bribery convention: changing the currents of trade. *Journal of Development Economics*, 97(1), p.73-87, για το ίδιο θέμα βλ. και Chapman, T.L., Jensen, N.M., Malesky, E.J. and Wolford, S., 2021, "Leakage" in international regulatory regimes: Did the OECD Anti-Bribery convention increase bribery, *Quarterly Journal of Political Science*, 16(4)
29. Joaristi, M., Serra, E. and Spezzano, F., 2018, August. Inferring bad entities through the panama papers network. In *2018 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM) IEEE*
30. Johnston, M., 1996. The search for definitions: the vitality of politics and the issue of corruption. *International social science journal*, 48(149)
31. Levi M., and Reuter P., "Money laundering." *Crime and justice* 34.1 (2006)
32. Logan, B., 2019, *The Case of Danske Bank and Money Laundering*, Seven Pillars Institute
33. Martínez, L.J., 2018, *Venezuela's Sovereign Debt Restructuring: The Elephant in the Room*. *The Journal of Investing*, 27(3)
34. Μπέλλος Σ., Η διαφθορά ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής: Η διεθνής μαρτυρία και η ελληνική πραγματικότητα, *Foreign Affairs The Hellenic Edition*, (23/12/2020)
35. Murphy Pr., and Dacin M., *Psychological pathways to fraud: Understanding and preventing fraud in organizations*, *Journal of business ethics*, 2011 – Springer

36. O'Donovan, J., Wagner, H.F. and Zeume, S., 2019, The value of offshore secrets: Evidence from the Panama Papers. *The Review of Financial Studies*, 32(11)
  37. Pozsgai-Alvarez, J., 2019. The abuse of entrusted power for private gain: Meaning, nature and theoretical evolution. Japan-ASEAN Transdisciplinary Studies Working Paper Series (TDWPS)
  38. Schneider, Friedrich, and Ursula Windischbauer. "Money laundering: some facts." *European Journal of Law and Economics* 26 (2008)
  39. Τσίγκανου, Ι., 2017, Η στατιστική αποτύπωση του «οικονομικού εγκλήματος» στην Ελλάδα σήμερα - Μια προκαταρκτική διερεύνηση
  40. Webb, P., 2005, The United Nations convention against corruption: Global achievement or missed opportunity, *Journal of International Economic Law*, 8(1)
  41. World Bank Group, 2020, Elite Capture of Foreign Aid - Evidence from Offshore Bank Accounts, Policy Research Working Paper by Jørgen Juel, Andersen Niels and Johannesen Bob Rijkers
  42. Yackee, J.W., 2011, Investment treaties and investor corruption: An emerging defense for host states, *Va. J. Int'l L.*, 52
  43. Zimring, F.E. and Johnson, D.T., 2005. On the comparative study of corruption. *British Journal of Criminology*, 45(6)
- **Ευρωπαϊκή Νομοθεσία:**
    44. Council of Europe, 1999, Criminal Law Convention on Corruption, European Treaty Series - No. 173, Strasbourg
    45. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σύμβαση για την Καταπολέμηση της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται δημόσιοι υπάλληλοι
    46. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Οκτωβρίου 2013 σχετικά με τη διαφθορά στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα: οι επιπτώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα σε τρίτες χώρες ([2013/2074\(INI\)](#))
    47. Οδηγία 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2019
    48. Συμφωνία “Περί Συνεργασίας για την Πρόληψη και Καταπολέμηση του Διασυνοριακού Εγκλήματος” (S.E.C.I N.2865/200)
  - **Νομοθετικές Πράξεις:**
    49. Ενίσχυση διαφάνειας και λογοδοσίας σε θεσμικούς φορείς της Πολιτείας, αποκατάσταση της ακεραιότητας του Ενιαίου Συστήματος Κινητικότητας και λοιπές διατάξεις, Ν.4829/2021
    50. Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης, Ν.4622/2019
    51. Καταστατικού Χάρτη οργάνωσης και λειτουργίας του Περιφερειακού Κέντρου της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ΦΕΚ Α/271, 19/12/2000)
    52. Ο περί Ποινικού Κώδικα Νόμος (ΚΕΦ.154), Άρθρο 100, Κυπριακή Δημοκρατία

53. Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς Νόμος του 2022, Αριθμός 19(I) του 2022, Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Παρ. I(I), Αρ. 4876 ημερ. 4.3.2022
54. Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση, ν.4795/2021
- **Έγγραφα διοίκησης και εκθέσεις επιτροπών:**
    - 55. ACFE, «Occupational Fraud 2022: A Report to the Nations», 2022
    - 56. Έκθεση GRECO για την Ελλάδα, Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, Στρασβούργο
    - 57. Έκθεση GRECO, Τέταρτος γύρος αξιολόγησης, Πρόληψη διαφθοράς αναφορικά με τα μέλη του Κοινοβουλίου, της Δικαστικής εξουσίας και των Εισαγγελικών Αρχών, Προσθήκη στην δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης Κύπρος, 2022
    - 58. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ελλάδα, Λουξεμβούργο, 13.7.2022
    - 59. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, Λουξεμβούργο, 13.7.2022
    - 60. Ετήσια Έκθεση Γενικού Ελεγκτή της Κυπριακής Δημοκρατίας για το έτος 2020
  - **Διεθνές Πρότυπα Ελέγχου**
    - 61. Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200, “Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και διενέργεια του ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου”
    - 62. Ελεγκτικό Πρότυπο SAS No 99, “Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit”
    - 63. Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements, 2022 Edition, IFAC
  - **Διαδικτυακές και άλλες Πηγές**
    - 64. Λογιστικός και Ασφαλιστικός Φοροτεχνικός και Νομικός Σύμβουλος, Αρχή για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος: «Καρουζέλ» φοροδιαφυγής €99 εκατ. από 80 εταιρείες, 05.06.2023
    - 65. Ρακιντζής Λ., 2018, Αντιμετώπιση στη πράξη της διαφθοράς από τους αρμοδίους διοικητικούς φορείς του Ελληνικού Δημοσίου, Εισηγήσεις από την εκδήλωση της Ελληνικής Εταιρίας Εγκληματολογίας με θέμα «Αντιμετώπιση της Διαφθοράς σε Κύπρο και Ελλάδα»
    - 66. Σ.Ε.Β. - Σύνδεσμος Βιομηχάνων Ελλάδος, 2017, Οδηγός καταπολέμησης της διαφθοράς σε κράτος και επιχειρήσεις, Οικονομία και Επιχειρήσεις, Τεύχος 11

67. Χαρίτου Στ., “Ενδείξεις Απάτης / Διαφθοράς στη Δημόσια Διοίκηση”, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
68. World Bank, 1997, Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank, The World Bank: Washington DC
69. Website: Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς, Κυπριακή Δημοκρατία
70. Website: Εθνική Αρχή Διαφάνειας
71. Website: Μ.Ο.Κ.Α.Σ
72. Website: Οργανισμός Διεθνούς Διαφάνειας
73. Website: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ελληνική Δημοκρατία
74. Website: World Bank